

1/1053 numaralı hâkimler kanunu lâyihası ve Adliye encümeni mazbatası

T. C.
Başvekâlet
Kararlar müdürlüğü
Sayı 6/1513

27-V-1934

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Adliye vekâletince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetince 26-V-934 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan Hâkimler kanunu lâyihası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur efendim.

Başvekil
İsmet

Hâkimler kanunu esbabı mucibe lâyihası

Lâyihanın ana hatları

İçtimâî hayatımıza yeni bir nizam vermediği gaye edinen mevzuatın ihzar ve tatbiki mesaisine, şimdi, bu lâyiha ile yep yeni bir safha ilâve edilmektedir.

Eşsiz bir inkilâbın yaratmış olduğu feyizli eser ve müesseselerin temelleşmesi bu yeni nizami tesis eden kanunların hakkile tatbik edilebilmesiyle mümkündür. Kaza hakkını haiz olan uzuvların, bu hedefe vüsulünü temin edecek surette teşkilâtlandırılması ve Türk hâkimlerinin, inkilâbın yaratmış olduğu yeni hukuk zihniyetini benimseyecek ve yaşatacak bir kabiliyette yetiştirilmesi hususları bu sahada ittihazı zarurî olan tedbirlerin ilk safında yer alır. Çünkü bütün kanunların tatbik ve verim kabiliyeti hâkimlerin kifayet ve seciyesi meselesile yakından alakadardır. Ona verilecek veçheleridir ki adaleti iyi tevziya matuf tedbirlerin mahiyeti teayyün eder. Kanunda hakikî kıymet ve kuvvetini o membadan alır. O derecede ki bir memleket adliyesinin kıymeti hâkimlerinin istiklâl ve kifayetle ölçülür denilebilmiştir. Filvaki fena bir teşkilâttan bile ehliyetli hâkimlerle iyi neticeler almak mümkündür. Seciye ve ilmî seviyeleri yüksek olan hâkimlerin serbest ve olgun görüşleri teşkilâtın aksaklarını ıslah ve telâfi eder. Buna mukabil en mükemmel müesseseler ehliyetsiz ve tarafgir hâkimler elinde felce uğramak suretile fertlerin şeref, hürriyet ve hukukunu vikayeye kâfi gelmeyebilir. Bu itibarla yurtdaşların kifayetli ve olgun görüşlü hâkimler istemek hakkına, Devletin, adli teşkilâtı, bunu temin edecek surette yapmak vazifesi tekabül eder. İşte adli ıslahatın hâkimlere taallük eden hükümlerle olan alakası bu noktadandır.

Millî Hükûmetin kuruluşundan sonra, şeriye mahkemelerinin ilgası, ve millî birliğin esaslı bir unsuru olan kaza birliğinin tesisi suretile başlamış olan adli ıslahat, kanunu medenî ve borçlar kanunu gibi her biri yüksek ilmî kıymeti haiz kanunların kabulile verimli seyrini takip eylemiş ve şimdi, arzetmiş olduğumuz yeni safhaya dahil olmuştur.

Yurtdaşlara ileri bir cemiyetin faidelerini temin edecek mahiyette bir adalet cihazının tanzimini hedef tutan bu lâyhada ehemmiyetle nazara alınan ilk esas, hâkim kadrosuna alınacakların gerek ehliyet ve gerek seciye itibarile ciddî tecrübe ve tetkiklere tâbi tutulması hususu olmuştur. Basit meslek ve sanat müntesipleri bile bir tecrübe devresinden geçirildikleri halde kararlarile cemiyetin

saadet ve huzuru, yurttaşlarının maddî ve manevî varlıkları üzerinde tesir icra edecek vaziyette olanları, böyle bir devreden müstağni addederek, kaza vazifesini, seciyesi ve ehliyeti tecrübe edilmiş ellere tevdi eylemek büyük bir ihtiyatsızlık olurdu.

Bir mütefekkirin dediği gibi « hâkimliğe namzet olanların ehliyeti, seciyesi, ahvâl ve harekâtı ve hatta itiyat ve prensipleri hakkında esaslı malûmat edinmek ve bu suretle hâkimliğe seçmede tesadüfe yer bırakmamak her hangi bir sistemin en esaslı kaidesi olmalıdır » . Sadece nazari bilgilerle mücehhez olan gençleri doğrudan doğruya hâkim mevkiine çıkarıp, henüz alıştırlmadıkları işlerde yapacakları hatalar dolayısıyla hırpalanmaktansa onlara, mesleklerini öğrenmek ve sevmek fırsatını, önceden vermek, elbette terciha şayan görülür.

Seciyenin tetkikine ayrılan yer ehliyet kadar ve hatta ondan da mühimdir. Çünkü seciyesi düşkün ve tarafgir bir hâkimin ilmi de bir tehlike teşkil eder. Onun bilgisi, ancak haksızlığı aldatır bir örtüye bürümeye yarar. Bu suretle, hakikatı meydana çıkarmak ta güçleşir. İlmî ehliyet, yüksek bir ihtisas mesleki olan hâkimlik için şüphesiz ki lüzumludur. Fakat eğilmez bir seciye hâkimliğin zarurî bir vasfıdır. Kendilerine, yurttaşlarının hayat, şeref ve serbestisini korumak vazifesi verilenlerden ilmî ehliyetten başka, seciyede sağlamlık, nefiste tam bir feragat, ruhta yükseklik ve icabında hislerinden tecerrüt için mizaçta itidal aranılması kadar tabii bir şey olabilir mi?

Lâyihanın hâkimlerin terfi ve terakkilerine dair olan hükümleri faslı mahsusunda etraflıca izah olunmuştur. Terfiin muayyen ve müsbet kaidelere dayanılarak yapılması için sarfedilen ihtimam ve sırf buna mütedair outzu müteceviz maddenin kaleme alınmış olması bu hususa atfedilen ehemmiyet derecesini lâyıkile gösterir.

Hâkimlerin terfii meselesi, istiklâl ve azilden masuniyet meseleleri kadar mühimdir. Meslekinin yüksekliğini idrâk etmiş olan her hâkim kendi yüksekliğini de ancak bilgi ve çalışmasından beklemelidir. Terakkisini himaye usulünden veya her hangi bir lütuftan uman hâkimin tam bir istiklâl ile hareket edemeyeceği aşikârdır. Adli teşkilât hakkında esaslı tetkikler yapmış olan bir hukukçunun dediği gibi (İçî terfi ateşile yanan bir hâkim için azilden masuniyet teminatının ne hükmü olabilir? O, azledilmemesini değil hep terfiini düşünür ve terfi için müsbet esaslar konulmamışsa ilerlemesini temin edecek her türlü teşebbüse baş vurmaktan çekinmez.)

Lâyihada, terfi için kıdem ve ehliyet esasları memzuç olarak kabul edilmiştir. Gerek bir sınıftan diğer bir sınıfa ve gerek bir dereceden diğer dereceye geçebilmek için ilk şart muayyen bir müddetin dolmuş olmasıdır. Bu, meslekte tecrübeye verilen yerdir. Muayyen müddeti dolduranlar arasında, en yüksek dereceden hâkimlerle başmüddeiumumiden müteşekkil bir heyet tarafından her hâkimin tetkik ve intaç eylediği işlere nazaran Temyiz mahkemesine arz edilen davaların nakız ve tasdik mecmularının birbirine olan nisbeti ve bilgi ve çalışkanlık derecesini gösteren diğer eser, vesika ve mütalealar nazara alınarak yapılacak tasnifte kazanacağı sıraya göre terfii icra ettirilir. Bu usule göre tercihan yükselmek için tek çare ehliyetçe yükselmektir.

Terfii muayyen ve müsbet esaslara dayatmak hususunda 766 sayılı kanunun kabul ettiği levha sistemi bu yolda atılmış mühim ve kıymetli bir adam olmakla beraber tatbikatta umulan neticeleri verememiş, maddî esaslara istinat edilmeden tanzim olunan terfi levhalarına müddetini dolduran her hâkim geçirilmiş, neticede, terfi için, bir cezaya uğramadan zamanın geçmesini beklemek kifayet eylemiştir. Bu suretle isimle dolan terfi levhaları ne hâkimleri memnun edebilmiş, ne de idareye ehliyetlilerle ehliyetsizler arasındaki farkı lâyıkile gözetmek imkânını verebilmiştir.

766 numaralı hâkimler kanunu, müddei umumilerle hâkimleri aynı ahkâma tâbi tutmaktadır. Müddeiumumilik teşkilâtının istinat eylediği esasların iki sistem muvacehesinde totkiki icabeder. Bunnardan biri, İngilterede tatbik edilmekte olan ferdi ve şahsî takip sistemi, diğeri de teşkilâtımızda ve diğer Avrupa Devletlerinin hemen kâffesinde cari olan ve müddeiumumileri icraî kuvvetin mümessili addeyleyen sistemdir. Bu ikinci sisteme göre hâkimlerin haiz oldukları teminatların müddeiumumilere teşmili muvafık olmaz. Çünkü hâkimler için istiklâl, bir hak ve aynı zamanda bir veci-

bedir. Halbuki icraî kuvvetin mümessili olan müddeiumumilik mensuplarının ilk vazifeleri mafevklerinin emirlerine mutavaattır. Müddeiumumilere, hâkimlerin haiz olduğu teminatı tanımak, kendilerine verilen emirleri icabında infaz etmemek imkânını bahşetmek olur. Buna karşı asayişin muhafazasından mesul olan icra kuvvetinin lüzum gördüğü ahvalde bir suçluyu takip ettirebilmesi icap eder. Bu esas cezaî mevzuatımıza, hukuku amme davasının açılması için Adliye vekilinin cümhuriyet müddeiumumisine emir verebileceği suretinde intikal etmiş bulunmaktadır. (C. M. U. K. Madde 148). Tecziye hakkı filvaki, hâkimiyetin en yüksek evsafından biridir. Bu hak, Devletin ve cemiyetin menfaati namına def ve tenkil edilmesi lâzımgelen faaliyetlere karşı ağırlı bir eiddir. Müddeiumuminin istiklâl bahanesile bir suçluyu takipten imtina edebilmesi o suçluya memleketin adaleti ile istihza etmek imkânının verilmesine müncer olur. Bununla beraber, müddeiumumiliğin her türlü teminattan ari ve iradesiz bir teşekkül haline konulması arzu edilmemiş, bu meslekte olan terfilerde de ancak liyakat, çalışkanlık ve ehliyet unsurları gözetilmiş ve ayrıca vazifesinden ayrılmış olan müddeiumuminin hâkimlik sınıfına muadil bir vazifeye tayin edilebilmesi iltizam olunmuştur.

Hâkimlerin seçilme ve terfilerine müteallik ahkâm bir kül halinde derpiş edildiği takdirde muhtelif Devletlerde muhtelif sistemlerin mevcudiyeti görülür

Seçilmenin halk tarafından yapılması Amerika Birleşik Devletleriyle İsviçrede tatbik edilen usuldür. Bu usulün milletin hakimiyeti prensibinin zarurî bir icabı olduğunu iddia edenler de olmuştur. Onlara göre: Milletın hakimiyetini kabul eden Devletlerde kaza hakkı muayyen bir müddet için doğrudan doğruya veya iki dereceli intihap yolile halk tarafından teffiz edilmelidir. Bu suretle seçilecek hâkimlerin istiklâlinde ve kendilerinde zümre ve sınıf zihniyetinin nemalanmasından endişe edidmez.

B usul, teşkilâtı esasiye kanunumuzun «hakkı kazanın, millet namına müstakil mehâkim tarafından istimal olunacağı» hakkında ihtiva eylediği hüküm muvacehesinde mantıkî ve cazip görünürse de filiyat sahasında aynı kıymeti muhafaza etmez. Filvaki bütün intihaplarda olduğu gibi bu intihapta da siyasî ihtirasların mühim bir rol oynayacağı aşikârdır. İntihap hakkını haiz olanlar, reylerini daha ziyade kendi fikir ve kanaatlerini taşıyanlara vermeğe meyyaldirler. Gerçi Amerikada bazan biribirine muhalif fırkaların aynı namzetleri tavsiyede ittîfak ettikleri görülmüş değildir. Ancak tatbikatın daima böyle cereyan edeceği iddia edilemez. Filiyatın o vehile tecellisi kabul edilse bile netice yine değişmez. Çünkü 20 - 30 bin kişilik bir kütlenin kendi arasında kaza vazifesine ehil olanı bilmesine imkân yoktur. Bu takdirde siyasî ihtiraslar yerine umumî bir alâkasızlık kaim olur ve seçilen intihabını muayyen bir zümreye medyun kalır.

İntihap ne şekilde cereyan ederse etsin, seçilen, ekseriyetin namzedi olmak itibarile hakikatte bitaraf olsa dahi akalliyet nezdinde bir şüphe ve bir itimatsızlık uyandırır. Kaldı ki muayyen müddet için seçilen hâkimin yeniden intihap edilmesini tenin etmek istediği takdirde müntehiplerine karşı istiklâlini muhafaza edip edemeyeceği de cayı sualdir. Diğer taraftan, hâkimlik vazifesi meslekî teknik bilgiyi icap ettirir ki bu evsafın efkârı amme tarafından lâyikile tetkik ve takdiri filen mümkün olamaz.

Hâkimlerin, hâkimler tarafından intihabı sistemi teşkilâtı esasiye kanunumuzun dayandığı prensipler muvacehesinde aynı kuvvetle müdafaa edilemez.

Millet namına kullanılacak bir hakkı ve belki de hakların en mühimmini istimal edecekleri tayin salâhiyetinin doğrudan doğruya veya bilvarıta halk tarafından intihap edilmemiş olan teşekküllere ve rilip verilmeyeceği hususu, üzerinde, ehemmiyetle durulmağa değer bir cihettir. Bundan başka bu sistemin neden dolayı kabule şayan görülmekte olduğunu tetkik edebilir, aynen aşağıdaki cümleleri yazmaktadırlar. [1] « Böyle bir sistemle içinde zümre zihniyeti hâkim olan, hayata ve içtimaî hareketlere kapalı bulunan ve bu itibarla tekâmül ve ıslahata mukavemet eden bir hâkimler teşekkülü vücut bulur. Akraba ve eş dost kayırmak gayreti orada son haddine varır ve adeta hâkimlik muayyen ailelere ve onların mensuplarına tahsis edilmiş bir meslek halini alır». Bu sistem, teşkilâtları tetkik

[1] Picot « La Réforme Judiciaire » sahife 332 ve müteakip.

edilmiş olan Devletlerin hiç birinde tatbik sahası bulamamış olduğundan bu bapta kati bir fikir dermeyanına imkân görülemezdir.

Lâyihada, hâkimlere müteallik mevzuatı örnek tutulmuş olan Devletlerin kâffesinde cari olan tayin sistemi aşağıda arzolunduğu farklarla kabul edilmiştir.

Bu sisteme göre hâkim ve müddeiumumilerin tayini icraî kuvvete ait olmakla beraber gerek hâkimlik ve gerek müddeiumumilik mesleklerine kabul olunacak namzetlerin bilgi ve çalışkanlık derecelerini tesbit ve gerek terfi liyakat kesbedenleri tefrik salâhiyeti her iki meslekin en yüksek derecesini ihraz etmiş olanlardan müteşekkil heyetlere tevdi olunmuştur.

Hâkimlerin icra kuvveti tarafından seçilmesi sisteminin belli başlı mahzuru idarenin tayin ve terfilerde haiz olduğu salâhiyetin genişliğidir. Haddi zatinde, bu salâhiyet, ne derece isabetle kullanılmış olursa olsun tercih sebepleri maddî ve müsbet esaslara istinat ettirilmediği takdirde münakaşa ve mukayeseye yol açan unsurları ihtiva eder.

Lâyihada, tayin ve terfi mekanizmasının yegâne nâzımı hâkimlerin ehliyet, bilgi ve çalışkanlık derecesine nazaran tâbi tutuldukları sıradır. Bu sırayı ihtiva eden defterleri tanzim ve tertip vazifesile mükellef olan heyetlerin terfi liyahakt kazanan hâkim ve müddeiumumileri tasnifte istinat edecekleri esaslar bütün şümulile derpiş olunmuş ve bu suretle şahsî takdirlere yer bırakılmamıştır. Bu izahattan da anlaşılacağı veçhile idarenin salâhiyeti sadece kadro da ihlâl vukubulduka her hâkimin kazandığı sıraya göre terfiini icraya inhisar ettirilmiştir.

Hâkimlerin intihap ve tayin usulleri hakkında muhtelif Devletlerde tatbik edilen sistemler, lâyhada kabul olunan sistemle, bu suretle mukayese edildikten sonra kaza kuvvetinin Devlet teşkilâtımızdaki vaziyetini tetkik ve ahkâmı esasiyemizi tanzim eden prensiplerin hâkimlere müteallik hükümlerle olan irtibat ve alâkasını tesbit eylemek icap eder.

Teşkilâtı esasiye kanunumuzun ahkâmı esasiyeden bâhis olan birinci faslında « Hakkı kazanın millet namına, usulü ve kanunu dairesinde müstakil mehakim tarafından istimal olunacağı» esasını koyan 8 inci madde muhtevası kuvvei kazaiyeye tahsis edilen dördüncü faslında teyit edilmiş ve aynı faslım 34 üncü maddesi kaza kuvvetinin vazifei teşriye ile vazifei icraiye ifa eden merciler muvacehesindeki filî istiklâlini tesis edici hükümler vazeylemiştir. Heyeti umumiyesi itibarile teşkilâtı esasiye kanunumuz, ayrı mahiyette vazife gören ayrı ve müstakil mercileri tesis keyfiyetini de 8 inci, 54 üncü, 55 ve 56 nci maddelerde kabul eylemiştir. Siyasî teşkilâtımızın diğer bir esası da milletin hakimiyeti esasıdır. Millet namına kullanılacak bir hakkı istimal edecekleri tayin salâhiyetinin millete ait olması lâzımgelceği ve bu suretle millî hakimiyet prensibinin hâkimlerin halk tarafından intihap edilmelerini zarurî kıldığı da iddia edilmiştir. Teşkilâtı esasiye kanunumuzda Büyük Millet Meclisinin kanunu mahsusuna tevfikân millet tarafından müntehap mebuslardan müteşekkil bulunacağı, yazılı olup halk tarafından intihabın kaza kuvvetinin de membar olacağına dair hiç bir kayıt ve sarahat mevcut değildir. Böylece, bizde mevcudiyetini intihaptan alan yegâne kuvvet teşriî kuvvettir. Ahkâmı esasiye ile muayyen olan salâhiyetleri kullanacakların ne suretle taayyün edeceğini tesbit teşkilâtı esasiye kanununa ait olduğundan bu hususta mezkûr kanunda ne icabî, ne de selbî bir hüküm mevcut olmamasına göre ahkâmı esasiyemizin hâkimlere müteallik mevzuattaki rolü muhtelif sistemleri muhakeme ve tetkike yarayan bazı ana fikirleri telkin etmekten ibaret kalır. Nasıl ki muhtelif siyasî rejimler kazaî kuvvetle icraî kuvvet arasında ya pek cüzî veya pek büyük ayrılıklar ihdas ederlerse, hâkimlerin seçilme suretlerine mahsus muhtelif usuller de kazaî mercilerin ayrıldığı esasa az veya çok yaklaşır. Böylece teşkilât esasiye kanunumuzun dayanmış olduğu prensipler, hâkimlerin seçilmeleri için muayyen bir usulün diğerleri haricinde kabulünü mecburî kılmaz. Ancak millî hakimiyet prensibinin ihlâl edilmemesi veya sadece bir kanun nassı halinde kalmaması için muhtelif salâhiyetleri kullanacakları irae ve tayin edecek mercilerin kendi mevcudiyetlerini ya doğrudan doğruya veya bilvasıta intihap heyetlerinden almaları icap eder.

Görülüyor ki siyasî teşkilâtımızın dayanmış olduğu prensiplerden, meşgul olduğumuz meselenin halline medar olabilecek unsurların istihraçı pek te kolay değildir. Gerek kaza kuvvetinin mahiyeti ve gerek millî hakimiyet prensibi bazı usullerin tatbik edilmesini istilzam ederse de hiç bir usulün

terehini emir değildir. Mesele, amelî olarak halledilmelidir. Şu veya bu usulün tercihinde nazara alınacak cihet, adli kadroyu, ifa edilen vazifenin icaplarına uygun evsafı haiz olanlardan teşkili mümkün kılan, ve bu suretle bilgile mücehhez yüksek seciyeli hâkimlerin yetişmesine en müsait olan sistemi bulmaktadır.

İnkilâp devrinin ana kanunları hâkimlere geniş bir takdir hakkı tanımış ve bu sahada fikirlere tam bir serbesti bahşeylemiştir. Şeriat devrindeki hükümlere göre geçmişe ait örneklerle bağlı kalmağa mecbur olan hâkim, bu gün, inkilâp kanunlarının tatbikinde ve yeni hâdiseler karşısında onun ruh ve prensiplerinden mülhem olacak vaziyettedir. Bu itibarla da hâkimlerin yetişme tarzının ve hatta ruhî haletlerinin bütün kanunların tatbik ve verim kabiliyetile olan alâkası tebarüz eder. Fîlvaki yeni hukuk zihniyetini benimsemeyen bir hâkimin elinde, en esaslı hükümler, en garip tefsirlere yol açar ve böylece kanunun himayesini emreylediği müesseselerin bile mevcudiyeti tehlikeye düşebilir.

Diğer taraftan heyeti umumiyesi itibarile lâyihaın teşkilâtı esasıye kanununun (56 nci maddenin mevzu ittihaz eylediği) kanunu mahsusa esas olabilecek mahiyette olmasına çalışılmış ve (hâkimlerin evsaf hukuk ve vezaifile maaş ve muhassasatlarına müteallik hükümler) bir arada toplanarak değişik hüküm konulmasına lüzum görülmeyen hallerde diğer kanunların hâkimlere şümulendirilen hükümleri tasrih edilmiştir. Bu hususu teyit ve temin maksadiledir ki lâyahda tasrih edilen haller haricinde hâkimlik meslekine mensup olanlar hakkında dahi maaşatın tevhit ve teadülü kanunu ile diğer malî kanunların tatbik edileceği ve sıhî ve ailevî sebeplerden dolayı mezuniyet isteyen hâkimler hakkında memurî kanunu hükümlerine göre muamele olunacağı ve hâkimler ve müddeiumumiler hakkında da tekaüt kanunu hükümleri tatbik edileceği 18 inci ve 73 üncü ve 75 inci maddelerde gösterilmiştir.

Lâyihaın bariz vasıflarından bir diğeri de hâkimlerin istiklâli meselesine verilen ehemmiyetin derecesidir. Ahkâmı esasıyemiz meyanında mühim bir yer tutan bu cihetin katî ve müsbet kaidelere raprı hususuna bilhassa itina edilmiştir. İstiklâli temin edecek kaideler, teminat babı başlığı altında toplanmış ve bundan başka diğer bapların tanziminde de bu husus göz önünden uzak tutulmamıştır. Teminatların başında azilden masuniyet gelir. (Lâyahada vekâlet emrine alınmamak ibrasile ifade edilmiştir.) Azikden masuniyet, hâkimi, tatbik ile mükellef olduğu kanunların üstünde addetmek ve mesleki kusurları da olsa her hal ve takdirde onu mevkiinden ayrıramamak şeklinde anlaşılmalıdır. Bu imtiyaz, teşkilâtı esasıye kanunumuzda da sarahatle zikredilmiş olduğu veçhile, hâkimlerin kanunen muayyen ahkâm ve usul haricinde vazifelerinden mahrum edilememelerini temin eder ki, bu da, netice itibarile her hâkime, ancak viedanından çıkan sesi dinlemek ve vazifesinin çizdiği yolda yürümek imkânını bahşeder. Hatta, bunu, hâkimin şahsına bağlı bir imtiyaz addetmektense fertlere verilen bir teminat şeklinde telâkki etmek daha doğru olur. Çünkü, fertler hâkimin, ne korku, ne de hatır saikasile hüküm verecek vaziyette kalmayacağından ve bütün kanunların mülhem olduğu prensiplerini, kanunun emrettiği şekilde tatbik edileceğinden emin olmalıdırlar ki mahkemeye ve onun kararlarına tam bir itimat besleyebilsinler. Lâyahada bununla da iktifa edilmiş değildir. Hâkimlik teminatını kazananların tekaüt kanunu hükümleri haricinde tekaüde sevkolanamayacağı; muvafakatleri olmaksızın (terfian dahi olsa) mevki ve mertebeleri değiştirilemeyeceği, bir mahkemenin ilgası veya kadrosunun tenkisi sebeplerine müstenit olsa bile maaşlarından mahrum edilemeyeceği hakkında hükümler de konulmuştur.

Umumî hatları yukarıda arzedilen bu lâyihaın tanziminde, heyeti umumiyesi itibarile 30 birinci kânun 1923 tarih ve 2786 numaralı İtalya (Mahkemeler teşkilâtı ve hâkimler kanunu) esas tutulmuş ve icap ettikçe mezkûr kanunu tadil eden 17 nisan ve 12 mayıs 1930 tarih ve 421 ve 663 numaralı ve 5 haziran 1933 tarih ve 557 numaralı kanun ve kararnamelere ve lâyihaın umumî insicam ve ahengine uyduğu derecede de Almanya ve Fransauın hâkimlere müteallik akâmı mevzuasına müraacaat edilmiştir. Bununla beraber içtımâî bünyemizin icapları ve hakikî ihtiyaçlarımız daima göz önünde tutulmuş ve ayrıca hukuk fakültelerinin verimi, şimdiki hâkimler kadrosu, yeni teşkilâtın hedef tuttuğu gaye, ve buna erişmek çare ve vasıtaları esaslı tetkiklerden geçirilmiştir. Bu tetkikat cümlesinden olmak üzere genç hukukçuları mesleke çekmek ve onları, idealile yoğu-

ruldukları, Cümhuriyet rejimine yaraşacak bir tarzda yetiştirmek usulleri üzerinde uzun uzadıya durulmuştur.

Bu hedefe vüsülü temin edecek vasıtalardan, lâyhada tesis edilen namzetlik devresine ve hâkimlerin terfi ve terakkilerini tanzime esas tutulan usule ait hükümler ilk safta yer alır.

Namzetlik

Hâkimlik ve müddeiumumilik meslekine intisap etmek isteyenlerin tâbi olacakları namzetlik devresi için iki şekil tasavvur edilebilir. A - Tecrübe devresinin bir avukat nezdinde ve onunla birlikte çalışmak suretile geçirilmesi. B - Stajın mahkemelerle müddeiumumiliklerde yaptırılması. Her iki şekilde kendine mahsus fâideleri ve terciha şayan cihetleri vardır. Adli hayatta, faal rol alacak bütün gençlerin, hâkim,, müddeiumumi ve avukat namzetlerinin, hep birlikte ve aynı işlerle uğraşmak suretile meslekî melekeyi edinmeleri, seciyelerini beraberce yoğurmaları ve hâkim namzetlerinin de hakikî hayatla daha yakından temasta bulunmaları baroda yapılacak stajın cazip taraflarıdır. Buna mukabil bu usulün tercih edilmemesini icap ettiren sebeplerin başında stajın ciddî bir surette yapıp yapılmadığını filî ve esaslı bir murakabeye tâbi tutmak imkânsızlığı gelir. Bundan başka namzetin seciyesi hakkında müsbet malûmat edinebilmek noktasından ve mahkeme ile bütün cüzlerinde ve müddeiumumiliklerde işlerin yürüyüş tarzını yakından takip eylemek cihetinden mahkemelerdeki stajın üstünlüğü inkâr edilemez. Bu sebeptir ki lâyhada olduğu gibi teşkilâtlardan istifade edilen Devletlerin de büyük ekseriyetinde staj devresinin mahkemelerle müddeiumumiliklerde geçirilmesi esası tercihe şayan görülmüştür. Gerçi adli teşkilâtı her yerde takdir ve gıpta ile anılmakta olan İngilterede hâkimler munhasıran baroda temayüz etmiş avukatlar arasından seçilegemekte ise de, hâkimliği bir meslek gayesi addeden o teşkilât bu noktadan adli teşkilâtımızla mukayese edilemez. Filvaki İngiliz müesseseleri hakkında esaslı tetkikler yapmış olan muharrirler; hâkimlerin 18 - 35 sene bilfiil avukatlık yapmış olanlar arasından intihap edilmekte olduklarını kaydeylemektedirler.

Namzetlik devresi itibarile en ziyade dikkatle tetkika şayan hükümleri ihtiva eden kanun hiç şüphesizki Alman kanunudur. Almanyayı teşkil eden Devletlerin kâffesine şamil kaideler koyan adli teşkilât kanunu, namzetlerin mahkemelerle müddeiumumiliklerde ve bir avukat nezdinde asgarî üç sene müddetle staj görmelerini âmirdir. Bu, umumî kaidedir. Birlikteki her Devlet stajın teferruatını tanzimde, müddeti arttırmada tamamen serbesttir. Fihiyatta, stajın sureti icrası noktasından bir çok farklar mevcut olmakla beraber bu Devletlerin hemen kâffesi namzetlik devresini en küçük teferruata varıncaya kadar itina ile tanzim etmeye büyük bir ehemmiyet atfetmişlerdir. Meselâ Prusyada staj müddeti dört senedir. Namzet, (Referendar) bu müddetin dokuz ayını (Amesgricht) sulh mahkemesinde, 12 ayını (Landsgricht) vilâyet mahkemesinde, 6 ayını bir avukat nezdinde, 4 ayını müddeiumumilikte, 9 ayını yine (Amts) mahkemesinde ve mütebaki müddeti de istinaf mahkemesinde geçirmekle mükelleftir. Stajın her kısmında mahkeme reisi istinaf reisine bir rapor verir. Namzet, adli hayatın hemen bütün muamelelerine alıştırılır. Diğer Devletlerde ezcümle Avusturya, Fransa ve İspanyada namzetlik müddeti iki ile dört sene arasında değişir.

Lâyhının birinci maddesi namzetlik devresini geçirip ehliyetini isbat etmedikçe hiç kimse'nin hâkimlik veya müddeiumumilik meslekine kabul olunmayacağını natıktır.

76 nci maddenin 20 sene avukatlık veya 15 sene hukuk ilimlerinde müderrislik etmiş olanların doğrudan doğruya ikinci veya üçüncü sınıflar dahilinde bir vazifeye kabul olunabilecekleri hakkında ihtiva eylediği hüküm, bu esasın bir istisnasını teşkil eder. Bundan başka Türkiye hukuk fakültelerinin birinden hukukî bir mevzu üzerine doktor unvan ve şahadetnamesini alanlar veya Türkiye hukuk fakültelerinin birinden çıkmakla beraber ingilizce, almanca, fransızca, italyanca lisanlarından birile ders okutulan memleketler hukuk fakültelerinin birinden çıkanlar için namzetlik müddeti bir senedir. (M. 17).

Umumî esaslar meyanında arzedilmiş olduğu veçhile hâkimlik mesleki müddeiumumilik meslekinden ayrı bir teşekkül halinde derpiş edilmiş olmakla beraber namzetlik devresi için bu yolda

bir ayrılık gözetmeyi mucip bir sebep görülememiş, mesleklerin muavinlik sınıfından itibaren taayyün ve tahassus etmesi ciheti iltizam edilmişti. Filvaki namzetlik bir tecrübe devresi olmasına göre işlerin görülüş tarzı hakkında her iki meslek müntesiplerinden aranacak bilgi, mahiyet itibarile ayrı vasıflar arzetmez.

Namzetliğe kabul olunabilmek için aranılan şartlar memurlardan aranılanlardan fazlasını ihtiva eylemektedir. Hâkimliğe namzet olanları seçmede gösterilecek takayyüdün ehemmiyetinden umumî esaslar meyanında bahsedilmiştir. (Madde - 3) Hâkimlerin kanunen muayyen vezaiften başka umumî ve hususî hiç bir vazife deruhde edemeyecekleri teşkilâtı esasiye kanununda (Madde - 57) sarahaten münderiç bulunduğundan bu husus ile aynı kanunun 92 inci maddesi hükmünün lâyhada ayrıca teyidi eihetine gidilmemiştir. Namzetliğe kabul olunanlar stajlarını kısmen mahkemelerde ve kısmen müddei umumiliklerde yapmak mecburiyetindedirler. Namzetler nezdlerinde vazife gördükleri âmirlerin murakabesi altında ve vekâletin çizeceği program dahilinde tecrübe görürler. Kendilerine tevdi olunacak tetkikatı, ceza ve hukuk işlerinde zabıt kâtipliği vazifesini yaparlar. İcra memurlarına yardım ve vekâlet ederler. Namzetler, kâtiplik vazifesini muvazzaf olarak ifa ederler. Bundan başka kendilerine tevdi olunan işlerden dolayı asıl vazife sahibi gibi mesul sayılırlar. 5 inci maddenin ihtiva eylemekte olduğu bu hüküm namzetliğe ait vazifelerin ciddiyet ve itina ile görülmesine yardım edecektir. Namzetler müctemi hâkim bulunan merkezlerde, müzakerede hazır bulundurulabilirler. Velhasıl Adliye cihazını her kısmında işlerin yürüyüş tarzını öğrenirler. İki sene süren staj müddetince kaza hakkını haiz olmadıkları cihetle tecrübelerini iş sahipleri zararına ve kendilerini de müşkül vaziyete koyacak şekilde yapmış olmazlar.

Namzetlik müddetini bitirmiş olanlar ilk önce seciye ve ahlâkça tetkike tâbi tutulurlar. Bu tetkikte aranılacak evsaf üçüncü maddede hal ve siyrete müteallik konulan şartların aynıdır. Hal ve siretçe kabule mâni hali görülenlerin Adliye vekâletine namzetliklerine nihayet verilir. Bunlar bir daha namzetliğe kabul olunamazlar. (Madde 6). Namzetlik devresini muavinlik imtihanı takip eder. İmtihan Adliye vekilince üçü yüksek dereceli hâkimlerden ve ikisi hukuk fakülteleri profesörlerinden olmak üzere seçilecek heyet huzurunda ve her senenin birinci teşrininde Ankarada yapılır..

İmtihanlar tahrirî ve şifahî olur. Tahrirî imtihanlarda hukuku medeniye, ticaret ve ceza kanunu ile hukuk ve ceza muhakeme usullerinden ve hukuku idareden tatbik kabiliyeti meydana koyacak surette birer mevzu verilir. Şifahî imtihanlar, tahrirî imtihanın yapıldığı maddeler hakkında meri olan kanunlara vukufun derecesini anlamak için yapılır. İmtihan maddeleri namzetlerin amelî bilgileri nazara alınmak suretile tertip edilmiştir. İmtihanda onda altıdan ve imtihanların heyeti mecmuasından vasatî olarak onda yediden yukarı numara alanlar muvinliğe ehliyet kazanmış olurlar. İmtihanda ehliyet gösteremeyenlere veya sabit mazeretine binaen imtihanlara giremeyenlere iki imtihana tekrar girebilmek imkânı verilmesi münasip görülmüş ancak taliklerin tevali etmesine mâni olacak hükümler konulmuştur.

Her halde namzetliğe kabul tarihinden itibaren beşinci sene nihayetindeki imtihana giremeyen veya bu imtihanda da muvaffak olamayanlar namzetlikten çıkarılırlar. Bu suretle iki defa mazeret, iki defa da muvaffakiyetsizlik birleştiği takdirde girilebilecek imtihan adedi dörde baliğ olur (Madde 11).

İmtihan komisyonu her namzedin imtihanda kazandığı numaralara göre tayin olunacak ehliyet derecesini gösterir birer mazbata yaparak imtihan evrakile beraber Zat işleri müdürlüğüne verir. Zat işleri müdürlüğü bu mazbataları namzedin şahsî dosyasile birlikte ayırma meclisine tevdi eder. Ayırma meclisi her namzedin imtihanda ve mektep şahadetnamesinde kazandığı derece ile namzetlik esnasında gösterdiği filî kabiliyet derecesine ve hal ve sireti hakkında toplanan malûmata bakarak tayin edilecek dereceye göre emsali arasındaki mertebesini tayin ve en yüksek liyakat kazananlar en başta olmak üzere sırasile bir defter tanzim ve tasdik eyleyler.

Muavinlik sınıfındaki münhallere bu deftere ismi geçenler tayin olunur. Böylece hâkimlik ve müddei umumilik mesleklerinin ilk merhalesini teşkil eden muavinlik sınıfına geçmeğe ehil

olanları yüksek dereceli hâkimlerle vekâlet müdürlerinden müteşekkil bir heyet tamamen maddi ve muayyen esaslara dayanarak seçmektedir. Filî kabiliyetle hal ve sîret derecesine mütedair malûmatın her namzedin vazife gördüğü mahkeme birinci hâkimi ve müddeiumumisi tarafından istihdam olunduğu daire âmirlerinden alınacak müdellel mütalealara müstenit takrirler mündericatından ve Adliye müfettişlerinin raporlarından alınacağı hakkındaki hüküm bu çeşit malûmatın da müsbet ve muayyen membalarından toplanmasını istihdaf eylemektedir.

İhtisas ayrılığı muavinlik sınıfından başlar. Muavinliğe hak kazananlar hâkimlik veya müddeiumumilik mesleklerinden hangisinde ihtisas arzusunda bulduklarını vekâlete bildirirler. Ayrırma meclisince dahi gerek imtihanında ve gerek namzetlik devresinde gösterilen kudret ve kabiliyetin mahiyet ve hususiyetine göre namzedin hangi meslekte daha fazla istidadı görüldüğü ismi hızasına yazılır. İmtihanda ehliyet gösterenlere muavinlik sınıfındaki münhallere tayin olununcaya kadar vekâletçe lüzum görülecek yerlerde o sınıftaki vazifeler (Sorgu hâkimliği, hâkim muavinliği, ağır ceza mahkemesi aza muavinliği, Cümhuriyet müddeiumumiliği muavinliği, icra memurluğu vazifeleri) gördürülebilir. İnihilâl vukubuldukça tayin icra edileceğine göre bu işlerin vekâleten veya asile yardımcı sıfatile gördürüleceği tabiidir.

Hâkimlikte yükselme şart ve usulleri

Hâkimliğin bir derecesinden diğerine terfide esas tutulabilecek usullerden ilk hatıra geleni kıdem usulüdür. Derecelerde vukubulacak boşlukları bir derece aşağıda bulunanların en kıdemlileriyle doldurmak cihetini iltizam basit ve bu itibarla da tereihâ şayan görülebilir. Ancak cihazın iyi işlemesini munhasıran bu esastan beklemek müşküldür. En mühim vazifelerin en çok sene toplayanlara ve sadece bu sebeple verilmesinde ve meselâ Temyiz reisliklerinin munhasıran hâkimlerin en kıdemlilerine tevehhinde her hal ve takdirde isabet bulunduğu iddia edilmez.

Bu sistemin, kabiliyet, çalışkanlık ve ehliyet gibi unsurlar nazarı dikkate alınmaksızın umumî ve mutlak bir surette tatbikinin iyi netice veremeyeceği âşikârdır. Çünkü onunla muayyen bir vazifeye en liyakatlı değil, fakat en eski olanı tereih edilir. En eski olmak o yer için her halde en liyakatlı olmağı icap ettirmez. Bu böyle olmakla beraber, kıdemi ehliyetin bir karinesi olarak kabul etmek doğru olur. On sene hâkimlik etmiş bir zat hâkimliğin ilk senelerinde olandan, hiç şüphesiz daha tecrübeleridir. Meslekte tecrübeye verilen ehemmiyet umumî esaslar meyanında izah edilmiştir. Bu sebepledir ki bir dereceden öbür dereceye terfide kıdem ve liyakat esasları memzuç bir halde kabul edilmiştir. Bu sistem muhtelif şekillerde Almanya, Fransa ve İtalyada tatbik edilendir. Müktesep tecrübenin terfia hak bahşetmesi esası zarurî olarak diğer bir esası doğurur. Bir dereceye terfi için onun altındaki derecede muayyen bir müddet bulunmak mecburiyeti, her derecede geçirilmesi şart konulan iki senelik müddetin sebebi vazı budur.

Hâkimlerin liyakat ve ehliyet derecelerinin tayininde kaza vazifesinin mahiyetine uygun bir kıstasın kabulüne ve bu suretle terfilerde şahsî ve indî takdirlere yer verilmemesi hususuna bilhassa itina edilmiştir. Mahkemelerden sadır olan hükümlerin kanuna uygun olup olmadığını tetkik, Temyiz mahkemesine ait olduğuna göre her hâkimin vazifesindeki muvaffakiyet derecesi ilk önce temyiz olunan kararlarının nakız ve tasdik miktarı ile taayyün eder. Ancak kararları böyle bir tetkike tâbi tutulan hâkimin her sene kaç işe vaziyet edip bunlardan ne miktarını intaç eylediğini de göz önünde tutmak lâzımdır. Filvaki bu hususların mukayeseli bir surette tetkikiyledir ki her hâkimin bilgi ve çalışkanlık derecesi hakkında doğru malûmat edinmek imkânı hâsıl olur. Bu usule tatbik kabiliyeti verebilmek için ayrırma meclisi umumî heyeti her toplanış senesi başında Temyiz mahkemesinin bir evvelki sene zarfında tetkik eylediği işlere göre nakız ve tasdik yekûnlarının birbirine olan nisbetini nazara alarak hâkimlerin ehliyet derecelerini tayine esas olacak nisbetleri başla üç hat dahilinde tesbit ve bir sene müddetle muteber olmak üzere ilân eder. Bu hatlerin birincisi terfia hak kazanmış olmak için erişilmesi zarurî olan ehliyet derecesini ve üçüncüsü tereihan terfia lâyak hâkimlerin ehliyet derecesini tayine medar olacak nisbetleri gösterir. İkinci hat bütün hâkimlerin vasatî liyakat derecesine tekabül eder, aynı zamanda her hâkime bir senede gelen iş adedile bunun ne miktarının intaç edildiği nazara alınır. Bu esas, terfi mekanizmasının,

tabir caiz ise, belkemiğini teşkil eder. Diğer kanallardan toplanan malûmat ve vesâik her hâkimin terfi defterindeki sırasını tayine yarayacak tamamlayıcı unsurlar mahiyetindedir. Bu itibarla Temyiz mahkemesinde tetkik edilen işlerine nazaran tasdik ve nakız nisbetlerinde asgarî ehliyet derecesini kazanamayanlar diğer şartları haiz olsalar bile terfi lâyak görülemezler. Hâkimlerin terfilerinde tatbik edilen bu ölçü mahkemelerin mahkemeler tarafından murakabesi esasına ve kaza vazifesinin icaplarına en uygun olanıdır. Bundan başka, hâkimler de terfi ve terakkilerinde idareî adliyenin mühim iki meselesile doğrudan doğruya alakalandırılmış bulunmaktadır.

Münhal hâkimliklere terfi defterindeki sıraya göre önce gelen önce tayin olunur. Bu usule göre her hâkim terfi ve tefeyyüzünü sadece kendi bilgi ve çalışmasından beklemek vaziyetindedir. Tamamîle müsbet ve maddî esaslara istinat ettirilen ehliyet tasniflerinde tercihan yükselbilmek için tek çare ehliyet ve liyakatçe yükselmektir.

Tatbik sahasına intikal ettirildiği takdirde adli teşkilâta yeni bir ruh verecek olan bu kanun lâiyhası, Türk adliyecilerini Cümhuriyet rejiminin feyizli eserlerinden birine daha ulaştırmış olduğunu ümit etmekteyim.

Adliye vekili
Ş. Saracoğlu

Adliye encümeni muabatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Karar No. 59
Esas No. 1/1053

28 - VI - 1934

Yüksek Reisliğe

Adliye vekilliğince hazırlanıp Başvekâletin 22 - V - 1934 tarih ve 6/1513 sayılı tezkeresile Adliye encümenine havale olunan hâkimler kanunu lâiyhası Adliye vekili Şükrü Saracoğlu Beyin huzurile tetkik olundu:

Türkiye inkılâbının, içtimaî hayatımızda bir zaruret olarak telâkki ettiği muasır hukuk prensiplerinin alınmasını ilk iş edinerek 1929 senesinde Türk ceza kanunundan başlayarak sıra ile kanunu medenî, borçlar kanunu ve ticaret kanununu tedvin ve meriyet mevkiine koymuş ve bu arada hukuk usulü muhakemeleri kanunu da neşredilmişti. Bunlardan başka ceza muhakemeleri usulü kanunu ile icra ve iflâs kanunu ve ticaret kanununun deniz ticaretine müteallik bulunan hükümlerini ihtiva eden bir kanun dahi 1929 tarihinde neşrolunmuştu.

İçtimaî münasebetlerin gerek şahsî hususlarda ve gerek amme hukukuna taallûk eden mesailde kanunî mevzuatımızın eski ahkâmdan tamamen sıyrılmış olması lüzumu izahtan müstağni olmakla beraber yalnız adli mevzuatın

değiştirilmesile adaletin tevzii emrinde beklenen semerelerin hemen istihsali mümkün olamayacağı da aşikâr bir hakikattir.

Kanunî mevzuatın yeni nazariyelere müstenit hükümleri havi olması ne derece lüzumlu ise tatbikat sahasında bu hükümlerin içtimaî muhitimizle kabiliyet ve hususiyetlerimizle tam bir intibah temin etmesi için de tedvini sırasında kanunlar hakkında gösterilen ihtimam nisbetinde tatbik sahasına geçtikten sonra bu bakımdan keyfiyetin takibi zaruridir. Bu cümleden olarak icra ve iflâs kanunu ilâmsız takip usullerile alacakların istifası emrinde muhtelif tarzları gösteren en muntazam İsviçre kanunundan iktibas edilerek neşrolunduğu halde tatbikat mevkiine girince umulan iyi neticeleri tam bir surette temin etmediği görülmekle kanunun ana hatları ve esaslı prensipleri mahfuz bulundurulmak şartile yenden bir icra ve iflâs kanunu tanzim edilmek mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Adli mevzuatımızın kendisinden beklenen faydalı neticeleri vermesi için aranacak diğer bir mü-

him nokta da ; bu kanunları tatbik edecek olanların kudret ve ehliyet sahibi bulunmaları ve aynı zamanda hâkimlerde ehemmiyetle aranacak olan seciye, metanet ve doğruluk gibi hasletleri hazır olmalarıdır. Adaleti halk arasında tevzi etmek vazifesini üzerlerine alacak olan hâkimlerin mesleke alınırken yukarı da işaret edilen vasıflarla mücehhez buldukları hakkile takdir ve tetkik olunduktan sonra istikballeri noktasından bu meslekte feyiz göreceklerine mutmain olmaları ve terfi ve terakkilerinin de bu yüksek mülâhazalara dayanan esaslara göre tanzim edilmiş bulunması lâzımdır.

Teşkilâtı esasîye kanunumuz mahkemelerin istiklâlini kayıt ve tesbit eden 56 nci maddesinde hâkimlerin evsafı, hukuku vezâifi, maaş ve muhassasatları ve nasıf ve azillerinin mahsus kanunla tayin olunacağını açık olarak göstermiştir.

766 numaralı bu gün meri olan hâkimler kanunu teşkilâtı esasîye kanununun bu hükmünü yerine getirmiş olmakla beraber tatbikatta görülen tecrübeler bu kanunu değiştirmek mecburiyeti verdiği kanaat getirmiştir.

Mahzurlu ve hatalı olmak değil, umulduğu kadar faide vermeyen her şeyi ilmin, usulün ve ihtiyacın icaplarına göre tadil ve ıslâh etmek inkilâbımızın yüksek düstür ve şiarlarından olduğundan hâkimler kanununda da hâkimliği adaletin tevziinde ve hakkın ihkakında itimada şayan bir meslek haline sokmak ve gençlerimize bu meslekin istikballerinden katî ümit verici olduğunu anlatmak bu yeni kanun lâyihasının tanziminde en büyük âmil saymak lâzımgelir. Bunun için de yalnız Hukuk fakültelerinden diplomalı olmanın kâfi görülmeyip hâkimlik teminatı kendilerine verilinceye kadar sıkı bir kontrol altında onları yetiştirmek usulleri yeni yapılan lâyihada takip edilen ehemmiyetli noktaları teşkil etmektedir.

İstitrat kabilinden bir cihetin kayıt ve işaret olunması lâzımdır ki o da Millî Hükûmetin ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu zamanında Adliye cihazını da elimizde bulunan vesait ile mahkemeler teşkil etmek ve bir an bile idamesi yüksek gayelerimize tetabuk etmeyen eski teşkilâtı ortadan kaldırmak zaruretile karşılanmıştır. Bu suretle başlayan yeni teşkilâtımızı mevcut unsurlarla idare etmeğe mecbur kalmadığımız göre neşredilmiş olan kanun filiyat sahasına intikali maddeten mümkün olmayan bir takım nazariyeleri yazıp toplamaktan başka işe yaramaz-

dır ; halbuki o zamandan bu güne kadar memlekette iki hukuk fakültesinin hâkimlik meslekine yeni unsurlar yetiştirmesi ve bunların hukuk ilminde asrî ve mütekâmil usul ve prensiplere vâkif bulunmaları bu meslekin daha muntazam bir hale konması imkânını temin ettiğinden yeni lâyihasının değiştirilmesi zamanı hulûl etmiş olduğu hakkile teslim olunabilir.

Mevzuatımız arasında henüz bir kanun haline girmeyen adli teşkilâtımızın mühim bir mevki olduğu açık bir hakikattir. Her ne kadar geçen sene Hükûmetçe adliye teşkilâtı hakkında bir lâyiha hazırlanarak Büyük Meclise sevk ve encümenimize de havale edilmiş ise de müzakeresine başlanıp bir müddet sonra bırakılmış olan bu lâyihasının kanuniyet iktisap etmesi halinde hemen tatbik sahasına geçemeyeceğinin başta bütçe darlığı olmak üzere bir takım sebepleri olduğundan teşkilâtın katî olarak tayininden sonra bu teşkilât ile ahenkli bir hâkimler kanunu tanzim edilmesi muvafık olup olmayacağı tetkik ve münakaşaya mevzu olacak bir keyfiyettir. Nitekim encümenimiz bu lâyihayı tetkike başlarken bu nokta üzerinde uzun baylu müzakere ve münakaşalarda bulunmuştur. Bunların neticesinde hâsıl ettiği kanaat şöylece ifade edilebilir :

Bir adliye teşkilâtı vücade getirilmesi lüzumu katî olarak kabul olunmuş ve istidlâl edilen kanaatlara göre zamanı hakkında bazı görüş ve düşünüş farkları olmakla beraber istinaf mahkemeleri teşkil edilmesinin icap edeceği de teslim edilmiş olmakla beraber bu mütalealar hâkimlik mesleğini ıslâh ve tanzim edici olan bu lâyihasın teşkilâtın beklenen faydalardan daha üstün menfaatler temin edeceği kanaatine varılmıştır. İleride adliye teşkilâtı tesbit olunur ve arada istinaf mahkemeleri vücade getirilirse hâkimler kanununda bu mahkemeler için icap eden hükümlerin ilâvesi pek basit ve kolay bir iştir. Fakat hâkimler kanunu lâyihası kabul edilerek tatbik sahasına geçerse istikbalin hâkimlerini kendilerinden beklenen faydaları temin edecek ilmi kudret ve ahlâkî seciyede yetiştirmek için düşünülen tedbirlere şimdiden başlanacağından bu lâyihasın müstacelen tetkikına encümen karar vermiştir.

Hükûmetçe tanzim edilmiş olan esbabı mucibe lâyihasında kanunun esaslı noktaları hakkında ilmi tetkiklere müstenit ve bir çok Devletlerde cari hâkimlerin tayinine mütedair sis-

temlerin mukayesesi gösteren kıymetli mütaalealar vardır. Bunlardan başka lâyihamın tertip ve tasnif şekillerine göre maddelere taallük eden izahlar da mevcuttur.

Encümenimiz kanunun tetkikına başlarken yukarıda hulâsa edilen mütaalealara tamamile mutabık olan Hükümetin esbabı mucibe lâyihasına iştirak etmiş ve lâyihayı esas itibarile kabul ve tasvip eylemiştir.

Hâkimler kanunu lâyihası yedi baba ayrılarak 146 maddeden ibaret olmak üzere tanzim edilmiş olup encümence yapılan tetkik ve müzakere neticesinde bir çoğu henüz müteşekkil bulunmayan istinaf mahkemelerinden bâhis bulunan hükümlere ait olmak üzere 15 madde tayyün olarak aynı taksim ve tasnif dairesinde lâyiha, 131 madde olarak tesbit ve sebepleri aşağıda izah edilecek bazı değişiklikler yapılmıştır.

Birinci bap - İki faslı muhtevi olan birinci bap namzetlik evsafından ve namzetlikten muavinliğe geçme şartlarından bâhis bulunmaktadır.

Hukuk fakülteleri mezunlarının iki sene müddetle namzet olarak mahkeme ve müddeiumumilik kâtipliklerinde, icra dairelerinde çalıştırılmaları ve mahkemelerin müzakerelerinde hazır bulundurulmaları ve icra memurları ile sorgu hâkimlerine yardımında bulundurulmaları hâkimlik ve müddeiumumilik meslekleri için bu namzetlerin ciddî esaslı bir staj görerek yetiştirilmeleri hakkında lâyihada konmuş olan usuller encümence pek isabetli bir tedbir olarak kabul edilmiştir.

Namzetliğe kabul edilme şartları arasında Mülkiye mektebi mezunlarının Hukuk fakültesi programlarına göre noksan kalan derslerden imtihan vererek hukuk mezunu salâhiyetini iktisap etmeleri muvafık görülmüştür.

Diğer şartlar arasında şeref ve haysiyeti ihlâl etmeyen cürümlerden namzetliğe kabule mâni olmanın bir aydan üç aya çıkarılması encümen tensip etmiştir. Meslekin hususiyetlerine göre yazılan tarzdaki mahkûmiyetlerin kabule mâni sayılması için bu bapta şartın ağır olması noktasında Hükümetin mülâhazası encümence de kabul edilmişse de yukarıda işaret edildiği üzere bir ay mahkûmiyetin pek ağır olacağı mülâhaza edilmiştir.

Alınacak namzetlerin miktarından fazla talip bulunduğu halde diploma derecesinin ter-

cihe sebep olması keyfiyetinden başka müsavat halinde teklif olunan lâyihada müsabaka imtihanı yapılması encümence muvafık görül-meyerek bunun yerine kura çekilmesi esası kabul olunmuştur.

Namzetlere ait lâyihadaki diğer hükümler olduğu gibi kabul edilmiştir.

Namzetlik müddetini bitirdikten sonra seciye ve ahlâk noktasından da yapılan tetkikler neticesinde kabule mâni bir hal görülmezse muavinliğe geçmek için yazı ile bir imtihana tâbi tutulmaları ve bunda muvaffak olanların nazari bilgilerinin tatbik sahasındaki vukuf dereceleri anlaşılacak üzere bir de şifahî olarak imtihan vermeleri esası çok faydalı bir hüküm olduğuna encümen kanaat etmiş ve bu fasılda imtihan heyetinin kimlerden terekkep edeceğine ait olan maddeyi değiştirerek imtihan heyeti arasına bir de avukat alınmasını münasip bulmuştur.

Bu fasıl içinde muavinlik imtihanına kabul edileceklerin ilânına dair olan 8 inci madde vekâletin icraatına taallük eden bir muamele olduğundan ayrıca bir hüküm olarak yazılmasına lüzum görülmeyip bu sebepten madde tayyedilmiştir.

16 ncı maddeye kadar devam eden hükümlerde esaslı bir değişiklik yapılmamıştır.

İkinci bap dört fasla ayrılmış olan ve 56 ncı maddeye kadar devam eden bu bap hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerle bu mesleklerin ayrıldığı sınıflara ayırma şart ve usullerinden ve bu işleri yapacak ayırma meclislerinin ve ayırma umumî heyetinin vazifelerinden bahsetmektedir.

Bu kısımda lâyihamın en mühim hükmü Adliye işlerini hâkimlik ve müddeiumumilik olarak iki meslek halinde göstermesidir. 766 numaralı meri olan hâkimler kanununda bu husus birbirine karıştırılmış olduğundan mevcut ana ve usul kanunlarına göre hâkimlikle müddeiumumiliğin ayrı birer meslek halinde tebarüz ettirilmesinin çok lüzumlu olduğu tatbikat ve muamelât itibarile de anlaşılacak bir hakikattir. Hâkimlerin istiklâl ve bitarafisi hakkında teşkilâtı esasıye kanununun âmir bulunduğu hükümleri hâkimler kanunu ile de teyit etmek ne kadar zarurî ise müddei umumilerin Adliye vekâletine karşı idarî bağılıklarının açıkça gösterilmesi aynı ehemmiyetle lüzumludur. Esasen amme davası açmak için Adliye

vekillerinin müddeiumumiliğe emir verebileceklerinin kanunda yer tutması müddeiumumilikle hâkimliği ayrı birer meslek sayılmasını icap ettirmektedir. Şu kadar ki bu lâyiha'nın ait olduğu maddelerinde Adliye vekilliğinin müddeiumumiler üzerindeki nezaret ve âmiriyet hakkı bu meslekte bulunanların kanunî takiplerden sonra yapılacak ilk ve son tahkiklerden edinecekleri kanaat üzerine dermeyan edecekleri hâdiseler hakkındaki iddia ve mütalealara müessir olamayacağı tabiidir.

Hâkimlik ve müddeiumumilik meslekleri namzetlikten sonra muavinlik, üçüncü, ikinci ve birinci sınıf hâkimlik ve müddeiumumilik olmak üzere dörder sınıfa ayrılmış ve maaşların tevhit ve teadülü hakkındaki kanuna mütenazır olarak alacakları maaş miktarına göre bu sınıflar için de on bir dereceye taksim edilmiştir.

Encümen en yüksek hâkimliği birinci sınıf saymış ve aynı derecedeki muhtelif hâkimlik ve müddeiumumiliklerin mertebe namile isim almasını muvafık görmeyerek bu suretle sınıfların numarasını değiştirmiş ve mertebe kayıtlarını de tayederek buna bağlı olan 1 ve 2 numaralı cetvelleri bu esaslar dairesinde tanzim etmiştir.

Hâkimlik ve müddeiumumilik ayrı birer meslek olmakla beraber birinde öbürüne geçilmek mümkün olduğu gibi her meslekteki dereceler öbürünün muadili tutulmuş olduğu sarahatle lâyhada yazılı bulunmuştur.

Muavinliklerle sınıflarda yüksek dereceye terfi için barem kanunu hükmüne mütenazır olarak en az iki sene hizmet etmenin kâfi olduğu lâyhada beyan olunmuştur ki bununla meri kanunda mevcut olup malî kanunlara ahenkli bulunmayan vaziyetler ortadan kaldırılmıştır.

Lâyiha'nın bu kısmında hâkimlerimizin iyi yetiştirilmelerine ve netice itibarile adaletin mütehassıs ellerde tevzii gayesine doğru en ehemmiyetli bir adım sayılacak olan ihtisas imtihanının yapılmasına dair olan hükümdür. Her iki meslekte yedinci derecede bir vazifeye tayin edilebilmek için tafsilâtı maddelerde gösterilen şekilde hazırlanacak bir tez üzerine yazı ile ihtisas imtihanı verilmek şarttır. Bu imtihanların ayrıca şifahî olarak yapılması hakkındaki Hükümet teklifi fazla bir külfet sayılarak encümenence kaldırılmıştır.

Muavinlik sınıfında bulunanların yanlarına da çalıştırları hâkim ve müddeiumumiler tara-

fından ahlâkî gidişlerine ve çarışma derecelerine ve haklarında şikâyet olmuş veya bir takip yapılmışsa bunların neticelerine dair Adliye vekilliğine malûmat vermeleri için lâyhaya encümenence teklifteki esaslar dairesinde madde yazılarak hüküm konmuştur.

Hâkimlerin terfilerinde çalışma ve kanuna uygun hüküm ve kararlar vermek keyfiyeti en esaslı âmillerden olduğundan ellerindeki işin ne kadarının intağ edildiği ve hükme bağlanmalarının da kanun yollarına müracaat halinde ne kadarının tasdik olunduğu veya bozulduğu da lâyhada yazılı şekillere göre kontrol edilerek sicillerine kaydedilmesi bu lâyhada açık surette tesbit olunmuştur.

Üçüncü ve ikinci sınıf hâkimler hakkında ahlâkî gidişlerine ve çalışmalarına müteallik raporların mutlak olarak nezterlerinde çalıştırları mafevk hâkim ve müddeiumumiler tarafından muavinler için kabul edilen şekil dairesinde muntazaman malûmat ve rapor verilmesi tarzı encümenence tasvip edilmemiştir. Çünkü bir ağır ceza mahkemesi reisinin kaza mıntakası dairesinde bulunan üçüncü sınıf bir hâkim hakkında terfiine esas ittihaz edilecek bahsedilen raporu vermeğe salâhiyeti farz ve kabul olursa o hâkimlerin görecekları işler ağır ceza reisinin bulunduğu mahkemeye geleceğinden reisin hâkimler üzerinde kendiliğinden bir nüfuz ve tesiri olacağı muhakkak bulunmakla hâkimlerin istiklâlini müteessir edebilecek olan daimî bir salâhiyetin bulunması encümenence terfi edilmiştir.

Terfi için lâyhada tafsil edilen hizmet müddeti, çalışma tarzı ve ahlâkî gidişi gibi vasıflara göre tahakkuk ettikten sonra hâkimler için Temyiz birinci reisiği altında ve müddeiumumiler için de baş müddeiumuminin reisiği altında teşekkül edecek ayırma meclisleri muntaz olarak veya tercihan yahut terfia lâyık olanları üç kısım olarak ayırır. Bunların şart ve usulleri maddelerinde yazılı olup teklifte olduğu gibi kabul edilmiştir.

Üçüncü bap - 56 nedan 79 uncu maddeye kadar olan bu bap tayin, terfi, tahvil, mezuniyet ve tekaüde ait olarak üç fasla ayrılmıştır.

Hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerine ait olarak I ve II numaralı ayırma meclislerinden ve Ayırma umumî heyetinden verilen kararlar üzerine terfi ehliyetli olanların defterleri

tanzim olunarak Adliye vekilince ağır yerlere sıra ve derecelerine göre tayinleri yapılarak milli iradeye arz olunur.

Encümen Ayırma meclislerinin esbabı mucibeli mazbatalarla terfi lâyik olanların defterini yaptıktan sonra tayin hususunda teklif lâyihasında konulmuş olan ve vazifesi istişari mütalea beyanından ibaret bulunan İntihap meclisi namile bir heyetin teşkilini zait görerek buna ait olan fıkrayı kaldırmıştır.

Terfi ve tayine ait fasılda Temyiz birinci reisinin İcra Vekilleri Heyeti kararı ile intihap olunarak memuriyetinin yüksek tasdika arz olunması bu kanunla kabul edilmiş bir hükümdür.

Hükümet teklifinin 72 nci maddesi lüzumsuz görülmesine ve 74 üncü maddesinin de diğer Devlet memurlarından ayrı bir hüküm olmasına mebni encümence tayyedilmiştir.

Hâkimlerle müddeiumumilerin tekaütlük için hizmet müddetlerinin umumî hükümlerden ayrı olarak 30 sene olması encümenin müzakeresi sırasında teklif edilmiş ve 25 senede kazanılan tecrübeden istifade edilebilecek bir zamanda tekaütlüklerini kabul etmenin muvafık olmayacağı mütaleası dermeyan kılınmışsa da tekaütlük hakkında umumî hükümlerin cari olması hakkındaki teklif ekseriyetle kabul edilmiştir.

Üçüncü babın son faslında hâkimlikten adliye hizmetine geçenler hakkında son vazifelerinde geçirdikleri müddetin hâkimlik kademine zammı için esaslı mülâhazalara müstenit hükümler konmuştur. Bu arada adliye müfettişliklerine tayin olunabileceklerin de en az üçüncü sınıf hâkim ve müddeiumumiliklerin yedinci derecesinde bir sene hizmet etmeleri kaydı konarak encümence 73 üncü madde olarak lâyhaya bir madde konmuştur.

Dördüncü bap - 79 dan 82 ye kadar devam eden bu bapta hükümler üçüncü sınıf hâkimliğin ihtisası imtihanı vererek yedinci dereceye geçmiş olanlara verilen teminattan bahsedilmektedir. Bu teminat yalnız hâkimlere ait olup yedinci dereceden aşağı derecede bulunan hâkimlerle ikinci ve üçüncü sınıf müddeiumumilerin inzibat meclislerinin mütaleaları alınarak haysiyet ve itimadı bozacak sebeplerden dolayı vekâlet emrine almabilmeleri de meslekî ehemmiyet itibarile kabule şayan görülmüştür.

Beşinci bap - İnzibatî hükümleri ihtiva eden bu bap dört fasla ayrılmış olup 83 ten 101 inci

maddeye kadar devam etmektedir.

Bütün hâkimler üzerinde Adliye vekilinin nezaret hakkını haiz olduğu esas olarak kabul edilmiş olup bu salâhiyetin hâkimlerin istiklâline dokunur bir mahiyette olmadığı şüphesiz bulunmuş ve ancak Adliye vekili bir hâkim hakkında bir suretle muttali olacağı isnatlar hakkında kendilerinden cevap almak üzere nezidine çağırabilmesi ve hâkimin de gelmeğe mecbur olması maddede tavzih edilmek suretile kabul olunan nezaret hakkının mahiyet ve şumul derecesi tavzih edilmiş bulunmaktadır.

Temyiz mahkemesinden başlayarak her yüksek mahkemenin hâkimler üzerindeki işlerin selâmet ve intizamını istihdaf eden maksatlarla nezaret hakları olduğu ait olan maddesinde tesbit kılınmıştır.

Müddeiumumilik mesleki hakkında yukarıda yazılı izahla da ifade olunduğu veçhile bütün bu meslek teşkilâtının Adliye vekilinin idaresi altında olduğu da tavzih olunmuştur. Başmüddeiumumi ile Cümhuriyet müddeiumumilerinin kendi daireleri muavinleri üzerinde nezaret ve murakabe hakkını haiz buldukları ayrıca tesbit olunmuştur.

İnzibatî cezalardan bâhis bulunan ikinci fasıl hükmü bu cezaların nevelerini ve cezalara göre bunları tayin edecek mercileri ve alâkalarının itiraz usul ve şartlarını göstermektedir.

İnzibatî cezaların Temyiz ikinci reislerinden müntehap beş zat ile Teftiş heyeti reisi ve Ceza işleri müdüründen teşekkül eden bir heyet tarafından görülmesi ve itirazların Temyiz birinci reisi ile başmüddeiumumî ve bütün ikinci reislerinden bir heyette tetkiki ve muhterizin bizzat veya vekil göndererek müdafada bulunabilmesi için ehemmiyeti nisbetinde alâkalılar hakkında da teminatlı bir usul olduğundan encümence buna dair olan hükümler musip ve muvafık görülmüştür.

Üçüncü fasılda haysiyet divanı hakkında hükümler konmuştur. Vazifeye taallük etmeyip şahsî haysiyetlere dokunan ve meslekin ifasını deruhte ettiği vazife icaplarına uymayan hareketler hakkında teşkili tarzı maddesinde gösterilen haysiyet divanının tasfiye ve istifaya davet suretinde karar verilmesi ve hakkında şikâyet olunan hâkimin müdafası sorulması bizzat veya vekil göndererek ayrıca müdafada bulunmak gibi teminat yolları kabul edil-

miş ve divanın aleyhinde itiraz olunamayacak kararlarının üçte iki ekseriyetle verilmesi de kabul olunmuştur.

Bu babın dördüncü faslındaki müşterek hükümlerde inzibatî noktadan yapılan takibatta şikâyet üzerine olupta vaz geçilse bile takibin durdurulmayacağı ve böyle hallerde haksızlık anlaşılırsa şikâyeti tahkika giden memurun masrafının müştekidenden tazmin ettirileceği ve şikâyet suiniyetle yapıldığı halde ayrıca iftira cürmünden dolayı da şikâyetçinin cezalandırılacağı maddeye yazılmıştır.

Altıncı bab - Lâyihanın bu kısmı hâkimlerle müddeiumumiler hakkında yapılacak tahkik ve takiplerden bahsetmektedir.

Takibe esas olacak suçun vazifeden doğması veya vazife sırasında işlenmiş bulunması hallerile bunlar haricinde işlenen şahsî suçların takibi usulleri iki fasılda gösterilmekte ve müşterek hükümler başlığı altında da bir üçüncü fasıl bulunmaktadır.

Temyiz hâkimlerinin aleyhlerinde yapılacak takibat mahkemelerinin teşkilâtı esasîye kanunu mucibince Divanı âliye ait bulunmasından bu fasıllarda bir hüküm konmaya tabiatile mahal görülmemiştir.

Birinci derece dışında kalan hâkimlerle müddeiumumilerin vazife ile alâkalı suçlarla şahsî suçları hakkında ağır cezayı müstelzim cürümlerin hazırlık ve ilk tahkikatının umumî hükümlere göre yapılacağından bunlardan gayri hallerde takip ve tahkik muameleleri sırf ve derecelerine göre bu fasıllarda gösterilen merciler tarafından yapılması ötedenberi mevcut kaide ve usuller iktizasından olmakla umumî hükümlerden ayrı olan bu hükümler hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerinin tabî icaplarıdır.

Vazife ile alâkalı olan haller teftiş sırasında veya bir suretle haber alınarak ayrıca keyfiyet tahkik ettirilmekle kanunî takibe değer suç olup olmadığı anlaşılabilirliğinden ve hazırlık tahkikatına benzeyen bu muamelede müfettişlerin salâhiyetlerini tesbit etmek icap eyleyeceğinden bu husus encümence münakaşayı mucip olmuştur.

Müfettişin tahkikatı kanunî takibi icap edip etmeyeceği Teftiş heyeti reisinin mütealeası ile başlayarak vekillğin havalesi üzerine Ceza işleri müdürlüğüne yapılacak tetkikattan sonra Ad-

liye vekilinin emir ve iznine bağlı bir muamele olduğundan müfettişler hakkında sorgu hâkimi salâhiyetini haiz olmaları teklifi encümence kabul edilmemiş ve ancak sübut delillerinin kaybolmasına mahal kalmamak üzere arama yapmak ve yeminle ifade etmek ve malûmat toplamak suretile vazife görmeleri münasip görülmüş ve 115 inci madde bu suretle;

Yedinci bab - Mahkemelerin ve bunlara bağlı dairelerde kullanılan memurların intihap ve tayinleriyle haklarında icabında yapılacak inzibatî muamelelerin hâkimler kanununda yer tutması lüzumu izaha değmez bir hakikattir. Bu sebeple lâyihanın 120 den 128 inciye kadar olan dokuz maddesinde buna dair hükümler konmuş olup teklif veçhile encümence aynen kabul edilmiştir.

Muvakkat madde — Hâkimler kanunu lâyihası meriyet mevkiine tam olarak geçinceye kadar yapılması zarurî olan muameleler dokuz bentten ibaret olan muvakkat maddede yazılmıştır. Buradaki hükümler tanzim edilen lâyihanın tatbik sahasına intikali için pek ehemmiyetli işleri göstermektedir.

Lâyihanın bu senenin kânunuevvelinde meriyet mevkiine geçmesi son maddelerde gösterilmiştir. Ancak lâyihanın esaslı maddelerinden olan ve son yedinci babını teşkil eden hükümlerle hâkim ve müddeiumumiler arasında sicilleri itibarile vazifelerinde kalmalarında fayda görülmeyenlerin bu işlerden affi ve tekaüde sevkleri veya başka adli hizmetlerde kullanılmaları salâhiyetini veren muvakkat maddenin birinci bendile meri kanuna göre tefrik encümenlerince terfia müstehik addedilip te malî kanunlara göre terfi edemeyen veya açık yer bulunmamak sebebiyle bu haklarından istifade edemeyenlerin müktesep haklarını korumak maksadile asıl lâyihanın meri olacağı tarihe kadar yapılacak terfilerde önce onların terfi ettirilmeleri için altıncı bendinin ve hukuk fakültelelerinden mezun olmadıkları halde evvelce hâkimlik ve müddeiumumilik edip te her ne suretle olursa olsun bu hizmet ve vazifelerden ayrılmış bulunanların bir daha mesleke almamacakları hükmünü mutâzamın bulunan yedinci bendi ve Adliye vekilliği merkez teşkilâtı hakkında bir kanun yapılmasına kadar vekillik kâtib ve memurları için mahkeme memurları

hakkındaki hükmün tatbik olunması salâhiyetini veren dokuzuncu bendin hükümlerinin kanunun neşri tarihinden itibaren meri olması 130 uncu maddede yazılmıştır.

Yapılan bu değişikliklerle lâyiha'nın tercihan ve müstacelen müzakere ve kabulünün Umumi Heyetin tasvibine arzına encümenimizce karar verilmiştir.

Yüksek Reisliğe takdim olunur.

Ad. En. Reisi	M. M.	Kâ.
Çorum	Kocaeli	Trabzon
Münir	Salâhattin	Raif

Aza	Aza	Aza
Antalya	Antalya	Edirne
Haydar	Numan	H. Hayri
Aza	Aza	Aza
Çanakkale	Kayseri	Konya
Osman Niyazi	S. Azmi	Ş. Sırrı
Konya	Manisa	Kocaeli
Aza	Aza	Aza
T. Fikret	Refik Ş. İnce	Rağıp
Aza	Aza	Aza
Erzincan	Tokat	Balıkesir
Abdülhak	Nâzım	Vasfi

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Hâkimler kanunu lâyihası

BİRİNCİ BAP

Namzetlik

Birinci fasıl

Namzetlik şartları ve vazifeleri

MADDE 1 — Namzetlik devresini geçirip aşağıdaki şartlar dairesinde ehliyetini ispat etmiş olmadıkça hiç kimse hâkimlik veya müddei umumilik meslekine kabul olunamaz.

Yetmiş altıncı madde hükmü mahfuzdur.

MADDE 2 — Hâkim namzetleri hâkimlik ve müddei umumilik sınıf ve derecelerine dahil değildir.

Bunlara maaşatın tevhit ve teadülü kanununun gösterdiği derecelerden on ikinci dereceye tahsis olunan maaş verilir.

MADDE 3 — Hâkim namzetliğine kabul olunabilmek için:

- 1 - Türk olmak,
- 2 - Yirmi bir yaşını bitirmiş ve otuz yaşını geçmemiş olmak,
- 3 - Askerlik filî hizmetini yapmış veya askerliğe elverişli olmadığı anlaşılmış bulunmak,
- 4 - Başkasına geçer hastalığı, vazifesini gereği gibi yapmağa mâni olabilecek vücut veya akılca bir arızası bulunmamak;
- 5 - Ecnebi ile evli olmamak,
- 6 - Bir Türk hukuk fakültesinden veya mektebinden mezun olmak veya mülkiye mek-

tebinden mezun olupta noksan derslerden hukuk fakültesinde imtihan vermiş olmak; veya hut yabancı bir memleket hukuk fakültesinden mezun olupta Türkiye hukuk fakülteleri programlarına göre noksan kalan derslerden imtihan ile tasdikname almış bulunmak;

7 - Şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan mutlak surette ve bir cürümden dolayı bir ay ve daha fazla hapis cezasile mahkûm bulunmamak veya bu kabil suçlarla hapsi müstelzim her hangi bir cürümden dolayı cezai takip altında bulunmamak;

8 - Sarhoşluğu, kumar oynamağı âdet edinmiş, kumar oynatmış, ahlâk ve siretçe hâkimliğe yaraşmayacak bir hal ile dile gelmiş olmamak şarttır.

MADDE 4 — Hâkim namzetleri adliye müsteşarile teftiş heyeti reisinden ve hukuk ve ceza ve zat işleri müdürlerinden teşekkül edecek heyetin mütaleası alındıktan sonra Adliye vekili tarafından kabul olunur.

Her sene alınacak namzet miktarı vekâletçe tayin olunur.

Namzetliğe kabul şartlarını haiz olanların adedi ikinci fıkrada yazılı miktarı aştığı takdirde diploma derecesi tercihte esas tutulur.

Bu şartta da müsavat halinde bir müsabaka imtihanı açılır.

MADDE 5 — Namzetliğe kabul olunanlar iki sene müddetle mahkemelerle müddei umumi-

liklerde staj görürler. Ceza ve hukuk işlerinde zabıt kâtipliği ve başkâtiplik vazifesini ve kendilerine tevdi olunacak tetkikatı ve diğer yazı işlerini yaparlar, icra memurlarına, sorgu hâkimlerine yardım ve vekâlet ederler.

Bunlar dinlemek üzere müzakerede hazır bulundurulabilirler.

Namzetler vekâleten ifa eyledikleri vazifelerden ve kendilerine tevdi olunan işlerden dolayı asıl vazife sahipleri gibi mesuldürler.

İkinci fasıl

Namzetlikten muavinlik sınıflarına geçme şartları

MADDE 6 — Namzetlik müddetini bitirmiş ve seciye ve ahlâkça kabulüne mâni bir hali görülmemiş olanlar muavinlik imtihanına kabul olunurlar.

Kabule mâni hali görülme'nlerin Adliye vekâletince namzetliklerine nihayet verilir.

Bunlar bir daha namzetliğe kabul olunamazlar.

MADDE 7 — Muavinlik imtihanı Adliye vekilince üçü temyiz veya istinaf hâkimlerinden ve ikisi hukuk fakülteleri profesörlerinden olmak üzere seçilecek heyet huzurunda ve her senenin birinci teşrininde Ankarada yapılır.

MADDE 8 — Adliye vekâletince her sene eylül iptidasında o sene imtihana kabul olunacak namzetlerin isimleri ve birinci teşrinin on beşine kadar Ankarada bulunmaları ilân olunur.

MADDE 9 — İmtihanlar tahriri ve şifahi olur.

Tahriri imtihanlarda:

A - Hukuku medeniye, ticaret hukuku ve hukuk muhakeme usulleri,

B - Ceza hukuku ve ceza muhakeme usulleri,

C - Hukuku idare, den tatbiki kabiliyeti meydana koyacak surette birer mevzu verilir.

Şifahi imtihanlar dahi tahriri imtihanın yapıldığı maddeler hakkında meri olan kanunlara vukufun derecesini anlamak için yapılır.

MADDE 10 — Her imtihanında onda altıdan ve imtihanların heyeti mecmuasından vasatı

olarak onda yediden yukarı numara alanlar muavinliğe ehliyet göstermiş olurlar.

İmtihan komisyonu her namzedin imtihanında kazandığı numaralara göre tayin olunacak ehliyet derecesini gösterir ayrı ayrı birer mazerata yaparak imtihan evrakile beraber Zat işleri müdürlüğüne verir.

MADDE 11 — İmtihanda ehliyet gösteremeyenler veya sabit mazeretine binaen imtihana giremeyenler bir sene sonraki imtihana kabul olunurlar.

Üç defa imtihana giremeyen veya üç imtihanında muvaffak olamayanlar namzetlikten çıkarılırlar.

Namzetliğe kabulü tarihinden itibaren beşinci sene nihayetindeki imtihana giremeyen veya bu imtihanında da muvaffak olamayan namzet hakkında yukardaki fıkra hükmü tatbik olunur.

MADDE 12 — Fili kabiliyetle hal ve siret derecesine mütedair malûmat her namzedin vazife gördüğü mahkeme birinci hâkimi veya hâkimi ile müddeiumumisi tarafından istihdam olunduğu daire âmirlerinden her altı ayda bir alınacak müdellel mütalealara müstenit takrirler mündericatından ve istinaf birinci reisinin tetiş ve müşahade neticesine göre ayrıca vereceği malûmattan ve Adliye müfettişlerinin raporlarından alınır.

Yukardaki fıkrada gösterilen merciler bu husustaki mutalea ve malûmatlarını Adliye vekâletince buna mahsus olmak üzere hazırlanacak varakalara yazarlar.

MADDE 13 — Zat işleri müdürlüğünce her namzet hakkında on ve on ikinci maddelere göre toplanacak malûmat ve vesikalar o namzedin şahsî dosyasile birlikte ayırma meclisine verilir.

MADDE 14 — Ayırma meclisi her namzedin:

A - İmtihanda kazandığı dereceye;
B - Hal ve siretce hakkında toplanan malûmata bakarak tayin edilecek dereceye;

C - Namzetlik esnasında gösterdiği fili kabiliyet derecesine;

D - Mektep şahadetnamesinde kazandığı dereceye;

göre emsali arasındaki mertebesini tayin

ve en yüksek hiyâkat kazananlar en başta gelmek üzere sırasıyla bir defter tanzim ve tasdik eder.

MADDE 15 — Muavinliğe hak kazananlar hâkimlik veya müddei umumilik mesleklerinden hangisinde ihtisas arzusunda bulduklarını vekâlete bildirirler. Ayrırma meclisince dahi gerek imtihanında ve gerek namzetlik devresinde gösterilen kudret ve kabiliyetin mahiyet ve hususiyetine göre namzedin hangi meslekte ve hangi kısımda daha fazla istidadı gördüğü ismi hızasına yazılır.

Bu hükümler imtihapta imkân dairesinde nazara alınır.

MADDE 16 — Münhal muavinliklere on dördüncü maddede beyan olunan defterdeki sıraya göre önce gelen önce tayin olunur. Bu deftere ismi geçenlere, muavinlik sınıfındaki münhallere tayin olununcaya kadar vekâletçe lüzum görülecek yerlerde o sınıflardaki vazifeler gördürülebilir.

MADDE 17 — Türkiye hukuk fakülte­lerinin birinden doktora diploması alanların namzetlikte geçirecekleri müddet bir senedir.

Türkiye hukuk fakültelerinin birinden pek iyi derecede çıkmakla beraber İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca lisanlarından birile ders okutulan memleketler hukuk fakültelerinin birinden de çıkanlar bir sene namzetlik yaptıktan sonra on dördüncü madde hükmü dairesinde muavinlik sınıflarına imtihansız kabul olunurlar.

Bu maddede yazılı şartları haiz olan namzetlere; maaşatın tevhit ve teadülü kanununda yazılı derecelerden on birinci dereceye ve yirmi üçüncü maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan şartlar dairesinde doktor diplomasını almış olanlara onuncu dereceye tahsis olunan maaş verilir.

İKİNCİ BAP

Hâkimlik ve müddei umumilik meslekleri ve ayrırma usulleri

Birinci fasıl

Hâkimlik ve müddei umumilik meslekleri

MADDE 18 — Hâkimlik mesleğinin sınıf-

ları ve dereceleri ve maaşları bu kanuna bağlı 1 numaralı cetvelde gösterilmiştir.

Bu kanunda gösterilen istisnaların maadasında hâkimlik mesleğine mensup olanlar hakkında dahi maaşatın tevhit ve teadülü kanunu ile diğer mali kanunlardaki hükümler tatbik olunur.

MADDE 19 — Müddei umumilik mesleğinin sınıfları ve dereceleri ve maaşları bu kanuna bağlı 2 numaralı cetvelde gösterilmiştir.

MADDE 20 — Bir meslekten öbürüne geçmekte on sekizinci ve on dokuzuncu maddelerde yazılı 1 ve 2 numaralı cetvellerdeki sınıflar ve dereceler biri birine muadil tutulur.

İkinci fasıl

Birinci ve ikinci sınıflara ayrırma şart ve usulleri

MADDE 21 — Muavinlik sınıflarında bulunanların hâkimlik ve müddei umumilik sınıflarına ve ilk sınıf hâkimleriyle müddei umumilerinin ikinci sınıfı, terfileri için - bu kanunda gösterilen istisnalardan maada hallerde - her sınıfın son derecesinde en az iki sene hizmet etmiş aşğıdaki maddelerde yazılı usul dairesinde ehliyeti tahakkuk eylemiş olmak şarttır.

MADDE 22 — Bu kanunda yazılı istisnalar haricinde hâkimlik ve müddei umumilik mesleklerinin sınıfları dahilinde bir dereceden diğerine terfi için bulunduğu derecede en az iki sene hizmet etmiş olmak şarttır.

Şu kadar ki birinci sınıfın (D) derecesinde olan vazifelerden birine tayin edilebilmek için yirmi yedinci maddede beyan olunan imtihanında muvaffakiyet göstermiş olmak şarttır.

MADDE 23 — On yedinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı şartları haiz olanlar muavinlik sınıflarında amelî vukuf ve kabiliyetçe de ehliyet isbat etmiş oldukları takdirde o sınıflarda bir sene hizmetten sonra ilk sınıflara terfi edebilirler.

Türkiye hukuk fakültelerinin birinden pek iyi derecede çıkmakla beraber İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca lisanlarından birile ders okutulan bir memleket hukuk fakültesinden de çıkmış ve bunların birinden hukukî bir mevzu üzerine doktor diploma ve unvanını almış olan-

ların, birinci sınıfların «A» derecesinde geçirecekleri müddet bir senedir.

MADDE 24 — İhtisas imtihanı Adliye vekilliği, beşi üçüncü sınıf hâkimlerden ve dördü vekâlet müşevvirlerinden olmak üzere seçilecek heyet huzurunda Ankarada yapılır.

İmtihan heyeti tâli komisyonlara ayrılamaz.

MADDE 25 — Adliye vekâleti birinci sınıfların (D) derecesinde olan vazifelerde vukua gelecek münhâlleri nazara alarak müracaat müddetini ve imtihanların yapılacağı tarihi tayin ve ilân eder. İhtisas imtihanı senede bir defadan fazla yapılamaz.

MADDE 26 — Birinci sınıfların (C) derecelerinde yazılı vazifelerde en aşağı iki sene müddetle ifaiyi hizmet etmiş olanlardan terfilerine kazaî veya inzibatî bir mâni bulunmayanlar ihtisas imtihanına kabul olunurlar.

MADDE 27 — İhtisas imtihanı tahrirî ve şifahî olur.

Tahrirî imtihanlarda: Hukuku medeniyeye, ticaret hukukuna ve ceza hukukuna mütedair ikişer tez mevzuu verilir.

İmtihana iştirak edenler mensup oldukları ihtisas şubesine göre bunlardan iki mevzu seçerler.

Şifahî imtihanı teşkil edecek mevaddın programı her devre imtihan heyeti tarafından bir devre sonraki imtihanda tatbik edilmek üzere tesbit ve ilân olunur. Her hâkim veya müddeiumuniye sorulacak suallerin tahrirî imtihanda seçilen mevzua ait olması şarttır.

MADDE 28 — Her imtihanda onda yedi ve imtihanların heyeti mecmuasından vasatî olarak onda sekiz numara alanlar ihtisas imtihanında muvaffakiyet göstermiş olurlar.

Bir devre imtihanlarında muvaffak olamayanlar iki sene geçmedikçe yeniden imtihana giremezler. İkinci bir devre imtihanında da muvaffakiyet gösterememiş olanların dosyası sicil hulâsası ile birlikte ayırma meclisine verilir. Ayırma meclisi umumî heyeti bu gibilerin hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerinin hangi derecelerinden yukarı derecelerde vazife göremeyeceklerini tayin eder.

MADDE 29 — İmtihan heyeti, ihtisas imtihanını muvaffakiyetle geçirmiş olan hâkimlerden

her birinin kazandığı ehliyet derecesine göre sırasını gösterir bir defter tanzim eder.

Birinci sınıf hâkimliğin (D) derecesine olan terfilerde bu sıraya riayet olunur.

İmtihan heyeti imtihanda muvaffak olan müddeiumumilerin de ayrı bir defterini yapar. Bu defter sıra tasnifini ihtiva etmez.

MADDE 30 — Adliye vekâleti terfiine kazaî veya inzibatî bir mâni bulunmayan muavinlerle ilk sınıf hâkim ve müddeiumumilerinin isimlerini gösteren birer listeyi her meslek sınıfları için ayrı ayrı olmak üzere hazırlayarak ayırma meclisine verir ve bir suretini resmî ve adli gazetelerle neşreder.

Bu listelere isimleri yazılmayanlar listenin neşri tarihinden itibaren bir ay zarfında ayırma meclisine müracaat ve itiraz edebilirler.

Ayırma meclisinin bu bapta vereceği karara müracaat sahibi itiraz edemez.

Ayırma meclisinin, itirazın kabulüne dair olan kararını Adliye vekili ayırma meclisi umumî heyetin etkik ettirebilir.

MADDE 31 — İlk mahkeme hâkimleriyle Cümhuriyet müddeiumumileri, refakatlerindeki muavinlerin ve ağır ceza reisleri, aza muavinleriyle muavinlik sınıfında bulunan sorgu hâkimlerinin hizmet müddeti içindeki hal ve siretleri hakkında yakınlara müstenit malûmatlarını ve vukuf ve kabiliyet derecesini gösteren müdellel mütalealarını vekâletçe tayin edilen müddet zarfında hâkimler, istinaf birinci reisine, ve müddeiumumiler de, istinaf müddeiumumisine bildirirler.

Bu mütalealara, alâkalı olan zatın muavinlik müddeti içinde ne kadar işe vaziyet edip ne kadarını çıkardığını ve bunlardan istinaf ve temyiz olunanların kaçının tasdik veya kabul ve ne miktarının fesh veya nakız veya reddolunduğunu ve cezada kaç kararının yazılı emirle bozulması yoluna gidildiğini ve işlerindeki isabet ve dikkat ve faaliyet derecesini bildiren vesika ve suretler raptolunur.

Muavinlik sınıflarında bulunanlar o meslekte geçirdikleri müddeti ayrı ayrı mahkemeler nezdinde geçirmiş işeler evvelki mafeykleri tarafından dahi birinci fıkra mucibince hareket olunur.

İstinaf birinci reisleri hâkimlerin ve istinaf müddeiumumileri mmtakaları dahilindeki müd-

deiumumilerin malûmat ve mütalealarına ve gönderecekleri vesikalara teftiş veya tahkik neticelerine göre kendi mütalealarını da ilâve ederek ve haklarında tahkikat yapılmışsa bu tahkikatın mahiyet ve derecesini ve evrakın hangi tarih ve numara altında nereye gönderildiğini tahriratında göstererek heyeti mecmuasını nihayet bir ay zarfında Adliye vekâletine gönderirler.

MADDE 32 — Birinci sınıflara mensup olanlar hakkında otuz birinci maddede gösterilen suret ve müddette mütalea beyanı istinaf birinci reislerle müddeiumumilerine ve temyiz müddeiumumiliği muavinlerinden ismi listeye geçmiş olanlar hakkında o veçhile mütalea beyanı temyiz müddeiumumisine aittir.

İlk mahkeme birinci hâkimleri veya ağır ceza mahkemesi reisleri dahi lüzum gördükleri halde veya talep vukuunda ilk sınıf dahilindeki hâkimler hakkında Cümhuriyet müddeiumumileri de muavinleri ile kaza dairesi dahilindeki diğer müddeiumumiler hakkında mütalealarını bildirirler. Alâkalı daireler mütalealara esas olacak ihşai hulâsaları hazırlamak ve suretlerini çıkarmakla mükelleftir.

MADDE 33 — Adliye müfettişleri muamelesini teftiş ettikleri muavinlerle hâkim ve müddeiumumiler hakkında vesikalara müstenit olarak tanzim edecekleri suret varakalarının birer suretini istinaf birinci reisine ve aslını alâkalı zatin şahsî dosyasına konulmak üzere teftiş raporile birlikte teftiş heyeti reisliğine gönderirler.

MADDE 34 — Otuz birinci maddenin birinci fıkrası hükmü muavinlik ve hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarından Adliye vekâleti hizmetlerine almanlar hakkında mafevkleri tarafından ve temyiz mahkemesi raportörlük ve stajiyerlikleriyle mümeyyizliklerine almanlar hakkında birinci reis ile çalıştırları daire reisi tarafından tatbik olunur.

MADDE 35 — Otuz birinci, otuz ikinci ve otuz dördüncü maddeler muclbince haklarında mütalea beyan olunanlar dahi son bir sene zarfında görmüş oldukları işlerin hüküm ve kararlarından yahut yazmış oldukları iddianame ve lâyiha, kararname veya mütalealardan bizzat intihap edecekleri bir kaç adedinin mafevk tarafından musaddak bir suretini ve mesleki

eser ve makaleleri varsa birer nüshasını listenin neşri tarihinden iki ay zarfında Adliye vekâletine gönderirler.

MADDE 36 — Temyiz ve istinaf mahkemeleri ikinci reisleri her ay zarfında dairelerinde tetkik olunan evraka nazaran hâkim ve muavinlerden her birinin bizzat veya heyet halinde muhakemesini ıera ve hükmünü ita eylemiş olduğu işlerden kaçımın tasdik ve ne miktarının fesih veya nakzedildiğini gösterir birer listeyi ve her sene nihayetinde de bu listelerin bir senelik muhteviyatını ıera eden umumî birer defteri tanzim ve Adliye vekâletine gönderilmek üzere temyiz mahkemesinde temyiz birinci reisine ve istinaf mahkemesinde istinaf birinci reisine ita ederler.

Temyiz makemesi umumî heyetlerinden verilen kararlar hakkında birinci fıkrada beyan olunan suret ve müddette liste ve defter tanzimi temyiz mahkemesi birinci reisine aittir.

Başmüddeiumumi, dairesinde tetkik olunan evraka nazaran Cümhuriyet müddeiumumilerinin vukuf ve faaliyet ve lâyihalarındaki mütaleaların kanuna isabet derecesini gösterir liste ve defterleri aynı müddet zarfında Adliye vekâletine gönderir.

MADDE 37 — Yukarıdaki maddeler hükmünce Adliye vekâletine gönderilen eser ve vesikalar zat işleri müdürlüğünce alâkalı zatin şahsî doosyasına konulur ve dosyasile birlikte ayırma meclisine verilir.

MADDE 38 — Adliye vekili müddeiumumiler içinde vazifede gösterdikleri kudret ve kabiliyet itibarile temayüz etmiş veya muvaffak olmamış olanları ayırma meclisine bildirir.

MADDE 39 — Ayırma meclisi umumî heyeti her toplanış senesi başında temyiz mahkemesinin bir evvelki sene zarfında tetkik eylediği işlere nazaran nakız ve tasdik mecmularının bir birine olan nisbetini nazara alarak ehliyet derecelerini tayine esas olacak nisbetleri başlıca üç had dahilinde tesbit ve bir sene müddetle muteber olmak üzere ilân eder.

Bu hadlerin birincisi terfia istihkak kesbetmiş olmak için erişilmesi zarurî olan ehliyet derecesini, ikincisi onun üstündeki dereceyi üçüncüsü de tercihan terfia lâyük hâkimlerin ehliyet derecesini tayine esas olacak nisbetleri gösterir.

MADDE 40 — Ayırma meclisi yukarıdaki maddelerde yazılı eser ve vesika ve mütalealardan ve ihtisas imtihan heyeti tarafından tanzim kılınan mazbatalardan alâkalı zatin vukuf, ehliyet ve faaliyet derecesi ve ahlâk ve sireti hakkında edineceği kanaate göre terfie lâyük olduğuna veya olmadığına karar verir.

MADDE 41 — Ayırma meclisi terfie lâyük gördüğü kimseleri şartlarına mutabakat halinde:

- A - Ehliyetçe terfie lâyük,
- B - Ehliyetçe tercihan terfie lâyük,
- C - Mümtaz ehliyetçe terfie lâyük.

olarak üç kısma ayırır ve her kısma ait olmak üzere hâkimler ve müddeumumiler için ayrı ayrı birer terfi defteri tanzim eder.

Bu defterler ayırma meclisi umumî heyetinin, itiraz halinde yapabileceği tadiller müstesna olmak üzere katî mahiyet alır.

MADDE 42 — Mümtaz ehliyetçe terfie lâyük, sıfatı ehliyetçe terfie lâyük olanların vasatı liyakatlerinden çok yüksek bir liyakat derecesine malik olduklarına maddî eserlerle kanaat getirilen kimselere verilir.

İngilizce, Almanca, Fransızca ve İtalyanca lisanlarından birine tam vukuf, ehliyet kazananlar arasında tercih sebebi teşkil eder.

Tam vukuf, hukuka ve adli idareye dair eserlerle isbat olunur.

MADDE 43 — Ayırma tetkikatı neticesinde tercihan terfia lâyük görülenlerden yirmi üçüncü maddenin ikinci fıkrasında yazılı şeraiti haiz olanlar veya hâkimlik ve müddeumumilik mesleğinde iken o memleketlerden birinin adliye müesseselerinde Hükümet hesabına en az üç sene çalışmış olanlar mümtaz ehliyetçe terfia lâyük defterine geçirilirler.

Yukarıdaki hallerde yabancı memleket mektebinin mutad ve muayyen tahsil müddeti veya çalışılan müessesede sefaretten müşaddak olarak geçirilen müddet vazifede geçmiş sayılır.

MADDE 44 — Ayırma meclisi terfia lâyük gördüğü kimselerin hâkimlik veya müddeumumilik mesleklerinden hangisinde daha fazla istidad olduğunu isimleri hizasına yazar.

MADDE 45 — Otuz dokuzuncu maddede yazılı tasdik ve nakız nisbetleri itibarile asgarî

ehliyet derecesini ihraz edemeyenler diğer maddelerde gösterilen şartları haiz olsalar dahi terfia lâyük görülemezler.

Ayırma meclisince terfia lâyük görülmeyenler iki sene sonra tekrar ayırma tetkikatına tâbi tutulur.

Ayırma meclisince her derecede iki ve her sınıfta üç defa terfia lâyük görülemeyenler hizmetten affolunur.

Otuzuncu maddede gösterilen terfi listesine her ne sebeple olursa olsun üç defa girmemiş olanların dosyası haklarında bir karar verilmek üzere ayırma meclisine verilir.

MADDE 46 — Yüz birinci madde hükümleri haricinde hapis cezasına mahkûm olanlar, yahut bir senede iki veya bir sınıfta üç defa tevbih cezasına uğrayanlar ceza gördükleri tarihten itibaren iki sene müddetle terfi hakkını kaybederler.

Üçüncü fasıl

Üçüncü sınıfa ayırma şart ve usulleri

MADDE 47 — İkinci sınıfta beş veya bu sınıfın (B) derecesinde üç sene hizmet etmiş olanlar aşağıdaki maddelerde yazılı şartlar dairesinde üçüncü sınıfa ayrılabilirler.

Mümtaz ehliyetçe terfia lâyük olanlar birinci sınıftan itibaren on iki sene geçmedikçe üçüncü sınıfa ayrılamazlar.

Hâkimlik ve müddeumumilik sınıflarından Adliye vekâleti hizmetlerine alınanların üçüncü sınıfa geçmelerinde nazara alınacak fiilî hizmetleri yetmiş dokuzuncu maddeye göre hesap olunur.

MADDE 48 — Hizmet müddetinde kırk yedinci madde hükmü cari olmak üzere yirmi ikinci, otuzuncu, otuz beşinci, otuz yedinci, otuz dokuzuncu maddeler hükümleri ile ayırma meclisinin vazifesine esas olan usul ve kaideleri tayin eden diğer meddeler ahkâmı ikinci sınıfta dahi tatbik olunur.

İkinci sınıfta bulunan hâkimler hakkında otuz birinci maddenin birinci fıkrasında gösterilen suret ve müddette mütalea beyanı istinaf birinci reislerine ve o sınıfta bulunan müddeumumilerle muayinler hakkında o vechile mütalea beyanı istinaf müddeumumilerine ve temyiz müddeumumiliği başmuayini ile istinaf müddeumu-

mileri hakkında basmüddeiumumiye aittir.

MADDE 49 — Ayrırma meclisi umumî heyeti kırk yedinci madde de yazılı şartları haiz olanlardan meslek hayatındaki haline, seciyesine ve ahlakına, ilmi kudret ve kabiliyetile hizmet ve meslekteki iktidar ve muvaffakiyeti derecesine ve evvelki sınıflardaki kazandığı ehliyet derecelerine göre emsali arasında temayüz etmiş olanların bir defterini yaparak Adliye vekiline verir.

Defter muhteviyatı esbabı mucibeli mazbatalara istinat ettirilir.

Bu madde hükmünü vekâlet müsavirleri ile kanunlar heyeti kâatibi umumisi ve istinaf müddeiumumileri hakkında Adliye vekili tatbik eder.

Dördüncü fasıl

Ayrırma meclisi ve kanunlar heyeti

MADDE 50 — Ayrırma meclisi umumî heyeti Temyiz mahkemesi birinci reisinin daimi reisliği altında basmüddeiumumi ile Adliye vekilinece bir sene müddetle intihap olunan dört temyiz azasından, dört müşavirden ve vekâlet zat işleri müdüründen teşekkül eder. Bunlardan başka icabında heyet noksanını tamamlamak üzere üçüncü sınıf hâkimlerden üç ihtiyat aza intihap olunur.

Temyiz azalarından müddetlerini dolduranların bir sene geçmedikçe yeniden intihabı caiz değildir.

Ayrırma meclisinin umumî kâatibi ve muavini Adliye vekilinece teşhis ve tayin olunur.

MADDE 51 — Ayrırma meclisi umumî heyeti iki tâli encümene ayrılır. «I» numaralı encümen Temyiz mahkemesi birinci reisinin ve «II» numaralı encümen basmüddeiumumünün reisliği altında ikiser temyiz azası ile ikiser müşavirden teşekkül eder.

Zat işleri müdürü her iki encümende de hazır bulunur.

Her encümene iştirak edecek azayı Adliye vekili tayin eder.

MADDE 52 — Üçüncü sınıflara ayrılmada kırk dokuzuncu madde hükmü cari olmak üzere namzetlik devresinde bulunanlarla hâkimlik meslekinin muavinlik sınıfı ile birinci ve ikinci sınıflarda bulunanların ayrılmalarına müteaddit tetkikat «I» numaralı encümende müddeiumumilik

meslekinin muavinlik sınıfı ile birinci ve ikinci sınıflarda bulunanların ayrılmalarına müteaddit tetkikat «II» numaralı encümende yapılır.

Otuzuncu maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan itirazlar «II» numaralı encümende tetkik edilir.

MADDE 53 — Ayrılmaya müteallik kararlar mutlak ekseriyetle verilir. Reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih olunur. Ancak mümtaz ehliyetçe terfia lâyrık defterine girebilmek için reylerin üçte ikisini kazanmak lâzımdır.

Bu miktar rey kazanamadıklarından dolayı tercihan terfia lâyrık defterine kalanlardan mümtaz ehliyet için iki reyden fazla almış olanların bu vaziyeti isimleri hizasına işaret olunur.

MADDE 54 — Ayrırma meclisi kararları alâ-kadarlara tebliğ olunur. Bu karar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün zarfında itiraz olunabilir. Bu takdirde ayrırma meclisi umumî heyet halinde toplanarak itiraz hakkında bir karar verir.

Adliye vekili ayrırma meclisinin kararını umumî heyete tetkik ettirebilir.

MADDE 55 — Kırk dokuzuncu maddede beyan olunan deftere ismi geçmeyenler tarafından vaki itirazlar yüz dördüncü madde de yazılı heyet tarafından tetkik edilir. Heyet bu haptaki kararını esbabı mucibeli bir mazbata ile Adliye vekiline bildirir.

MADDE 56 — Adliye vekâleti nezdinde beş müşavirle bir kâatibi umumiden ve lüzumu kadar müşavir, muavininden mürekkep bir kanunlar heyeti bulunur.

Heyete Adliye vekili riyaaset eder.

Kanunlar heyetinin vazife ve salâhiyeti bir talimatname ile tesbit olunur.

MADDE 57 — Kanunlar heyeti teşkilât ve kanunlardaki ıslahat tekliflerini Adalet şurasına arzeder.

Adalet şurası Adliye vekilinin riyaaseti altında Temyiz mahkemesi birinci reisi ile müddeiumumisinden ve ikinci reislerinden ve vekâlet müstesane teftiş heyeti reisinden ve hukuk ve ceza ve zat işleri daireleri müdürlerinden teşekkül eder. Şûrada vekâlet müşavirleri de hazır bulunur.

MADDE 58 — Temyiz mahkemesi birinci re-

isi ile müddeiumumisi her adli sene başlangıcında Şûranın akteylediği ilk içtimada bütün mahkemelerin bir senelik faaliyetini izah ve teşkilât ve kanunlarda görülen noksanları ve bunların izalesi çarelerini tafsilen beyan ve âlehtlak lüzumlu saydıkları tedbirlerin ittihazını teklif ederler. Bu teklifler şûraca müzakeredildikten sonra kanunlar heyetine havale ve tevdi olunur.

Adliye vekili, lüzum gördüğü ahvalde şûrayı içtimaa davet eder.

ÜÇÜNCÜ BAP

Tayin, terfi, tahvil, mezuniyet ve tekaüt.

Birinci fasıl

Muavinlerle hâkim ve müddeiumumilerin tayin, terfi ve tahvilleri

MADDE 59 — Altmış sekizinci, altmış dokuzuncu ve yetmişinci maddeler hükümlerinden maada hallerde hâkim ve müddeiumumilerle muavinlerin bu kanun hükümleri dairesinde tayin ve terfileri intihap meclisinin istişari mütaleası alındıktan sonra Adliye vekilinin teklifi üzerine millî irade ile iera olunur.

İntihap meclisi Adliye müsteşarının reisliği altında Adliye vekilince bir sene müddetle intihap olunacak üç temyiz azasile iki müşavirden ve zat işleri müdüründen teşekkül eder.

Müddetini dolduran temyiz azası bir sene geçmedikçe yeniden intihap olunamaz.

MADDE 60 — Bu kanunda gösterilen istisnalar haricinde bir sınıfın muhtelif dereceleri arasında yapılacak terfilerde maaşatın tevhit ve teadülü kanununda yazılı iki senelik müddet esas tutulur.

MADDE 61 — Münhal hâkimliklere altmış üçüncü maddede yazılı nisbet dairesinde ve terfi defterindeki sıraya göre önce gelen önce tayin olunur.

Bu nisbet esası mahfuz kalmak üzere sonraki defterlere girenler evvelki defterlere girmiş olanlardan evvel intihap edilemezler.

Müddeiumumilere ait terfi defterlerinde sıra rüçhan sebebi teşkil etmez.

MADDE 62 — Hâkim, teklif olunan hizmeti reddetmiş olmadıkça terfi defterinde yazılı sıra-

lar değiştirilemez. Terfi sırasında teklif olunan hizmeti reddedenler defterin sonuna kalır.

Deftere geçtiğinden itibaren üç sene zarfında terfi teklifini bu suretle reddetmesinden dolayı terfi etmeyenler deftere geçtikten sonraki müddete ait ahvali nazara alınarak yeniden ayırma meclisi tetkikatına tâbi tutulurlar.

İki defa deftere dahil olanlar o defter sırasına göre teklif olunan hizmeti kabul etmedikleri takdirde bir daha terfi edemezler.

MADDE 63 — Mümtaz ehliyetçe terfia lâyük defterine geçmiş olanlar sınıf ve derece terfilerinde diğer ehliyet defterlerinde bulunanlara, matlak surette, ve tercihan terfia lâyük defterine geçmiş olanlar, ehliyetçe terfia lâyük defterinde bulunanlara, beşte dört nisbetinde, tercih olunurlar.

Yirmi dokuzuncu madde hükmü mahfuzdur.

MADDE 64 — Mümtaz ehliyetçe terfia lâyük görülenler her sınıfta bir defaya mahsus olmak üzere buldukları derecenin iki derece üstünde bir vazifeye tayin edilebilirler.

MADDE 65 — Her hâkim ve müddeiumumi ayırma meclisince ehil olduğu gösterilen meslekte terfi eder. Ancak terfi sırasında bunlardan mümtaz ehliyetçe veya tercihan terfia lâyük görülenleri Adliye vekili ayırma meclisinin mütaleasile bağlanmaksızın istihlak kazandıkları sınıf içinde hâkimlikten müddeiumumiliğe ve müddeiumumilikten hâkimliğe tayin edebilir.

MADDE 66 — Adliye vekili hizmet icaplarına göre müddeiumumilerden lüzum göndüklerini hâkimlik sınıfları dahilinde derecelerine muadil bir vazifeye nakledebilir.

MADDE 67 — Bir müddeiumuminin hâkimliğe talebile geçmesi mühim ve mühik sebeplere yahut maslahat noktasından mülâhaza olunan faidelere binaen intihap meclisinin mütaleasile caiz görülebilir.

MADDE 68 — Temyiz azalığına intihap lüzumunda Adliye vekilince kırk dokuzuncu maddede gösterilen deftere girmiş olanlardan birisi intihap ve usulü dairesinde milli iradeye arz olunur.

MADDE 69 — İstinaf birinci reisleri, temyiz azaları içinde, ve temyiz müddeiumumisi ile ikin-

ci reisleri; istinaf birinci reislerle temyiz azaları arasında, ilmi ve mesleki vukuf ve ihtisaslarla temayüz etmekle beraber kendilerine verilecek yüksek vazifeye kâfi ehliyet ve liyakatı mahsusayı da haiz olanlardan Adliye vekilince intihap ve usulü dairesinde millî iradeye arz olunur.

MADDE 70 — Temyiz birinci reisi, Temyiz müddeiumumisi ile ikinci reisleri arasında İcra Vekilleri Heyetince intihap ve usulü dairesinde millî iradeye arz olunur.

MADDE 71 — Şahsa veya aileye taallük eden sıhhi veya muhik sebeplere binaen tahvillerini isteyenlerin mazeretleri tahakkuk ederse tahvilleri icra olunur.

MADDE 72 — Tahvil suretile istediği yere tayin olunan kimse o yerde işe başladığından itibaren iki sene geçmedikçe başka yere tahvilini isteyemez.

İkinci fasıl

Mezuniyet ve tekaüt

MADDE 73 — Sıhhi ve ailevi sebeplerden dolayı mezuniyet isteyen hâkim ve müddeiumumilerle muavinleri hakkında memurun kanununun hükümlerine göre muamele olunur.

MADDE 74 — Otuz seneyi filen bitirmiş oldukları halde hizmet zamanında ölenlerin ailesine son maaşları emsali hâsılının bir seneliği bir defada verilir.

MADDE 75 — Yukardaki hükümlerden maada hallerde hâkimler ve müddeiumumiler hakkında da tekaüt kanunu hükümleri tatbik olunur.

Üçüncü fasıl

Hususî hükümler

MADDE 76 — Mesleklerinde yirmi sene bilfiil hizmet eden avukatlardan ilmi kudret ve ahlakî metanetleri ile tanınmış olanlarla on beş sene hukuk fakültelerinde hukuk ilimlerini tedris etmiş olan profesör ve müderrisler ikinci sınıf dahilinde bir vazifeye veya Temyiz mahkemesi azalığına kabul olunabilirler.

Tayin, ayırma meclisinin mütaleası alındıktan sonra yapılır.

MADDE 77 — Hâkimlik ve müddei umumi-

likten veya hâkimlik sınıfından sayılan vekâlet hizmetlerinden avukatlık veya müderrislik meslekine geçtikten sonra yeniden hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarına veya vekâlet hizmetlerine geçenlerin o mesleklerde geçirdikleri müddetin yarısı hâkimlik ve müddeiumumilikte geçirmiş oldukları müddete zammolunur.

MADDE 78 — Hâkim ve müddeiumumilerle muavinleri doğrudan doğruya Adliye vekili tarafından Adliye vekâletinde idarî bir vazifeye tayin olunabilirler. Bu takdirde vekâlet hizmetinde buldukları müddette haklarında idarî meslekte bulunan memurlara müteallik umumî hükümler tatbik olunur.

MADDE 79 — Hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarından Adliye vekâleti müsteşarlığına, tefiş heyeti reisliğine ve vekâlet müşavirlikleriyle müdürlüklerine, kanunlar heyeti kâtibi umumiliğine, müfettişliklere ve muavinliklere ve muavinlik sınıfından temyiz daireleri mümeyyizlikleriyle vekâlet hukuk ve ceza işleri mümeyyizliklerine alınanların bu memuriyetlerde geçirdikleri müddetler hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarında geçmiş sayılır. Müsteşardan maadısı buldukları sınıftan yukarı sınıflara terfi için kırkıncı, kırk birinci ve kırk dokuzuncu maddeler mucibince ayırma meclisi tetkikatına tâbi olurlar. Ancak vekâlet hukuk ve ceza ve zat işleri müdürlerinden maada müdürlerin ve muavinlerin ikinci sınıfta beş sene filen hizmetleri sepketmedikçe temyiz azalığına ayrılmaları caiz değildir.

Bu maddede beyan olunan memuriyetlerde bulunanların tekrar hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarına gerek talepleriyle ve gerek görülecek lüzum üzerine iadeleri halinde o sınıflardaki müktesep hakları itibarile hâkimlik ve müddeiumumiliklere tayin olunurlar.

MADDE 80 — Hâkimlik ve müddeiumumilikle muavinlik sınıflarından alınacak kimselerle idare olunacak vekâlet hizmet ve memuriyetlerinin adet ve derecesi ve her memuriyetin hâkimlik sınıfları dahilindeki derecelerden hangilerine muadil tutulacağı Adliye vekâleti merkez teşkilâtı kanununda gösterilir.

MADDE 81 — Müsteşarlar, üçüncü sınıf hâkimler veya üçüncü sınıfa terfi için muayyen müddeti doldurmuş olanlar arasından Adliye ve-

kilince intihap ve usulü dairesinde millî iradeye arz olunur.

MADDE 82 — Hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerinden kendiliğinden ayrılmış olanların tekrar mesleke kabul edilebilmeleri intihap meclisinin yapacağı tetkika müstenit kararına bağlıdır.

Bu karara karşı ayırma meclisinin umumî heyetine itiraz olunabilir.

MADDE 83 — Her sınıf ve derecede kidem o dereceye tayin hakkındaki millî irade tarihinden hesap olunur.

Aynı irade ile tayin olunanlardan en evvel işe başlayanlar sonrakinden kıdemli sayılır. Aynı günde vazifeye başlayanlardan hâkimlik mesleğinde eski olanlar daha kıdemli sayılır.

MADDE 84 — Uzaklıklarından veya sıhhi ve idarî sebeplerden dolayı hususî vaziyetleri hâiz olan yerlere bu yerler haricinden gönderilen hâkim ve müddeiumumilerle muavinlere üçte birden bir misle kadar maaş ve iki sene hizmete bedel bir seneye kadar kidem zammolunur. Bu yerlerle maaş ve kidem miktarları İcra Vekilleri Heyetince tesbit olunur.

MADDE 85 — Askerlik ve hastalıkla geçen zaman kıdeme zarar vermez. Tekaüt müddeti için konulan hükümler müstesnadır.

MADDE 86 — Teftiş ve tahkik işleri için buldukları merkezden ayrılan istinaf birinci reislerine harcırah kararnameyi veçhile ve istinaf azalarına müfettişler gibi yol masrafı ve yevmiye verilir.

Müfettişlerin tâbi buldukları malî usule bunlar dahi tâbi tutulur.

MADDE 87 — Namzetlik ve ihtisas imtihanlarına girmek için Ankaraya geletilere, her kısım imtihan için yalnız bir defa vazifeten celbolunan memurlar hakkındaki hükümlere göre gelip gitme yol masrafı verilir.

DÖRDÜNCÜ BAP

Hâkimlerin teminatı

MADDE 88 — Birinci sınıf hâkimliğin (D) derecesine geçmiş olanlar hâkimlik teminatını kazanırlar.

Hâkimlik teminatını kazananlar bu kanunda konulmuş olan hükümler haricinde:

A - Bir mahkemenin ilgası veya kadrosunun tenkisi sebeplerine müstenit olsa bile maaşlarından mahrum edilemez.

B - Muvafakatleri olmaksızın terfi dahi olsa mevki ve mertebeleri değiştirilemez.

C - Vekâlet emrine alınamaz ve tekaüt kanunu hükümleri haricinde tekaüde sevk olunamaz.

MADDE 89 — Bir mahkemenin ilgası veya kadrosunun tenkisi sebebiyle vazifesiz kalan hâkimlere ilga ve tenkis zamanında mevcut bulunan veya ilk açılacak olan maaş ve derecesine müsavi hâkimlikler teklif olunur.

Hâkim birinci ve ikinci teklifi reddedebilir.

Üçüncü teklifi kabul etmeyenlerin maaş kesilir. Sıhhi sebepten dolayı iki sene vazife kabul edemeyecek halde bulunanlar hakkında tekaüde müteallik hükümler tatbik olunur.

İlga veya tenkis vaktinden vazifesiz kalan muavinlerle birinci ve ikinci sınıf müddeiumumiler ve birinci sınıfın (D) derecesine geçmemiş olan hâkimler hakkında memurun kanununa göre muamele yapılır.

İkinci sınıfın (A) derecesine geçmiş olan hâkimlerden kırk birinci maddede beyan olunan terfi defterlerinin B ve C kısımlarında bulunanlar teftişe tâbi olmazlar.

MADDE 90 — Mahkemeler teşkilâtı kanununda bir dairede birleşmeyecekleri gösterilenlerden sonradan tayin olunanı, ve yeniden tehdüs etmiş sebep dolayısıyla birleşmeleri caiz olmayanlardan kidesiz rızası olmadan dahi başka yere kaldırılır.

Buldukları yerde kendi kusurlarından mütevellit olmayan her hangi bir sebeple hâkimliğin istilzam eylediği şeref veya bitaraflik dairesinde vazife göremeyeceği tahkikat ile anlaşılın hâkimler inzabat meclisi kararile rızalarına bakılmaksızın başka yere naklolunurlar .

MADDE 91 — Muavinlerle birinci ve ikinci sınıf müddeiumumiler ve birinci sınıfın (D) derecesine geçmemiş olan hâkimler, lüzumu sa-bit olduğu takdirde, tayinlerindeki usule tev-fikan vekâlet emrine alınabilir, ve haklarında memurun kanunu hükümleri tatbik edilir.

BEŞİNCİ BAP

İnzibatî hükümler

Birinci fasıl

Nezaret hakkı

MADDE 92 — Adliye vekili bütün hâkimler ve müddeiumumiler üzerinde nezaret hakkını haizdir.

Adliye vekili her hangi bir hâkim ve müddeiumumiyi kendisine atfolunan fiiller hakkında cevap vermek üzere nezdine çağırabilir. Hâkim veya müddeiumumi tayin olunan müddet içinde gelmeğe mecburdur.

MADDE 93 — Aşağıda yazılı makamlardan:

A - Temyiz mahkemesi bütün mahkemeler üzerinde,

B - İstinaf mahkemesi, kazası dairesindeki bütün mahkemeler üzerinde,

C - Temyiz mahkemesi birinci reisi, Temyiz mahkemesini teşkil eden bütün hâkimler üzerinde,

D - İstinaf birinci reisi istinaf mıntakası dahilindeki bütün hâkimler üzerinde,

E - Temyiz ve istinaf mahkemelerinin her dairesi reisi, ve Ağır ceza mahkeme reisleri, muhakeme ve müzakerenin selâmet ve intizamı alâkadar olan hallerde o daireleri teşkil eden hâkimler üzerinde.

Nezaret hakkını haizdirler.

MADDE 94 — Temyiz müddeiumumisi dairesi muavinleri üzerinde ve istinaf müddeiumumileri kendi muavinleriyle mıntakaları dahilindeki müddeiumumiler üzerinde, Cümhuriyet müddeiumumileri kendi muavinleri üzerinde nezaret hakkını haizdirler.

İkinci fasıl

İnzibat cezaları ve mercileri

MADDE 95 — Üçüncü sınıf hâkimlerle baş müddeiumumiden maada hâkimler ve müddeiumumiler ve muavinler hakkında tatbik olunacak inzibat cezaları şunlardır:

- A - İhtar;
- B - Maaş kesmek;
- C - Tevbih;
- D - Derece indirmek;
- E - Meslekten çıkarmak.

MADDE 96 — İhtar, vazifede dikkate davettir.

Doğrudan doğruya veya nezaret hakkını haiz olanların göstereceği lüzum üzerine Adliye vekili tarafından verilir.

İhtar olunan kimsenin meselenin vekâletçe bir daha tetkikini istemek hakkı vardır.

Sicille geçmez.

MADDE 97 — Maaş kesmek, mazeretsiz vazifeye gelmeyenlerin maaşından her gün için bir günlüğü kesilmesidir. Fasılasız bir ay veya bir sene ceman iki ay mazeretsiz vazifesine devam etmeyenler hizmetten affolunur.

Maaş kesmek cezası Adliye vekili tarafından tatbik olunur.

MADDE 98 — Tevbih, muayyen bir fiil ve hareketten dolayı hâkimin, siciline geçirilmek suretile muahazedir.

MADDE 99 — Derece indirmek, hâkimin bulunduğu derecenin bir derece aşağısına indirilmesidir.

Bir derecede üç, bir sınıfta dört defa tevbih cezasına uğrayanlar hakkında tatbik olunur.

Bulunduğu mevkie göre sınıflarında derece tenzili kabil olmayanların sınıfları indirilir.

MADDE 100 — Meslekten çıkarmak, bir daha mesleke alınmamak üzere vazifeye nihayet verilmesidir.

MADDE 101 — Alelîlâk ağır hapis, üç ay veya daha yukarı hapis cezalarından biri ile katî mahkûmiyet meslekten çıkarılmağı müstelzimdir.

Bu halde meslekten çıkarma muamelesi doğrudan doğruya vekâletçe yapılır.

Üç aydan aşağı hapis cezasıyla mahkûmiyet halinde katileşen hükmü havi ilâm inzibat meclisine tevdi olunur.

Mahkûmiyeti mucip olan suç ahval ve şerait itibarile hâkimin vekar ve haysiyetini bozan ve hâkimliğe olan umumî hürmet ve itimadı gideren mahiyette görülürse ceza miktarı ne olursa olsun mahkûm hâkimin meslekten çıkarılmasına karar verilir.

Yukardaki fıkralarda yazılı hapis müddetlerinin tayininde esas hükmolunan cezadır.

Cezanın tecili halinde yapılan fiilin mahiyetine göre meslekten çıkarmak cezasının tatbiki lâ-

zımgelip gelmeyeceğine inzibat meclisi karar verir.

MADDE 102 — İhtardan ve maaş kesmeden maada inzibat cezaları yüz üçüncü maddede gösterilen inzibat meclisince verilir.

Ceza görecek kimsenin müdafaası alınmadan verilemez.

Inzibat meclisinin kararları Adliye vekâleti tarafından tebliğ olunur.

MADDE 103 — İnzibat meclisi iki senede bir, Adliye vekiline Temyiz ikinci reislerinden intihap olunacak beş zat ile iki vekâlet müşavirinden ve ceza işleri müdüründen teşekkül eder.

Meclise, temyiz reislerinden en kıdemlisi riyaset eder. Bunlardan maada lüzumu halinde heyeti tamamlamak üzere temyiz hâkimlerinden iki de ihtiyat aza intihap olunur.

Ceza işleri müdürü ve vekâlet müşavirleri meclisin tabii azasındandır.

Inzibat meclisi beş kişinin toplanmasıyla karar verebilir. İttifak hâsıl olmayan işler meclisin bütün azasıyla yeniden müzakere olunur ve ekseriyetle karara bağlanır. Reylerde müsavat halinde ihtiyat azadan biri alınarak yeniden müzakere olunur.

Müddetini dolduran azanın yeniden intihabı caizdir.

MADDE 104 — İnzibat meclisinin kararlarına alâkadar hâkime tebliğinden itibaren 30 gün içinde itiraz olunabilir. Bu takdirde Temyiz mahkemesi birinci reisile müddeiumumisi ve ikinci reisleri umum heyet halinde toplanarak itirazın varit olup olmadığına ekseriyetle karar verir.

Meslekten çıkarılmağı istilzam eden işlerin itirazın tetkikinde müddeiumumilik vazifesi başmüddeiumumî tarafından yapılır. **Muteriz** isterse müdafaasını şifahî olarak bizzat veya vekil marifetile yapar.

Adliye vekili dahi inzibat meclisi kararını umumî heyete tetkik ettirebilir.

İtiraz, inzibat meclisi kararlarının infazını durdurmaz.

Üçüncü fasıl

Haysiyet divanı

MADDE 105 — Temyiz ikinci reislerle istinaf birinci reisleri ve temyiz azalarının hâkimlik

vekar ve şerefine ve şahsî haysiyetlerine dokunan ve vazife icaplarına uymayan ihtiyarî fiil ve hareketlerinden dolayı Temyiz birinci reisinin reisiği altında başmüddeiumumî ile daire reislerinden ve her daire namına kura ile seçilecek birer azadan kurulacak haysiyet divanı tarafından haklarında aşağıdaki mumeleler tatbik olunur:

A - Tavsiye;

B - İstifaya davet.

MADDE 106 — İstifaya davete karar verilen zat o kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde vekâlete istifanamesini vermezse hakkında mecburî tekaüt muamelesi yapılır.

MADDE 107 — Yüz beşinci maddede yazılı fiil ve hareketlerin vukuunda Adliye vekili doksan ikinci maddedeki nezaret hakkını kullanarak veya Temyiz birinci reisinin doğrudan doğruya veya daire reislerinin verecekleri takrime mütaleasını da ilâve suretile vukubulacak işarına bakarak işi haysiyet divanına sevkeder.

Bu takdirde divan reisi tarafından yazılacak bir tezkere ile hareketinden şikâyet olunan hâkimden keyfiyet sorulup müdafaası alınır. Hâkim, isterse, müdafaasını şifahî olarak bizzat veya vekili marifetile yapar.

Haysiyet divanının kararları heyetin üçte ikisinin bir reyde birleşmesiyle verilir. Aleyhine itiraz olunamaz.

Dördüncü fasıl

Müşterek hükümler

MADDE 108 — Bir şahsın şikâyeti üzerine açılan inzibatî takibat şikâyetten vaz geçilse dahi durdurulamaz.

Sureti mahsusada tahkik memuru gönderilmesini icap ettirmiş olan bir şikâyetin mevzuu haksız olduğu sabit olan hallerde tahkiki için Devletçe yapılan masraflar hakkında ceza muhakemeleri usulü kanununun dört yüz on birinci maddesinin ikinci fıkrası tatbik olunur.

Hâkim hakkında inzibatî muameleyi istilzam edecek mahiyette olan ihbar veya şikâyet mevzuunun yalan olduğu veya delilleri tasni edildiği anlaşılan hallerde resen takibat icra ve mahkemece yukarıdaki fıkra hükmü tatbik olunmakla beraber isnat halinde üç aydan ve tasni halinde altı aydan aşağı olmamak üzere hapis cezası da hükümlenir.

Bu gibi hallerde takibat icrası şikâyet olunan hâkimin mensup olduğu mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi merkezindeki Cümhuriyet müddeiumumisine ve mahkemesi o ağır ceza mahkemesine aittir.

MADDE 109 — İnzibatî hallerde karar verecek heyete dahil olanların reddi istenebilir. Buna reddi istenilen azadan maada diğerlerinin iştirakile karar verilir.

Bütün heyetin reddine mütedair talepler dinlenemez.

MADDE 110 — İnzibat meclisi veya haysiyet divanı, kendisine inzibatî muamele tatbikını müstelzim bir fiil isnat olunan kimsenin, leh ve aleyhindeki delilleri serbestçe takdir eder.

Bu heyetler inzibatî muamele ve cezalarını tatbikında, hâkimlik şeref ve itibarını kuvvetle muhafaza etmek vazifesinden ve mevcut delillerin vicdanlarında husule getirdiği samimî kanaatten ilham alır.

ALTINCI BAP

Takip

Birinci fasıl

Vazife ile alâkalı suçlarda takibat

MADDE 111 — Hâkim muavinleriyle birinci ve ikinci sınıf hâkimlerin vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından ve sıfat ve vazifeleri icaplarına uymayan hal ve hareketlerinden dolayı haklarında tahkikat icrası, istinaf birinci reisine veya onun tensip edeceği istinaf azasından birine, veya Adliye vekilinin memur edeceği müfettişe.

İstinaf birinci reisinin yukarıda yazılı suçlarla hal ve hareketlerinden ve Temyiz hâkimlerinin vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından dolayı haklarında tahkikat icrası Adliye vekili tarafından tensip olunan temyiz reislerinden birine aittir.

MADDE 112 — Müddeiumumilerle muavinlerinin vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarla sıfat ve vazifeleri icaplarına uymayan hal ve hareketlerinden dolayı haklarında tahkikat icrası mafevk müddeiumumilerle veya Adliye vekilinin memur edeceği müfetti-

şe aittir. Temyiz müddeiumumisinin vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından dolayı hakkında tahkikat icrası Adliye vekili tarafından tensip olunan temyiz reislerinden birine aittir.

MADDE 113 — Hâkimlerle müddeiumumilerin birlikte mevzubahs oldukları işlerde haklarındaki tahkikat veçhile tensip olunacak müfettiş tarafından yapılır.

MADDE 114 — Yüz on bir ve yüz on ikinci maddelerde beyan olunan tahkikatların yapılması emrini Adliye vekili verir.

Ancak muavinlerle birinci ve ikinci sınıf hâkimlere ve müddei umumilere taallük edip tehiri caiz olmayan veya teftiş sırasında anlaşılan haller müstesnadır. Bu takdirde keyfiyet vakit geçirmeden Adliye vekiline bildirilir.

MADDE 115 — Muavinlerle birinci sınıflara mensup hâkim ve müddeiumumiler hakkında yapılan tahkikat neticesi yalnız inzibatî muamele tayinini müstelzim mahiyette görülürse evrakı vekâlet inzibat meclisine verilmek üzere Adliye vekâletine gönderilir.

Yapılan tahkikat, ceza takibatını istilzam ettiren bir suç hakkında vukubulmuş olursa evrakı takibat icrasına mahal olup olmadığına karar verilmek üzere yüz otuz beşinci maddede yazılı mntaka meclisine verilir ve keyfiyet Adliye vekâletine de bildirilir.

Cezaî takibatla beraber inzibatî muameleyi dahi istilzam eden müteaddit fiil ve hareketlere mütedair bulunan tahkikat evrakının bir sureti vekâlet inzibat meclisince muhtazası yapılmak üzere Adliye vekâletine ve aslı mntaka meclisine tevdi olunur.

MADDE 116 — İkinci sınıflara mensup kimseler hakkında yapılan tahkikat evrakı inzibatî muamele tayin olunmak veya takibat icrasına mahal olmadığına karar verilmek üzere Adliye vekâletine gönderilir.

MADDE 117 — Mntaka meclislerince takibat yapılmasına mahal olmadığına karar verildiği surette evrak, hâkimler hakkında istinaf birinci reisi ve müddeiumumiler hakkında istinaf müddeiumumisi tarafından Adliye vekâletine gönderilir.

Adliye vekâleti bu kararları ceza işleri müdürlüğünün mütaleasile inzibat meclisine tetkik

ettirebilir.

Gerek bu halde ve gerek ayrıca inzibatî muamele tayinini de icap ettiren hallerde o meclis muktazasını tayin eder.

MADDE 118 — Tahkikat evrakı mmtaka meclislerince takibat yapılmasına karar verilen hallerde istinaf müddeiumumiliği, ve inzibat meclisince takibat yapılmasına karar verilen hallerde temyiz müddeiumumiliği tarafından birinci surette istinaf hukuk dairesine, ve ikinci surette temyiz hukuk dairelerinden birinci reislikçe tensip olunacak bir reis ile ik azadan mürekkep hususî heyet iddianame ile verilir.

MADDE 119 — Müddeiumuminin iddianamesi son tahkikatın açılması talebine dair olursa bu iddianamenin bir sureti ceza muhakemeleri usulü kanunu dairesinde hakkında tahkikat yapılan kimseye tebliğ olunur.

Bu tebliğ üzerine alâkadar tarafından kanunda yazılı müddet içinde duruşmadan evvel bazı delillerin toplanması istenir veya sair bir talepte bulunulursa nazara alınır ve icap ettiği takdirde tahkikat tamik olunur.

MADDE 120 — Hakkında son tahkikat açılmasına karar verilenlerden muavinlerle birinci sınıflara mensup olanların muhakemesi kazası dahilinde buldukları istinaf mahkemesinin ceza dairesine ve ikinci sınıflara mensup olanların muhakemesi temyiz mahkemesinin teşkilât kanununa vazifeli ceza dairesine aittir.

MADDE 121 — Temyiz hâkimleriyle müddeiumumisi hakkında yüz on bir ve yüz on ikinci maddeler mucibince yapılacak tahkikat evrakı haysiyet divanıca içlerinden kura ile ayrılacak beş kişilik bir heyete verilir. Bu heyet evrakın divanı âliye sevki lâzmgelip gelmeyeceğine karar verir.

İstinaf birinci reislerinin haklarında yapılacak tahkikat üzerine muhakeme altına alınmaları lâzmgelip gelmeyeceğine karar itası bu heyete ve muhakemeleri temyiz ceza umum heyetine aittir.

MADDE 122 — Yüz on sekizinci maddede yazılı mercilerin kararlarına umumî hükümler dairesinde itiraz olunabilir. Bu takdirde itiraz, birinci halde, en yakın istinaf mahkemesinin ceza dairesinde ve ikinci halde temyiz mahkemesinin birinci reisi tarafından bu işlerle bir se-

ne müddetle tavzif olunacak ceza dairesinde tetkik olunur.

İstinaf hukuk dairesinin tevkif ve tahliyeye ve bunlara teferru eden hususlara dair kararlarına karşı itirazlar için muhakemesini yapmakla vazifeli mercice tetkik olunur.

Bu maddede yazılı mercilerce verilecek kararlar tasdiksiz tekemmül eder.

İkinci fasıl

Şahsî suçlarda takibat

MADDE 123 — Muavinlerle birinci sınıflara mensup olanların vazife ile alâkası olmayan şahsî suçlarından dolayı haklarında takibat icrası mafevk müddeiumumisine ve tahkikatları istinaf birinci reisinin tensip edeceği istinaf azasından birine ve muhakemeleri istinaf mahkemesi ceza dairesine aittir.

İkinci sınıf hâkimlerle müddeiumumi ve muavinlerinin vazife ile alâkası olmayan şahsî suçlarından dolayı haklarında takibat ve tahkikat icrası en yakın istinaf mahkemesi müddeiumumisile ceza dairesine veya Temyiz birinci reisinin tensip edeceği temyiz azasından birine ve muhakemeleri teşkilât kanununa vazifeli Temyiz ceza dairesine aittir.

İstinaf birinci reisi ve temyiz hâkimleriyle müddeiumumisinin yukarıdaki fıkrada yazılı suçlarından dolayı ilk tahkikatı temyiz birinci reisinin tensip edeceği temyiz reislerinden birine ve muhakemeleri temyiz ceza umumî heyetine aittir. Umumî heyetin kararı katidir.

Başmüddeiumumi hakkındaki tahkikat ve muhakemeler de müddeiumumilik vazifesi Adliye vekilinece tensip olunacak temyiz reislerinden biri tarafından yapılır.

MADDE 124 — Şahsî suçlardan dolayı tahkikat yapan istinaf azasının umumî hükümler dairesinde itirazı kabil olan kararları istinaf hukuk dairesinde ve en yakın istinaf ceza dairesine temyiz azasının kararları yüz on sekizinci maddede yazılı hususî heyette ve temyiz reislerinin kararları temyiz ikinci ceza dairesinde tetkik olunur.

Üçüncü fasıl

Müşterek hükümler

MADDE 125 — Ağır cezayı müstelzim meş-

hut suçların hazırlık ve ilk tahkikatı umumî hükümlere tâbidir.

MADDE 126 — Birinci sınıfın (D) derecesinden yukarı derece veya sınıfta bulunan hâkimlerin vazifelerinde devamı adliye kuvvetinin nüfuz ve itibarına yahut tahkikatın selâmetine hâlel vereceği anlaşılırsa sınıfına göre inzibat meclisi veya haysiyet divanı kararı ile eli işten çekilir.

Muavinlerle birinci ve ikinci sınıf müddei umumiler ve birinci sınıfın (D) derecesi durumunda bulunan hâkimler hakkında bu maumele intihap meclisinin mütealeasile Adliye vekili tarafından tatbik olunur.

MADDE 127 — Eli işten çektirilenlere maaşlarının yarısı verilir. Bunlardan beraet edenlerle haklarında meslekten çıkarılmadan başka inzibatî veya memuriyete mâni olmayacak kazâ bir ceza verilmiş olanlar vazifelerine iade olurlar ve kesilmiş olan maaşlarını da alırlar.

MADDE 128 — Tahkikat sırasında tevkifine lüzum görülen muavinlerle hâkim ve müddei umumiler son tahkikatın açılmasına karar vermeğe salâhiyetli merci tarafından tevkif olunabilir.

Yüz yirmi ikinci madde hükmü bu kararlar hakkında da caridir.

MADDE 129 — Muavinlerle hâkim ve müddei umumilerin takibatı müstelzim suçlarında iştiraki olanlar aynı tahkikat ve muhakame mercilerine tâbidir.

MADDE 130 — Bu kanun mucibince muhakeme altına alınması icap edenlerin tahkik ve muhakeme mercilerini tayinde esas, muhakeme altına alındıkları zamandaki sıfatlarıdır.

Bu esasa göre tahkikat ve muhakemeyi yapacak merci suçun işlendiği yerin kazası dahilinde bulunduğu mercidir. Muhakeme altına alınmazdan evvel hâkimlik veya müddei umumilik vazifesinden ayrılanların ayrılma zamanındaki sıfatları esas tutulur.

Vekiller, asılların tâbi olduğu hükümlere tâbidir.

MADDE 131 — Muavinlerle hâkim ve müddei umumilere ait davalar müstaçel işlerden sayılır. Kanunî zaruretlerden doğan mâniler olmadıkça üç aydan fazla devam edemez. Müddei umumileri,

ler, nezdinde buldukları mahkemelerde derdest bulunan bu kabîl davaları ve bunların tahkikat ve muhakeme safhalarını ve var ise teahhür sebeplerini her üç ayda bir Adliye vekâletine bildirmeğe mecburdurlar.

MADDE 132 — Cezâî takibat inzibatî muamelelerin tatbik ve icrasına mâni teşkil etmez.

Hüküm katileştikten sonra işin dosyası görülp iade edilmek üzere Adliye vekâletine gönderilir. Vekâlet icap ederse evrakı inzibat veya intihap meclisine veya haysiyet divanına tevdi eder.

Yedinci bap

Adliye memurlarının intihap ve inzibatı

MADDE 133 — İstinaf mahkemelerile müddei umumiliklerine mensup başkâtip ve kâtiplerle sair memurların intihabı alâkalı daire âmirinin inhası üzerine istinaf birinci reisinin reisliği altında istinaf müddei umumisile, kıdem sırasile ve bir sene müddetle bulunacak bir ikinci reisten mürekkep meclise aittir.

MADDE 134 — Temyiz mahkemesinin başmümeyyiz, mümeyyiz ve kâtiplerle sair memurları her daire âmiri tarafından verilir birinci reis tarafından Adliye vekâletine gönderilecek müzekkereler üzerine vekâlet merkez memurları hakkında cari usul dairesinde tayin olunur.

MADDE 135 — İstinaf mahkemelerile müddei umumiliklerine mensup bilûmum memurların inzibatî muameleleri müstelzim hareketleri vukunda yüz otuz üçüncü madde de gösterilen meclise iki istinaf azasının iltihakile teşekkül edecek inzibat komisyonunca yüz otuz dokuzuncu maddede yazılı inzibatî cezalar tatbik olunur.

Bu meclisçe verilecek kararlara itiraz halinde itasına iştirak etmemiş olan diğer reislerle merkezdeki ilk mahkeme birinci hâkiminin ve Cümhuriyet müddei umumisinin iştirakile teşekkül edecek umum heyetçe karar verilir.

MADDE 136 — Temyiz mahkemesi başmümeyyiz ve mümeyyizlerle kâtipleri ve sair memurlar hakkında yüz otuz dokuzuncu maddede yazılı inzibat cezaları birinci reisin reisliği altında başmüddei umumî ile kıdem sırasına göre birinci reis tarafından bir sene müddetle vazife görmek üzere davet olunacak bir ikinci reisten

mürekkep heyetçe tatbik olunur. Bu heyetin kararları katidir.

Hâkim namzetleri hakkında yüz otuz dokuzuncu maddede yazılı inzibat cezalarının tatbiki Adliye vekâletine aittir.

MADDE 137 — İlk mahkemelerle, istinaf ve temyiz mahkemelerine ve müddeiumumiliklere mensup memurların ve hâkim namzetlerinin vazifelerinden mütevellit olan veya şahsî suçları hakkında kazâî takibat, merkezinde buldukları ilk mahkeme müddeiumumileri tarafından usulî hükümler dairesinde icra olunur.

MADDE 138 — İstinaf ve temyiz mahkemelerinden maada mahkemelerle müddeiumumiliklere ve sorgu ve icra dairelerine mensup memur ve kâtip ve müstahdemlerin intihapları ve haklarında inzibatî muamele tatbiki memurun kanunu ile icra ve iflâs kanununda yazılı mercilere aittir.

MADDE 139 — Temyiz mahkemesinden maada mahkemelerle müddeiumumiliklere ve sorgu dairelerine mensup memur ve kâtiplerin ve icra daireleri kâtiplerinin görülecek hata veya kusurlarından dolayı yüz otuz beşinci ve yüz otuz sekizinci maddelerde gösterilen mercilerce aşağıdaki inzibatî cezalardan her hangi biri tatbik olunur:

1 - Tevbih;

2 - Dörtte üçünü geçmemek üzere aylıktan kesme;

3 - Altı ayı geçmemek üzere işten el çektirme;

4 - Azil.

Bunlardan tevbih ve aylıktan kesme cezalarına memur veya kâtibin mensup olduğu daire âmiri de karar verebilir.

Resen verilmiş tevbih veya aylıktan kesme cezası alanlar 15 gün zarfında bu cezayı veren âmiri müracaat ve esbabı mucibe göstererek cezaya itiraz edebilirler.

İtiraz, âmir tarafından reddolunursa ceza kâtilleşir. ve sicille geçer.

MADDE 140 — İstinaf birinci reisi ve Adliye müfettişleri yüz otuz dokuzuncu maddede yazılı kâtip ve memurlar hakkında azil cezasının tatbikını esbabı mucibe iraesile alâkadarm tâbi olduğu inzibat komisyonundan talep edebilir.

Inzibat komisyonu bu talep dairesinde muamele ifasına mecburdur.

MADDE 141 — Kâtip ve memurlardan, haklarında tahkikat yapılanlar, müfettişin veya takikatı yapan makamın göstereceği lüzum üzerine alâkadarm tâbi olduğu inzibat komisyonu kararile eli işten çektirilebilir.

MADDE 142 — Yukarıdaki hükümlerden maada hallerde mahkemelerle müddeiumumiliklere ve diğer adliye dairelerine mensup memurlar hakkında memurun kanunu hükümleri tatbik olunur.

Muvakkat maddeler

I — Bu kanunun meriyeti tarihinden itibaren nihayet altı ay zarfında muavinlerle hâkim ve müddeiumumilerden ve bu kanunda yazılı sınıf ve derecelere dahil bulunan diğer adli vazife sahiplerinden sicilleri itibarile vazifelerinde bakaları caiz olmayanlarla ahlâk ve siretçe hizmete mâni halleri yok iken mücerret vazifesini ifada ehliyetsizlikleri ayırma meclisince bittetik tahakkuk edenler hakkında aşağıdaki hükümler tatbik olunur:

A - Sicilleri itibarile vazifelerinde bakaları caiz olmayanların hizmetlerine nihayet verilir. Ve haklarında tekaüt kanununun on üçüncü maddesi hükümleri tatbik olunur..

B - Ehliyetsizlikleri hasebile kendilerinden istifade edilemeyenler hâkimlik vazifesinden affedilir. Bu suretle vazifeden affedilenlerin hizmet müddetleri on beş sene veya daha fazla olursa bu müddet nisbetinde tekaüt maaşına müstahak olurlar. Tekâüt müddetini doldurmayanlar taleplerile hâkimlik ve müddeiumumilik meslekleri haricinde diğer adli vazifelere tayin edilebilirler.

Bu madde hükmüne tevfi kanun verilen kararlar derhal infaz olunur. Hizmetlerine nihayet verilenler veya hâkimlik vazifesinden affolunanlar hiç bir suretle hâkimlik meslekine kabul olunamazlar..

II — Bu kanunun meriyeti tarihinde staj görmekte olan namzetler hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur.

Meslek mektebinden mezun olup ta bu kanunun meriyeti mebdinde maaşatın tevhit ve teadülü kanununun on birinci ve daha aşağı derecelerinden maaş alan müstantıklar sorgu hâkim ve

kili itibar olunur ve kemakân almakta oldukları maaşları alırlar.

Bunlar bu kanunun meriyeti tarihinden itibaren üç sene zarfında birinci babın ikinci faslında yazılı hükümler dairesinde imtihan verdikleri takdirleri beşinci mertebe sorgu hâkimliklerine tayin olunurlar ve ondan itibaren bu kanunda gösterilen usul ve şartlar dairesinde yalnız sorgu hâkimliği mertebelerinde terfi edebilirler.

İmtihanda ehliyet gösteremeyenler veya sabit mazeretlerine binaen giremeyenler hakkında on birinci maddenin ikinci fıkrası tatbik olunur.

III — Bu kanunun meriyet mevkiine konulduğu tarihte yedi yüz altmış altı numaralı hâkimler kanununun üçüncü maddesinde yazılı derecelerde bulunanlardan maaşatın tevhit ve teadülü kanununun on birinci ve onuncu derecelerinden maaş alanlar bu kanuna bağlı I ve II numaralı cetvellerde gösterilen muavinlik derecelerile ile birinci sınıfların (A) derecesine ve 9 uncu derecesinden maaş alanlar birinci sınıfların (B) ve 8 inci derecesinden maaş alanlar (C) ve 7 inci derecesinden maaş alanlar (D) veya (E) ve 6 ncı derecesinden maaş alanlar (F) veya ikinci sınıfların (A) derecelerine ve beşinci derecesinden maaş alanlar ikinci sınıfların (B) derecesine tahsis olunan maaş alırlar.

IV — Bu kanunun meriyet mevkiine konulduğu tarihte 766 numaralı hâkimler kanununa göre hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarile müfettişliklerde ve vekâlet hizmetlerinde bulunanlardan her birinin terfi levhalarındaki derecesile maaşını gösterir bir defter tanzim ve ayırma encümenine tevdi olunur.

Ayırma encümeni altı ay zarfında bunlardan her birinin derecesini yukarıdaki madde ile 41 inci madde hükümlerine tevfikân tayin ve tesbit eder. Bunlar arasında liyakat ve ehliyetleri derece ve müddet kayıtlarına bakılmaksızın, kadronun müsaadesi nisbetinde buldukları derece veya sınıfın yukarılarına geçirilebilirler.

V — Adliye meslek mektebinden mezun olanlardan sicilleri itibarile mâni bulunmayanlar bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir sene zarfında Ankara hukuk fakültesinde geçirecekleri imtihanda muvaffak oldukları takdirde hukuk fakültelerine bir defaya mahsus olmak üzere kabul olunabilirler.

Lise derslerinden geçirilecek bu imtihan programının mevât ve şekli icrası Ankara hukuk fakültesi profesörler meclisi tarafından tesbit olunur.

VI — Hukuk fakültesinden veya mektebinden mezun olmayıp hâkimlik veya müddeiumumilik mesleklerle Adliye vekâleti hizmetlerinde bulunanlar hakkında bu kanunun neşri tarihinden itibaren beş sene zarfında tekaüt kanununun 13 üncü maddesi hükmü tatbik olunabilir.

Yukarıdaki fıkrada beyan olunan meslekler ile memuriyetlerde bulunanlardan her ne suretle olursa olsun meslek ve memuriyetlerinden ayrılmış olanlar bir daha bu meslek ve memuriyetlere tayin olunamazlar.

VII — Bu kanunun meriyeti tarihinde kazai veya inzibati takibat altında bulunan veya bulunmak üzere olanlar hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur.

VIII — İstinaf mahkemeleri teşkil olununcaya kadar hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarına mensup olanlar hakkında yapılacak takibat ve tahkikatta tadil ve zeyillerile birlikte 766 numaralı kanunun usulü tahkik ve muhakemeye müte-dair olan dördüncü faslının hükümleri uygulanır.

Son maddeler

MADDE 143 — Bu kanunun neşri tarihinden itibaren nihayet bir sene zarfında bu kanun hükümlerinin sureti tatbiki hakkında bir talimatname yapılır.

Bu talimatnamede:

Namzetlerin staj müddeti zarfında muhtelif işlerde ne müddet ve ne suretle vazife görecekları ve namzetlik ve ihtisas imtihanlarının ve ayırma ve inzibat meclislerine ait vazifelerin sureti itası ve bu kanunun otuz altıncı ve otuz dokuzuncu maddelerin tatbik şekilleri her halde tesbit olunur.

Bu talimatnameye namzetler ve muavinlerle hâkim ve müddeiumumilerin hal ve siretleri ve vukuf ve kabiliyet dereceleri hakkında vekâlete bildirilecek malûmatın tesbiti için hazırlanacak evrak nûmuneleri de raptolunur.

MADDE 144 — Yedi yüz altmış altı numaralı

hâkimler kanunu ile bütün zeyil ve tadilleri ve diğer kanunların bu kanuna uymayan veya bu kanunla telif kabul etmeyen hükümleri mülga-
dır.

145 — Bu kanun tarihinden muteberdir.

MADDE 146 — Bu kanunun icrasına İcra

Vekilleri Heyeti memurdur.

26 - V - 1934

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.
<i>İsmet</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>Zekâî</i>	<i>Ş. Kaya</i>
H. V. V.	Mal. V.	Mf. V.	Na. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Fuat</i>	<i>Hikmet</i>	<i>Ali</i>
İk. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>M. Celâl</i>	<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>

Hâkimler kanununun 18 inci maddesinde yazılı [1] numaralı cetvel

Hâkimlik sınıf ve dereceleri ve maaşları

Sınıfı	Memuriyeti	Maaşı
Muavinlik	Hâkim muavinliği, icra memurluğu, beşinci mertebe sorgu hâkimliği ağır ceza mahkemesi aza muavinliği	30
Birinci sınıf hâkimlik	A - Dördüncü mertebe sorgu hâkimliği, üçüncü mertebe sulh hâkimliği, dördüncü mertebe icra hâkim muavinliği, yedinci mertebe hâkimlik	35
	B - Üçüncü mertebe sorgu hâkimliği, ikinci mertebe sulh hâkimliği, üçüncü mertebe icra hâkim muavinliği, ağır ceza mahkemesi azalığı, altıncı mertebe hâkimlik.	40
	C - İkinci mertebe sorgu hâkimliği, birinci mertebe sulh hâkimliği, ikinci mertebe icra hâkim muavinliği, ağır ceza mahkemesi azalığı, beşinci mertebe hâkimlik, istinaf mahkemesi aza muavinliği.	45
	D - Birinci mertebe sorgu hâkimliği, birinci mertebe icra hâkim muavinliği, üçüncü mertebe icra hâkimliği, dördüncü mertebe hâkimlik, dördüncü mertebe ağır ceza mahkemesi reisliği, temyiz mahkemesi raportör ve stajyerliği,	55
	E - İkinci mertebe icra hâkimliği, üçüncü mertebe hâkimlik, üçüncü mertebe ağır ceza mahkemesi reisliği, temyiz mahkemesi raportörlüğü.	70
İkinci sınıf hâkimlik	A - Birinci mertebe icra hâkimliği, ikinci mertebe hâkimlik, ikinci mertebe ağır ceza mahkemesi reisliği, istinaf mahkemesi azalığı.	80
	B - Birinci mertebe hâkimlik, birinci mertebe ağır ceza reisliği, istinaf mahkemesi ikinci reisliği.	90
Üçüncü sınıf hâkimlik	A - Temyiz mahkemesi azalığı	100
	B - İstinaf mahkemesi birinci reisliği, temyiz mahkemesi ikinci reisliği.	125
	C - Temyiz mahkemesi birinci resiliği.	150

Hâkimler kanununun 19 uncu maddesinde yazılı [II] numaralı cetvel

Müddei umumilik sınıf ve dereceleri ve maaşları

Sınıfı	Memuriyeti	Maaşı
Muavinlik	Cümhuriyet müddei umumiliği dördüncü mertebe muavinliği.	30
Birinci sınıf müddei umumilik	A - Cümhuriyet müddei umumiliği üçüncü mertebe muavinliği, altıncı mertebe cümhuriyet müddei umumiliği.	35
	B - Cümhuriyet müddei umumiliği ikinci mertebe muavinliği, beşinci mertebe cümhuriyet müddei umumiliği.	40
	C - Cümhuriyet müddei umumiliği birinci mertebe muavinliği, dördüncü mertebe cümhuriyet müddei umumiliği.	45
	D - Cümhuriyet müddei umumiliği başmuavinliği, üçüncü mertebe cümhuriyet müddei umumiliği, istinaf müddei umumiliği muavinliği, Temyiz müddei umumiliği ikinci mertebe muavinliği.	55
	E - İkinci mertebe cümhuriyet müddei umumiliği, istinaf müddei umumiliği başmuavinliği, Temyiz müddei umumiliği birinci mertebe muavinliği.	70
İkinci sınıf müddei umumilik	A - Birinci mertebe cümhuriyet müddei umumiliği, Temyiz müddei umumiliği başmuavinliği.	80
	B - İstinaf müddei umumiliği.	90
Üçüncü sınıf müddei umumilik	Başmüddei umumî.	150

ADLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Hâkimler kanunu lâyihası

BİRİNCİ BAP

Namzetlik

Birinci fasıl

Namzetlik şartları ve vazifeleri

BİRİNCİ MADDE — Namzetlik devresini geçirip aşağıdaki şartlar dairesinde ehliyetini isbat etmiş olmadıkça hiç kimse hâkimlik veya müddeiummilik meslekine kabul olunamaz.

Yetmiş birinci madde hükmü mahfuzdur.

İKİNCİ MADDE — Namzetler, hâkimlik ve müddeiummilik sınıf ve derecelerine dahil değildirler.

Bunlara, Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülü hakkındaki 1452 sayılı kanunun on ikinci dereceye tahsis ettiği maaş verilir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Namzetliğe kabul olunabilmek için:

1 - Türk olmak,

2 - Yirmi bir yaşını bitirmiş ve otuz yaşını geçmemiş olmak,

3 - Askerlik filî hizmetini yapmış veya askerliğe elverişli olmadığı anlaşılmış bulunmak,

4 - Başkasına geçer hastalığı, vazifesini gereği gibi yapmağa mâni olabilecek vücut veya akılla bir arızası bulunmamak,

5 - Yabancı ile evli olmamak,

6 - Bir Türk hukuk fakültesinden veya mektebinden mezun olmak veya mülkiye mektebinden mezun olupta noksan kalan derslerden Hukuk fakültesinde imtihan vermiş olmak veya yabancı bir memleket Hukuk fakültesinden mezun olupta Türkiye Hukuk fakülteleri programlarına göre noksan kalan derslerden imtihan ile tasdikname almış bulunmak,

7 - Şeref ve haysiyeti muhîl bir suçtan mutlak surette ve bir çürümden dolayı üç ay veya daha fazla hapis cezasıyla mahkûm bulunmamak veya bu kabîl suçlarla hapsi müstelzim her hangi bir çürümden dolayı ceza takibi altında bulunmamak,

8 - Sarhosluğu, kumar oynamağı âdet edinmiş, kumar oynatmış, ahlâk ve sîretce hâkimliğe yarasmayacak bir hal ile dile gelmiş olmamak şarttır.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Her sene alınacak namzet miktarı Vekillikçe tesbit olunur.

Namzetler Adliye müsteşarile teftiş heyeti reisinden ve hukuk, ceza ve zat işleri umum müdürlerinden teşekkül edecek heyetin mütalesası alındıktan sonra Adliye vekili tarafından tayin olunurlar.

Taliplerin tayini birinci fıkrada yazılı miktarı aştığı takdirde diploma derecesi tercihte esas tutulur. Bu şartta da müsavat halinde kura çekilir.

BESİNCİ MADDE — Namzetliğe kabul oluannlar iki sene müddetle mahkemelerle müddeiummiliklerde staj görürler. Ceza ve hukuk işlerinde zabıt kâtipliği ve başkâtiplik vazifesini ve kendilerine verilecek tetkikatı ve diğer yazı işle-

rini yaparlar, icra memurlarına sorgu hâkimlerine yardım ve vekâlet ederler.

Bunlar dinlenmek üzere müzakerede hazır bulundurulabilirler.

Namzetler vekâleten ifa eyledikleri vazifelerden ve kendilerine tevdi olunan işlerden dolayı asıl vazife sahipleri gibi mesuldürler.

İkinci fasıl

Namzetlikten muavinlik sınıflarına geçme şartları

ALTINCI MADDE — Namzetlik müddetini bitirmiş ve seciye ve ahlâkça kabule mâni bir hali görülmemiş olanlar muavinlik imtihanına kabul olunurlar.

Kabule mâni hali görülenlerin Adliye vekâletince namzetliklerine nihayet verilir.

Bunlar bir daha namzetliğe kabul olunamazlar.

YEDİNCİ MADDE — Muavinlik imtihanı Adliye vekilince ikisi yüksek dereceli hâkimlerden, ikisi Hukuk fakülteleri profesörlerinden ve biri avukatlardan olmak üzere seçilecek heyet huzurunda ve her senenin birinci teşrininde Ankarada yapılır.

SEKİZİNCİ MADDE — İmtihanlar tahrirî ve şifahî olur.

Tahrirî imtihanlarda:

A - Hukuku medeniye, ticaret hukuku ve hukuk muhakeme usulleri,

B - Ceza hukuku ve ceza muhakeme usulleri,

C - Hukuku idare ve hukuku ammeden tatbiki kabiliyeti meydana koyacak surette birer mevzu verilir.

Şifahî imtihanlar:

Tahrirî imtihanların yapıldığı maddeler hakkında meri olan kanunlara tatbik noktasından vukufun derecesini anlamak için yapılır.

DOKUZUNCU MADDE — Her imtihanda onda altıdan ve imtihanların heyeti mecmuasından vasatî olarak on yediden yukarı numara alanlar muavinliğe ehliyet göstermiş olurlar.

İmtihan komisyonu her namzedin imtihanda kazandığı numaralara göre tayin olunacak ehliyet derecesini gösterir ayrı ayrı birer mazbata yaparak imtihan evrakile beraber Zat işleri müdürlüğüne verilir.

ONUNCU MADDE — İmtihanda ehliyet gösteremeyenler veya mezeretine binaen intihana giremeyenler bir sene sonraki imtihana kabul olunurlar.

Üç defa imtihana giremeyen veya üç imtihanda muvaffak olamayanlar namzetlikten çıkarılırlar.

Namzetliğe kabulü tarihinden itibaren beşinci sene nihayetindeki imtihana giremeyen veya bu imtihanda da muvaffak olamayan namzet hakkında yukardaki fıkra hükmü tatbik olunur.

ON BİRİNCİ MADDE — Her namzedin vazifesini yapmakta gösterdiği kabiliyetle ahlâkî gidişine dair malûmat, çalıştığı daire âmirleri tarafından mensup olduğu mahkemenin en yüksek dereceli hâkimine veya müddeiumumisine altı ayda bir verilecek delilli takrirlerle o hâkim veya müddeiumuminin namzet hakkında görgü ve bilgisine dayanan mütalealarından ve adliye müfettişlerinin raporlarından alınır.

Yukarıki fıkrada gösterilen merciler bu husustaki mütalealarını Adliye vekilliğince buna mahsus olmak üzere hazırlanacak kâğıtlara yazarlar.

ON İKİNCİ MADDE — Zat işleri müdürlüğünce her namzet hakkında 9 ve 11 inci maddelere göre toplanacak vesikalar o namzedin şahsî dosyasile birlikte ayırma meclisine verilir.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Ayırma meclisi her namzedin :

A - İmtihanda kazandığı dereceye;

B - Ahlâkî gidişi hakkında toplanan malûmata bakarak tayin edilecek dereceye;

C - Namzetlik esnasında gösterdiği kabiliyet derecesine;

D -Mektep şahadetnamesinde kazandığı dereceye göre emsali arasındaki mertebesini tayin ve en yüksek liyakat kazananlar en başta gelmek üzere sırasile bir defter tanzim ve tasdik eder.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Muavinliğe hak kazananlar hâkimlik veya müddeiumumilik mesleklerinden hangisinde ihtisas arzusunda bulduklarını Vekilliğe bildirirler. Ayırma meclisince dahi gerek imtihanda ve gerek namzetlik devresinde gösterilen kudret ve kabiliyetin mahiyet ve hususiyetine göre namzedin hangi meslekte ve hangi kısımda daha fazla istidadı görüldüğü ismi hizasına yazılır.

Bu hükümler intihapta imkân dairesinde nazara alınır.

ON BEŞİNCİ MADDE — Açılacak muavinliklere on üçüncü maddede beyan olunan defterdeki sıraya göre önce gelen , önce tayin olunur. Bu deftere ismi geçenlere, muavinliklere tayin olununcaya kadar vekillikçe lüzum görülecek yerlerde o sınıflarındaki vazifeler gördürülebilir.

ON ALTINCI MADDE — Türkiye hukuk fakültelerinin birinden doktora diploması alanların namzetlikte geçirecekleri müddet bir senedir.

Türkiye hukuk fakültelerinin birinden çıkmakla beraber ingilizce, almanca, fransızca, italyanca, lisanlarından birile ders okutulan memleketler hukuk fakültelerinin birinden de çıkanlar bir sene namzetlik yaptıktan sonra on üçüncü madde hükmü dairesinde muavinlik sınıflarına sekizinci maddenin son fıkrasına göre yalnız şifahî imtihanları yapılarak kabul olunurlar.

Bu maddede yazılı şartlar: haiz olan zatlere 1452 sayılı kanunda yazılı derecelerden 11 inci dereceye ve 22 nci maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan şartlar dairesinde doktor diplomasını almış olanlara 10 uncu dereceye tahsis olunan maaş verilir.

İKİNCİ BAP

Hâkimlik ve müddeiumumilik meslekleri ve ayırma usulleri

Birinci fasıl

Hâkimlik ve müddeiumumilik meslekleri

ON YEDİNCİ MADDE — Hâkimlik meslekinin sınıfları, dereceleri ve maaşları bu kanuna bağlı (1) numaralı cetvelde gösterilmiştir.

Bu kanunda gösterilen istisnalardan başka hallerde hâkimlik meslekine men-sup olanlar hakkında dahi 1415 sayılı kanunla diğer malî kanunlardaki hükümler tatbik olunur.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Müddeiumumilik meslekinin sınıfları ve derecele-

ri ve maaşları bu kanuna bağlı (2) numaralı cetvelde gösterilmiştir.

ON DOKUZUNCU MADDE — Bir meslekten öbürüne geçmekte 17 ve 18 inci maddelerde yazılı (I) ve (II) numaralı cetveldeki sınıflar ve dereceler biri öbürüne muadil tutulur.

İkinci fasıl

Üçüncü ve ikinci sınıflara ayırma şart ve usulleri

YIRMİNCİ MADDE — Muavinlik sınıflarında bulunanların hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarına ve üçüncü sınıf hâkimlerle müddeiumumilerin ikinci sınıfa terfileri için - bu kanunda gösterilen istisnalardan başka hallerde - her sınıfın son derecesinde en az iki sene hizmet etmiş v e aşağıdaki maddelerde yazılı usul dairesinde ehliyeti anlaşılmış olmak şarttır.

YIRMİ BİRİNCİ MADDE — Bu kanunda yazılı istisnalar dışında hâkim ve müddeiumumilerin kendi sınıfları içinde bir dereceden diğerine terfi için buldukları derecede 57 nci maddede tesbit olunan esas dairesinde en az iki sene hizmet etmiş olmak şarttır.

Şu kadar ki üçüncü sınıfların yedinci derecesinde olan vazifelerden birine tayin edilebilmek için yirmi yedinci maddede beyan olunan ihtisas imtihanında muvaffakiyet göstermiş olmak şarttır.

YIRMİ İKİNCİ MADDE — On altıncı maddenin ikinci fıkrasında yazılı şartları hâiz olanlar muavinlik sınıflarında amelî vukuf ve kabiliyetçe de ehliyet ispat etmiş oldukları takdirde o sınıflarda bir sene hizmetten sonra üçüncü sınıflara terfi edebilirler.

Türkiye hukuk fakültelerinin birinden çıkmakla beraber ingilizce, almanca, fransızca, italyanca lisanlarından birile ders okutulan bir memleket hukuk fakültesinden de çıkmış ve bunların birinden hukukî bir mevzu üzerine doktor diploması ve doktor unvanını almış olanların, üçüncü sınıfların «onuncu ve dokuzuncu» derecelerinde geçirecekleri müddet bir senedir.

YIRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — İhtisas imtihanı Adliye vekiline, üçü birinci ve ikinci sınıf hâkimlerden ve ikisi de vekâlet müsteşarından veya onun müdürlerinden olmak üzere seçilecek heyet huzurunda Ankarada yapılır.

YIRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Adliye vekâleti «yedinci» derecede olan vazifelerde vukua gelecek açıkları göz önünde tutarak müracaat müddetini ve imtihanların yapılacağı tarihi tayin ve ilân eder. İhtisas imtihanı senede bir defadan fazla yapılamaz.

YIRMİ BEŞİNCİ MADDE — Sekizinci derecelerde yazılı vazifelerde en aşağı iki sene müddetle hizmet etmiş olanlardan terfilerine kazaî veya inzibatî bir mâni bulunmayanlar ihtisas imtihanına kabul olunurlar.

YIRMİ ALTINCI MADDE — İhtisas imtihanı tahrirî olur.

İmtihanlarda: Medenî hukuk ile, ticaret hukukuna ve ceza hukukuna mütedair işler tez mevzuu verilir.

İmtihana iştirak edenler intisap etmek istedikleri ihtisas şubesine göre bunlardan iki mevzu seçerler.

YIRMİ YEDİNCİ MADDE — İhtisas imtihanında her tezdin en aşağı onda yedi numara almak şarttır.

Bir devre imtihanında muvaffak olamayanlar ertesi sene yapılacak imtihana girebilirler. İkinci imtihanında da kazanamayanlarını dosyası sicil hulâsası ile birlikte ayırma meclisine verilir. Ayırma meclisi umumî heyeti bu gibilerin hâkimlik ve müddeiumumilik meslekelerinin hangi derecelerinden yukarı derecelerde vazife göremeyeceklerini tayin eder.

Şu kadar ki bunlar buldukları sınıfın üst sınıfına geçemezler.

YİRMİ SEKİZİNCİ MADDE — İmtihan heyeti, ihtisas imtihanını muvaffakiyetle geçirmiş olan hâkimlerden her birinin kazandığı ehliyet derecesine göre sırasını gösterir bir defter yapar ve dosyalarına konulmak üzere ayrı ayrı birer mazbata tanzim eder. 7 inci derecede olan terfilerde bu sıraya riayet olunur.

İmtihan heyeti imtihanda muvaffak olan müddeiumumilerin de ayrı bir defterini ve mazbatalarını yapar. Bu defterde sıra tasnifi yoktur.

YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — Adliye vekilliği teklifine kazaî veya inzi-batî bir mâni bulunmayan muavinlerle üçüncü sınıf hâkim ve müddeiumumilerin isimlerini gösteren birer listeyi her meslek sınıfları için ayrı ayrı olmak üzere hazırlayarak ayırma meclisine verir. Ve bir suretini resmî ve adlî gazetelerle neşreder.

Bu listelere isimleri yazılmayanlar listenin neşri tarihinden itibaren bir ay içinde ayırma meclisine müracaat ve itiraz edebilirler. Ayırma meclisinin bu bapta vereceği karara müracaat sahibi itiraz edemez.

Ayırma meclisinin itirazın kabulüne dair olan kararını Adliye vekili ayırma meclisi umumî heyetine tetkik ettirebilir.

OTUZUNCU MADDE — Mahkeme hâkimleriyle Cümhuriyet müddeiumumileri, refakatlerindeki muavinler ve icra memurları ve ağır ceza mahkemesi reisleri de aza muavinlerle muavinlik sınıfında bulunan sorgu hâkimleri hakkında:

a) Ahlâkî gidişlerine dair şikâyet vaki olmuş veya tahkikat yapılmışsa bunların mevzuunu teşkil eden vakanın mahiyetini veya tahkikat evrakının ne zaman ve nereye gönderildiğini ve neticesini,

b) Kendisine ne kadar iş verilip ne kadarını çıkardığını.

Adliye vekilliğince tayin edilen müddet içinde vekilliğe bildirirler.

Muavinin kanun yoluna müracaat olunmayan hareketlerinde veya taallûk ettiği işi neticelenmeyen lâyhalarından yahut iddianame ve kararnamelerinden en az beşinin tasdikli suretini de birlikte gönderirler.

Hâkimlerle müddeiumumiler muavinlerin vaka ve vesikalara göre vazifelerinde gösterdikleri kabiliyet, çalışkanlık ve bağlılık derecesi hakkında da mütalealarını ilâve ederler.

Muavinler bu sınıflardaki vazifelerini ayrı ayrı yerlerde yapmışlarsa, her bu lundukları yerin hâkimi veya müddeiumumisi tarafından da yukarıki fıkralara göre haklarında muamele yapılır.

Üçüncü sınıf hâkim ve müddeiumumiler hakkında Adliye vekili otuzuncu maddede yazılı hususlar için o yerdeki yüksek dereceli hâkim ve müddeiumumileri malûmat vermeğe ve mütalea beyan etmeğe memur edebilir.

OTUZ İKİNCİ MADDE — Adliye müfettişleri muamelesini teftiş ettikleri muavinlerle hâkim ve müddeiumumiler hakkında vesikalara müstenit olarak tanzim edecekleri siret varakalarını alâkalı zatın dosyasına konmak üzere teftiş raporile birlikte Teftiş heyeti reisliğine gönderirler.

OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Otuzuncu maddenin hükmü muavinlik ve hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarından Adliye vekilliği merkez hizmetlerine alınanlar hakkında mafevkleri tarafından ve Temyiz mahkemesi raportörlük ve stajiyer-

lerile mümeyyizliklerine alınanlar hakkında birinci reis ile çalıştıkları daire reisi tarafından tatbik olunur.

OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Otuzuncu, otuz birinci ve otuz üçüncü maddeler mucibince haklarında mütalea beyan olunanlar dahi son bir sene içinde görmüş oldukları işlerin hüküm ve kararlarından yahut yazmış oldukları iddianame ve lâyiha, kararname veya mütalealardan bizzat intihap edecekleri bir kaç adedinin musaddak bir suretini ve meslekî eser ve makaleleri varsa birer nüshasını listenin neşri tarihinden iki ay içinde Adliye vekilliğine gönderirler.

OTUZ BESİNCİ MADDE — Temyiz mahkemesi ikinci reisleri her ay içinde dairelerinde tetkik olunan evraka nazaran hâkim ve muavinlerden her birinin bizzat veya heyet halinde muhakemesini icra ve hükmünü ita eylemiş olduğu işlerden kaçının tasdik ve ne miktarının bozulduğunu gösterir birer listeyi ve her sene niha-yetinde de bu listelerin bir senelik muhteviyatını irae eden umumî birer defteri tanzim ve Adliye vekilliğine gönderilmek üzere Temyiz birinci reisine ita ederler.

Temyiz mahkemesi umumî heyetlerinden verilen kararlar hakkında birinci fıkrada beyan olunan suret ve müddette liste ve defter tanzimi Temyiz mahkemesi birinci reisine aittir.

Başmüddeiumumî, dairesinde tetkik olunan evraka göre Cümhuriyet müddeiumumilerinin bilgi ve çalışkanlığı ve lâyihalarındaki mütaleaların kanuna uygunluğu derecesini gösterir liste ve defterleri aynı müddet içinde Adliye vekilliğine gönderir.

OTUZ ALTINCI MADDE — Yukardaki maddeler hükmünce Adliye vekilliğine gönderilen eser ve vesikalar zat işleri müdürlüğüne alâkalı zatin şahsî dosyasına konulur ve dosyasile birlikte ayırma meclisine verilir.

OTUZ YEDİNCİ MADDE — Adliye vekili müddeiumumiler arasında vazifede yüksek kudret ve kabiliyet göstermiş veya muvaffak olamamış olanları ayırma meclisine bildirir.

OTUZ SEKİZİNCİ MADDE — Ayırma meclisi umumî heyeti her toplanış senesi başında Temyiz mahkemesinin bir evvelki sene içinde tetkik eylediği işlere göre bozma ve tasdik yekûnlarının birbirine olan nisbetini göz önünde tutarak ehliyet derecelerini tayine esas olacak nisbetleri başlıca üç hat içinde tesbit ve bir sene müddetle muteber olmak üzere ilân eder.

Bu hadlerin birincisi, terfia hak kazanmış olmak için erişilmesi zarurî olan ehliyet derecesini; ikincisi onun üstündeki dereceyi üçüncüsü de tercihan terfia lâ-yik hâkimlerin ehliyet derecesini tayine esas olacak nisbetleri gösterir.

OTUZ DOKUZUNCU MADDE — Ayırma meclisi yukarıki maddelerde yazılı eser ve vesika ve mütalealardan ve ihtisas imtihan heyeti tarafından tanzim kılınan mazbatalardan alâkalı zatin bilgi, ehliyet ve çalışkanlık derecesi ve ahlâkî gidişi hakkında edineceği kanaate göre terfia lâ-yik olduğuna veya olmadığına karar verir.

KIRKINCI MADDE — Ayırma meclisi terfia lâ-yik gördüğü kimseleri:

A - Terfia lâ-yik;

B - Tercihan terfia lâ-yik;

C - Mümtaz olarak terfia lâ-yik;

Olmak üzere üç kısma ayırır ve her kısma ait hâkimler ve müddeiumumiler için ayrı ayrı birer terfi defteri tanzim eder.

Bu defterler ayırma meclisi umumî heyetinin, itiraz halinde yapabileceği tadiller müstesna olmak üzere katidir.

KIRK BİRİNCİ MADDE — Mümtaz olarak terfia lâyük sıfatı, 40 mci maddenin (A) bendinde yazılı derecede terfia lâyük olanların vasatî liyakatlerinden çok yüksek bir liyakat derecesine malik olduklarına maddî eserlerle kanaat getirilen kimselere verilir.

KIRK İKİNCİ MADDE — İngilizce, almanca, fransızca, ve italyanca lisanlarından birini tam bilmek, ehliyet kazananlar arasında tercih sebebi teşkil eder. Tam bilgi hukuka dair eserlerle ispat olunur.

KIRK ÜÇÜNCÜ MADDE — Ayırma tetkikatı neticesinde tercihan terfie lâyük görülenlerden yirmi ikinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı şartları haiz olanlar veya hâkimlik ve müddeiumumilik mesleğinde iken o memleketlerden birinin adliye müesseselerinde Hükûmet hesabına en az üç sene çalışmış olanlar mümtaz olarak terfie lâyük defterine geçirilirler.

Yukarıdaki hallerde yabancı memleket mektebinin mutat ve muayyen tahsil müddeti veya çalışılan müessesede elçilikten tasdikli olarak geçirilen müddet vazifede geçmiş sayılır.

KIRK DÖRDÜNCÜ MADDE — Ayırma meclisi terfie lâyük gördüğü kimselerin hâkimlik veya müddeiumumilik mesleklerinden hangisinde daha fazla istidadı olduğunu isimleri hizasına yazar.

KIRK BEŞİNCİ MADDE — Otuz sekizinci maddede yazılı tasdik ve bozma nisbetleri itibarile bu aşağı ehliyet derecesini kazanamayanlar diğer maddelerde gösterilen şartları haiz olsalar bile terfie lâyük görülemezler.

Ayırma meclisince terfie lâyük görülmeyenler iki sene sonra tekrar ayırma tetkikatına tâbi tutulur.

Ayırma meclisince her derecede iki ve her sınıfta üç defa terfie lâyük görülenler hizmetten affolunur.

Yirmi dokuzuncu maddede gösterilen terfi listesine her ne sebeple olursa olsun üç defa girmemiş olanların dosyası, haklarında bir karar verilmek üzere ayırma meclisine verilir.

KIRK ALTINCI MADDE — Doksan beşinci madde hükümleri dışında veya ağır vazifeden doğan bir suçtan dolayı ağır para cezasına mahkûm olanlar, yahut bir senede iki veya bir sınıfta üç defa tevbih cezasına uğrayanlar ceza gördükleri tarihten itibaren iki sene müddetle terfi hakkını kaybederler.

Üçüncü fasıl

Birinci sınıfa ayırma şart ve usulleri

KIRK YEDİNCİ MADDE — İkinci sınıflarda beş veya bu sınıfların (4 üncü) derecesinde üç sene hizmet etmiş olanlar aşağıdaki müddetlerde yazılı şartlar dairinde birinci sınıfa ayrılabilirler.

Mümtaz olarak terfia lâyük olanlar üçüncü sınıftan itibaren on iki sene geçmedikçe birinci sınıfa ayrılamazlar.

Hâkimlik ve müddeiumumilik sınıflarından Adliye vekilliği hizmetlerine alınanların birinci sınıfa geçmelerinde nazara alınacak filî hizmetleri yetmiş altıncı maddeye göre hesap olunur.

KIRK SEKİZİNCİ MADDE — Hizmet müddetinde kırk yedinci madde hükmü cari olmak üzere yirmi bir, yirmi dokuz, otuz dört, otuz altı ve otuz yedinci madde-

ler hükümleri ile ayırma meclisinin vazifesine esas olan usul ve kaideleri tayin eden diğer maddeler ahkâmı ikinci sınıfta dahi tatbik olunur.

KIRK DOKUZUNCU MADDE — Ayırma meclisi umumî heyeti kırk yedinci maddede yazılı şartları haiz olanlardan meslek hayatındaki haline, seciyesine ve ahlâkına, ilmî kudret ve kabiliyetile hizmet ve meslekteki iktidar ve muvaffakiyeti derecesine ve evvelki sınıflardaki kazandığı ehliyet derecelerine göre emsali arasında temayüz etmiş olanların bir defterini yaparak Adliye vekiline verir.

Defter muhteviyatı esbabı mucibeli mazbatalara istinat ettirilir.

Dördüncü fasıl

Ayırma meclisi

ELLİNCİ MADDE — Ayırma meclisi umumî heyeti Temyiz mahkemesi birinci reisinin reisliği altında başmüddeiumumî ile Adliye vekiline bir sene müddetle seçilen dört temyiz azasından ve Teftiş heyeti reisi ile hukuk, ceza ve zat işleri umum müdürlerinden teşekkül eder. Bunlardan başka icabında heyet noksanını tamamlamak üzere birinci sınıf hâkimlerden üç ihtiyat aza intihap olunur.

Temyiz azalarından müddetlerini dolduranların bir sene geçmedikçe yeniden seçilmesi caiz değildir.

Ayırma meclisinin bir umumî kâtihi ve bir de muavini vardır. Bunlar Adliye vekiline tayin olunur.

ELLİ BİRİNCİ MADDE — Ayırma meclisi umumî heyeti iki tâli meclise ayrılır. (1) numaralı meclis Temyiz mahkemesi birinci reisinin ve (2) numaralı meclis başmüddeiumumünün reisliği altında toplanır.

Her meclise iştirak edecek azayı Adliye vekili tayin eder.

ELLİ İKİNCİ MADDE — Birinci sınıflara ayrılmada kırk dokuzuncu madde hükmü cari olmak üzere namzetlik devre-sinde bulunanlarla hâkimlik meslekinin muavinlik sınıfı ile üçüncü ve ikinci sınıflarında bulunanların ayrılmalarına müte-dair tetkikat (I) numaralı mecliste müddeiumumilik meslekinin muaavinlik sınıfı ile üçüncü ve ikinci sınıflarında bulunanların ayrılmalarına müteallik tetkikat (II) numaralı mecliste yapılır.

Yirmi dokuzuncu maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan itirazlar (II) numaralı mecliste tetkik edilir.

ELLİ ÜÇÜNCÜ MADDE — I ve II numaralı ayırma meclisleri 51 inci maddede mucibince beşer zatten teşekkül ederler ve kararlarını ekseriyetle verirler.

Ayırma meclisi umumî heyetinde verilecek kararlarda reylerde müsavat olursa reisin bulunduğu taraf tercih olunur.

ELLİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Ayırma meclisi kararları alâkâlılara tebliğ olunur. Bu karar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde itiraz olunabilir. Bu takdirde ayırma meclisi umumî heyet halinde toplanarak itiraz hakkında bir karar verir.

Adliye vekili ayırma meclisinin kararını umumî heyette tetkik ettirebilir.

ELLİ BEŞİNCİ MADDE — Kırk dokuzuncu maddede beyan olunan deftere ismi geçmeyenler tarafından vaki itirazlar doksan beşinci maddede yazılı heyet tarafından tetkik edilir. Heyet bu bapta kararını esbabı mucibeli bir mazbata ile Adliye vekiline bildirir.

ÜÇÜNCÜ BAP

Tayin, terfi, tahvil, mezuniyet ve tekaüt

Birinci fasıl

Muavinlerle hâkim ve müddeiumumilerin tayin, terfi ve tahvilleri

ELLİ ALTINCI MADDE — 67 nci madde hükmünden maada halde hâkim ve müddeiumumilerle muavinlerin bu kanun hükümleri dairesinde tayin ve terfileri Adliye vekilinin teklifi üzerine millî irade ile iera olunur.

ELLİ YEDİNCİ MADDE — Bu kanunda gösterilen istisnalar dışında bir sınıfın muhtelif dereceleri arasında yapılacak terfilerde 1452 sayılı kanunda yazılı iki senelik müddet esas tutulur.

ELLİ SEKİZİNCİ MADDE — Münhal hâkimliklere altmışıncı maddede yazılı nisbet dairesinde ve terfi defterindeki sıraya göre önce gelen önce tayin olunur. Bu nisbet esası mahfuz kalmak üzere sonraki defterlere girenler evvelki defterlere girmiş olanlardan evvel intihap edilemezler.

Müddeiumumilere ait terfi defterlerinde sıra, rüçhan sebebi teşkil etmez.

ELLİ DOKUZUNCU MADDE — Hâkim, teklif olunan hizmeti reddetmiş olmadıkça terfi defterinde yazılı sıralar değiştirilemez. Terfi sırasında teklif olunan hizmeti reddedenler defterin sonuna kalır.

Deftere geçtiğinden itibaren üç sene içinde terfi teklifini bu suretle reddetmesinden dolayı terfi etmeyenler deftere geçtikten sonraki müddete ait ahvali nazara alınarak yeniden ayırma meclisi tetkikatına tâbi tutulurlar.

İki defa deftere geçmiş olanlar o defter sırasına göre teklif olunan hizmeti kabul etmedikleri takdirde bir daha terfi edemezler.

ALTMİŞİNCİ MADDE — Mümtaz terfielâyık defterine geçmiş olanlar sınıf ve derece terfilerinde diğer terfi defterlerinde bulunanlara, ve tercihan terfielâyık defterine geçmiş olanlar terfielâyık defterinde bulunanlara mutlak surette tercih olunurlar.

28 inci madde hükmü mahfuzdur.

ALTMİŞ BİRİNCİ MADDE — Mümtaz terfielâyık görülenler her sınıfta bir defaya mahsus olmak üzere buldukları derecenin iki derece üstünde bir vazifeye tayin edilebilirler.

ALTMİŞ İKİNCİ MADDE — Her hâkim ve müddeiumumi ayırma meclisince ehil olduğu gösterilen meslekte terfi eder. Ancak terfi sırasında bunlardan mümtaz olarak veya tercihan terfielâyık görülenleri Adliye vekili ayırma meclisinin mütaleasile bağlanmaksızın istihkak kazandıkları sınıf içinde hâkimlikten müddeiumumiliğe ve müddeiumumilikten hâkimliğe tayin edebilir.

ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Adliye vekili, hizmet icaplarına göre müddeiumumilerden lüzum gördüklerini veya isteyenlerden tensip edeceğini hâkimlik sınıfları içinde derecelerine muadil bir vazifeye nakledebilir.

ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Temyiz azalığı açıldığında, kırk dokuzuncu maddede gösterilen deftere ismi geçmiş olanlardan bir zat Adliye vekili tarafından intihap ve millî iradeye arz olunur.

ALTMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Başmüddeiumumi ile temyiz ikinci reisleri,

temyiz azaları arasında, Adliye vekilince intihap ve millî iradeye arz olunur.

ALTMİŞ ALTINCI MADDE — Temyiz birinci reisi, başmüddeiumumi ile temyiz ikinci reisleri arasından İcra Vekilleri Heyetince intihap ve millî iradeye arz olunur.

ALTMİŞ YEDİNCİ MADDE — Şahsa veya aileye taallûk eden sıhî veya muhik sebeplere binaen tahvillerini isteyenlerin mazeretleri tahakkuk ederse tahvilleri icra olunur.

İkinci fasıl

Mezuniyet ve tekaüt

ALTMİŞ SEKİZİNCİ MADDE— Adli tatilden istifade etmeyen hâkimlerle müddeiumumî ve muavinlere münasip zamanda bir ay senelik mezuniyet verilir.

Mecburî sebeplere ve makbul mazeretlere binaen izin isteyenler hakkında me-murin kanunu hükümleri tatbik olunur.

ALTMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Hâkimler ve müddeiumumilerle muavinler hakkında da 1683 sayılı askerî ve mülkî tekaüt kanunu hükümleri tatbik olunur.

Üçüncü fasıl

Hususî hükümler

YETMİŞİNCİ MADDE — Mesleklerinde yirmi sene bilfiil hizmet eden avukat-lardan ilmî kudret ve ahlâkî metanetleri ile tanınmış olanlarla on beş sene hukuk fakültelerinde hukuk ilimlerini tedris etmiş olan profesörler ikinci sınıf dahilinde bir vazifeye veya Temyiz mahkemesi azalığına ve avukatlıkta en az on sene hizmet etmiş olanlardan yukarıda yazılı vasıfları haiz bulunanlar onuncu ve bunlardan İngilizce, almanca, fransızca ve italyanca lisanlarından birini bilenler dokuzuncu derecede hâkimlik veya müddeiumumiliğe tayin olunabilirler.

Tayin, ayırma meclisinin mütaleası alındıktan sonra yapılır.

YETMİŞ BİRİNCİ MADDE — Hâkimlik ve müddeiumumilikten veya hâkimlik sınıfından sayılan vekâlet hizmetlerinden avukatlık veya profesörlük mesleğine geçtikten sonra yeniden hâkimlik veya müddeiumumilik sınıflarına yahut vekâlet hizmetlerine geçenlerin o mesleklerde geçirdikleri müddetin yarısı hâkimlik ve müddeiumumilikte geçirmiş oldukları müddete zammolunur.

Adliye meslekinde bulunup ta mebus intihap edilenlerin mebuslukta geçirdikleri müddet kıdemlerine zammolunur.

YETMİŞ İKİNCİ MADDE — Hâkim ve müddeiumumilerle muavinleri doğrudan doğruya Adliye vekili tarafından Adliye vekâletinde idarî bir vazifeye tayin olunabilirler. Bu takdirde vekâlet hizmetinde buldukları müddetçe haklarında idarî meslekte bulunan memurlara müteallik umumî hükümler tatbik olunur.

YETMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Üçüncü sınıf hâkimlik ve müddeiumumiliklerin en az yedinci derecesinde bir sene hizmet etmiş olanlar adliye müfettişliklerine intihap ve tayin olunabilirler.

YETMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerinden Adliye vekâleti müstesarlığına, teftiş heyeti reisliğine, umum müdürlüklere, müfettişliklere ve muavinliklere ve muavinlik sınıfından temyiz mahkemesi mü-

meyyizlikleriyle hukuk ve ceza işleri ve teftiş heyeti mümeyyizliklerine alınanların bu memuriyetlerde geçirecekleri müddetler hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerinde geçmiş sayılır.

Müsteşarla teftiş heyeti reisinden maadası buldukları sınıftan yukarı sınıflara terfi için 39, 40 ve 49 uncu maddeler mucibince ayırma meclisi tetkikine tâbi tutulurlar.

Ayırma meclisi tetkikine tâbi tutulacaklardan umum müdürlüklerle müfettişlerden başka vekâlet hizmetinde bulunanların hâkimlik veya müddeiumumilikte beş sene filî hizmetleri geçmiş olmadıkça birinci sınıfa ayrılmaları caiz değildir.

Bu maddede yazılı vekâlet hizmetlerinde bulunanların hâkimlik ve müddeiumumiliklere gerek istekleriyle ve gerek görülen lüzüm üzerine tayinleri halinde evvelki hizmetlerinde iktisap ettikleri haklar nazara alınır.

YETMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Hâkimlik ve müddeiumumilik mesleklerinden kendiliklerinden ayrılmış olanlar ayırma meclisinin kararile tekrar mesleke kabul edilebilirler.

Bu karara karşı ayırma meclisi umumî heyetine itiraz olunabilir.

YETMİŞ ALTINCI MADDE — Her sınıf ve derecede kıdem o dereceye tayin hakkındaki millî irade tarihinden hesap olunur.

Aynı irade ile tayin olunanlardan en evvel işe başlayanlar sonrakinden kıdemli sayılırlar. Aynı günde vazifeye başlayanlardan hâkimlik mesleğinde eski olanlar daha kıdemli sayılırlar.

YETMİŞ YEDİNCİ MADDE — Askerlik ve hastalık kıdemini devamına mâni olmaz. Tekâüt müddeti için konulan hükümler müstesnadır.

YETMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Namzetlik ve ihtisas imtihanlarına girmek için Ankaraya gelenlere, her kısım imtihanda yalnız bir defa vazifeten celbolunan memurlar hakkındaki hükümlere göre gelip gitme yol masrafı verilir.

DÖRDÜNCÜ BAP

Hkimlik teminatı

YETMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Üçüncü sınıf hâkimliğin 7 nci derecesine geçmiş olanlar hâkimlik teminatını kazanırlar.

Hâkimlik teminatını kazananlar bu kanunda konulmuş olan hükümler haricinde:

A - Bir mahkemenin ilgası veya kadrosunun tenkisi sebeplerine müstenit olsa bile maaşlarından mahrum edilemez.

B - Muvafakatleri olmaksızın terfi suretile dahi olsa mevki ve memuriyetleri değiştirilemez.

C - Vekâlet emrine alınamaz.

D - 1683 sayılı kanunun hükümleri dışında tekaüde sevkolunamaz.

SEKSENİNCİ MADDE — Hâkimlik teminatını kazanmış olanlardan bir mahkemenin ilgası veya kadrosunun tenkisi sebeble vazifesiz kalanlara ilga veya tenkis zamanında mevcut bulunan yahut ilk açılacak olan maaş ve derecesine müsavî hâkimlik teklif olunur.

Hâkim birinci ve ikinci teklifi reddedebilir.

Üçüncü teklifi kabul etmeyenlerin maaşı kesilir sıhî sebepten dolayı iki sene

vazife kabul edemeyecek halde bulunanlar hakkında tekaüde müteallik hükümler tatbik olunur.

İlga veya tenkis yüzünden vazifesiz kalan muavinlerle üçüncü ve ikinci sınıf müddeiumumiler ve 7 nci dereceye geçmemiş olan hâkimler hakkında memurin kanununa göre muamele yapılır.

Beşinci dereceye geçmiş olan hâkimlerden kırkinci maddede beyan olunan terfi defterlerinin B ve C bentlerinde bulunanlar teftişe tâbi olmazlar.

SEKSEN BİRİNCİ MADDE — Bir dairede birleşmeleri kanunen caiz olmayanlardan sonradan tayin olunanı, ve yeniden tahaddüs etmiş sebep dolayısıyla birleşmeyecek olanlardan kidemsizi rızası olmadan dahi başka yere kaldırılır.

Buldukları yerde kendi kusurlarından mütevellit olmayan her hangi bir sebeple hâkimliğin istilzam eylediği şeref veya bitaraflık dairesinde vazife göremeyeceği tahkikat ile anlaşılan hâkimler inzibat meclisi kararile rızalarına bakılmaksızın başka yere naklolunurlar.

SEKSEN İKİNCİ MADDE — Hâkim muavinleriyle 7 inci dereceye geçmemiş olan hâkimler şeref ve haysiyeti ve itimat ve emniyeti muhil sebeplerden dolayı inzibat meclisinin mütaleası alınarak ve üçüncü ve ikinci sınıf müddeiumumilerle muavinleri lüzum görüldüğü takdirde vekâlet emrine alınabilirler ve haklarında memurin kanunu hükümlerine göre muamele olunur.

BEŞİNCİ BAP

İnzibatî hükümler

Birinci fasıl

Nezaret hakkı

SEKSEN ÜÇÜNCÜ MADDE — Adliye vekili bütün hâkimler üzerinde nezaret hakkını haizdir.

Adliye vekili her hangi bir hâkimi kendisine isnat olunan fiiller hakkında cevap vermek üzere nezdine çağırabilir. Hâkim tayin olunan müddet içinde gelmeğe mecburdur.

SEKSEN DÖRDÜNCÜ MADDE —

A - Temyiz mahkemesi bütün mahkemeler üzerinde;

B - Temyiz mahkemesi birinci reisi, Temyiz mahkemesini teşkil eden bütün hâkimler üzerinde;

C - Temyiz mahkemelerinin her dairesi reisi, ve Ağır ceza mahkemesi reisleri muhakeme ve müzakerenin selâmet ve intizamile alâkadar olan hallerde o daireleri teşkil eden hâkimler üzerinde;

Nezaret hakkını haizdirler.

SEKSEN BEŞİNCİ MADDE — Bütün müddeiumumilik teşkilâtı Adliye vekilinin idaresi altındadır.

Başmüddeiumumî dairesi muavinleri üzerinde ve Cümhuriyet müddeiumumileri kendi muavinleri üzerinde nezaret ve murakabe hakkını haizdirler.

İkinci fasıl

İnzibat cezaları ve mercileri

SEKSEN ALTINCI MADDE — Birinci sınıf hâkimlerle başmüddeiumumiden başka hâkimler ve müddeiumumiler ve muavinler hakkında tatbik olunacak inzibat cezaları şunlardır:

- A - İhtar,
- B - Maaş kesmek,
- C - Tevbih,
- D - Derece indirmek,
- E - Meslekten çıkarmak.

SEKSEN YEDİNCİ MADDE — İhtar, vazifede dikkate davettir.

Doğrudan doğruya veya nezaret hakkını haiz olanların göstereceği lüzum üzerine Adliye vekili tarafından verilir.

İhtar olunan kimse meselenin vekillikçe bir daha tetkikini isteyebilir. İhtar sicile geçmez.

SEKSEN SEKİZİNCİ MADDE — Maaş kesmek, mazeretsiz vazifeye gelmeyenlerin maaşından her gün için bir günlüğü kesilmesidir. Fasılasız bir ay veya fasılalı da olsa bir senede iki ay mazeretsiz vazifeye devam etmeyenler hizmetten affolunur.

Maaş kesmek cezası, doğrudan doğruya ve hizmetten af cezası inzibat meclisi kararile Adliye vekili tarafından tatbik olunur.

SEKSEN DOKUZUNCU MADDE — Tevbih, muayyen bir fiil ve hareketten dolayı hâkimin, tevbih sicile geçer muahazesidir.

DOKSANINCI MADDE — Derece indirmek, hâkimin bulunduğu derecenin bir derece aşağısına indirilmesidir.

Bu ceza bir derecede üç, bir sınıfta dört defa tevbih cezasına uğrayanlar hakkında tatbik olunur.

DOKSAN BİRİNCİ MADDE — Meslekten çıkarmak, bir daha mesleke alınmamak üzere vazifeye nihayet verilmesidir.

DOKSAN İKİNCİ MADDE — Alehtlak ağır hapis, üç ay veya daha yukarı hapis cezalarından birile katî mahkûmiyet meslekten çıkarılmağı müstelzimidir.

Bu halde meslekten çıkarma muamelesi doğrudan doğruya vekillikçe yapılır.

Üç aydan aşağı hapis cezasile mahkûmiyet halinde katileşen hükmü havi ilâm inzibat meclisine tevdi olunur.

Mahkûmiyeti mucip olan suç ahval ve şerait itibarile hâkimin vekar ve haysiyetini bozan ve hâkimliğe olan umumî hürmet ve itimadı gideren mahiyette görülürse ceza miktarı ne olursa olsun mahkûm hâkimin meslekten çıkarılmasına karar verilir.

Yukarı ki fıkralarda yazılı hapis müddetlerinin tayininde esas hükmolunan cezadır.

Cezanın tecili halinde yapılan fiilin mahiyetine göre meslekten çıkarmak cezasının tatbiki lâzımgelip gelmeyeceğine inzibat meclisi karar verir.

DOKSAN ÜÇÜNCÜ MADDE — İhtardan ve maaş kesmeden maada inzibat cezaları 94 üncü maddede gösterilen inzibat meclisince verilir. ceza görece kimse- nin müdafaası alınmadan ceza verilemez.

İnzibat meclisinin kararları Adliye vekilliği tarafından tebliğ olunur.

DOKSAN DÖRDÜNCÜ MADDE — İnzibat meclisi iki senede bir, Adliye vekilince temyiz ikinci reislerinden intihap olunacak beş zat ile teftiş heyeti reisi ve ceza işleri umum müdüründen teşekkül eder.

Meclise, temyiz reislerinden en kıdemlisi reislik eder. Bunlardan başka lüzümü halinde heyeti tamamlamak üzere temyiz hâkimlerinden iki ihtiyat aza intihap olunur.

İnzibat meclisi beş kişinin toplanması ile karar verebilir. İttifak hâsıl olmayan işler meclisin bütün azasile müzakere olunur ve ekseriyetle karara bağlanır.

Müddetini dolduran azanın yeniden intihabı caizdir.

DOKSAN BEŞİNCİ MADDE — İnzibat meclisinin kararlarına alâkadar hâkime tebliğinden itibaren 30 gün içinde itiraz olunabilir. Bu takdirde Temyiz mahkemesi birinci reis ile başmüddeiumumî ve ikinci reislerin hepsi birden toplanarak itirazın varit olup olmadığına ekseriyetle karar verir.

Meslekten çıkarılmağı istilzam eden işlerin itirazın tetkikinde müddeiumumilik vazifesi başmüddeiumumî tarafından yapılır. Muteriz isterse müdafaasını bizzat hazır bulunarak veya vekil göndererek yapar.

Adliye vekili inzibat meclisi kararını umumî heyete tetkik ettirebilir.

Meslekten çıkarma kararına itiraz, kararın infazını durdurmaz.

Üçüncü fasıl

Haysiyet divanı

DOKSAN ALTINCI MADDE — Temyiz ikinci reislerle temyiz azalarının hâkimlik vakar ve şerefine ve şahsî haysiyetlerine dokunan veya vazife icaplarına uymayan ihtiyarî fiil ve hareketlerinden dolayı temyiz birinci reisinin reisiği altında başmüddeiumumi ile daire reislerinden ve her daire namına kura ile seçilecek birer azadan kurulacak haysiyet divanı tarafından haklarında aşağıdaki muameleler tatbik olunur:

A - Tavsiye,

B - İstifaya davet.

DOKSAN YEDİNCİ MADDE — İstifaya davete karar verilen zat mezun sayılır ve kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde istifa etmediği veya tekaüdü-nü istemediği takdirde vekillikçe istifa etmiş addolunur.

DOKSAN SEKİZİNCİ MADDE — 96 ncı maddede yazılı fiil ve hareketlerin vukuunda Adliye vekili 83 üncü maddedeki nezaret hakkını kullanarak veya temyiz birinci reisinin doğrudan doğruya yahut daire reisinin vereceği takrire müteleasını da ilâve suretile vukubulacak işine bakarak işi haysiyet divanına sevkeder.

Bu takdirde divan reisi tarafından yazılacak bir tezkere ile hareketinden şikâyet olunan hâkimden keyfiyet sorulup müdafaası alınır. Hâkim, isterse, müdafaasını bizzat hazır bulunarak veya vekil göndererek yapar.

Haysiyet divanının kararları heyetin üçte ikisinin bir reyde birleşmesi ile verilir. Aleyhine itiraz olunamaz.

Dördüncü fasıl

Müşterek hükümler

DOKSAN DOKUZUNCU MADDE — Bir şahsın şikâyeti üzerine açılan inzibatî takibat şikâyetten vazgeçilse dahi durdurulamaz.

Süreti mahsusada tahkik memuru gönderilmesini icap ettirmiş olan bir şikâyetin mevzuu haksız olduğu sabit olan hallerde tahkiki için Devletçe yapılan masraflar hakkında ceza muhakemeleri usulü kanununun dört yüz on birinci maddesinin ikinci fıkrası tatbik olunur.

İnzibatî muameleyi istilzam edecek mahiyette olan ihbar veya şikâyetin sui niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde Adliye vekilinin iznile takibat icra ve mahkemeye yukarıdaki fıkra hükmü tatbik olunmakla beraber Türk ceza kanununun 285 inci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza da hükümlenir.

Bu gibi hallerde takibat icrası şikâyet olunan hâkim veya müddeiumumunun mensup olduğu mahkemeye en yakın Ağır ceza mahkemesi merkezindeki C. müddeiumumisine ve muhakemesi o Ağır ceza mahkemesine aittir.

YÜZÜNCÜ MADDE — İnzibatî cezalara karar verecek heyete dahil olanların reddi istenebilir. Buna reddi istenilen azadan başka diğerlerinin iştirakile karar verilir.

YÜZ BİRİNCİ MADDE — İnzibat meclisi veya haysiyet divanı reis ve azaları, kendisine inzibatî muamele tatbikını müstelzim bir fiil isnat olunan kimsenin leh ve aleyhindeki delilleri serbestçe takdir ederler.

Bu heyetler inzibatî muamele ve cezaların tatbikında, hâkimlik şeref ve itibarını kuvvetle muhafaza etmek vazifesinden ve mevcut delillerin viedanlarında husule getirdiği samimî kanaatten ilham alırlar.

ALTINCI BAP

Tahkik, takip

Birinci fasıl

Vazife ile alâkalı suçlar

YÜZ İKİNCİ MADDE — Hâkim muavinleriyle üçüncü ve ikinci sınıf hâkimlerin vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından ve sıfat ve vazifeleri icaplarından ve sıfat ve vazifeleri icaplarına uymayan hâl ve hareketlerinden dolayı haklarında tahkikat icrası, Adliye vekilligince memur edilecek yüksek dereceli veya adliye müfettişine ve birinci sınıf hâkimlerin vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından dolayı haklarında tahkikat icrası Adliye vekili tarafından tensip olunacak temyiz reislerinden birine aittir.

YÜZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Müddeiumumilerle muavinlerinin vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarile sıfat ve vazifeleri icaplarına uymayan hâl ve hareketlerinden dolayı haklarında tahkikat icrası mafevk müddeiumumilere veya memur edilecek müfettişe aittir. Başmüddeiumumünün vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından dolayı hakkında tahkikat icrasî Adliye vekili tarafından tensip olunan temyiz reislerinden birine aittir.

YÜZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Üçüncü ve ikinci sınıflara mensup hâkimlerle müddeiumumiler haklarında birlikte tahkikat yapılması icap eden hallerde tahkikat, Vekillikçe tensip olunacak müfettiş tarafından yapılır.

YÜZ BEŞİNCİ MADDE — Yukarıki maddelerde yazılı tahkikatın yapılması Adliye vekilinin iznine bağlıdır. Ancak birinci sınıfa mensup hâkimlerle baş-

müddeiumumiden maadası hakkında müfettişlerin teftiş veya tahkik sırasında öğrenecekleri haller müstesnadır. Bu takdirde keyfiyet hemen Adliye vekilliğine bildirilir.

YÜZ ALTINCI MADDE — Tahkikat evrakı vekâlet ceza işleri müdürlüğüne tevdi olunur. Tetkikat neticesinde yazılacak mütalea üzerine takibat yapılmasına veya inzibatî ceza tayinine lüzum olup olmadığı Vekillikçe takdir olunarak evrak kanunî mercilere tevdi olunur veya muameleden kaldırılır.

YÜZ YEDİNCİ MADDE — Üçüncü ve ikinci sınıf hâkimlerle muavinleri ve başmüddeiumumiden başka müddeiumumilerle muavinleri hakkında vekillikçe takibat icrasına lüzum görüldüğü takdirde evrak, hâkim veya müddeiumumilerle muavinlerin kazası dairesinde bulunduğu Ağır ceza mahkemesine yakın bulunan Ağır ceza mahkemelerinden birinin müddeiumumiliğine gönderilir.

Müddeiumumî beş gün içinde iddianamesini tanzim ederek evrak, son tahkikatın açılmasına veya muhakemenin menine karar verilmek üzere Ağır ceza mahkemesi reisine verir.

İddianamenin bir sureti ceza muhakemeleri usulü kanunu dairesinde hakkında takibat yapılan kimseye tebliğ olunur. Bu tebliğ üzerine alâkalı tarafından kanunda yazılı müddet içinde bazı delillerin toplanmasını ister veya kabule değer bir talepte bulunursa nazara alınır ve icap ederse tahkikat reis tarafından derinleştirilir.

YÜZ SEKİZİNCİ MADDE — Haklarında son tahkikatın açılmasına karar verilenlerden ikinci sınıfa mensup olanlarla ağır ceza mehkemeleri heyetlerine dahil bulunan hâkim ve müddeiumumilerin son tahkikatları Temyiz mahkemesinin vazifeli ceza dairesinde görülür.

Muavinlerle üçüncü sınıflara mensup hâkim ve müddeiumumilerin ağır ceza heyetlerine mensup olanlarından maadasının son tahkikatları kaza dairesi içinde buldukları ağır ceza mahkemesinde yapılır.

YÜZ DOKUZUNCU MADDE — 107 inci maddede yazılı mercilerin tevkif veya tahliyeye, yahut son tahkikatın açılmasına mâhal olmadığına dair olan kararlarına karşı müddeiumumî veya maznun tarafından umumî hükümler dairesinde itiraz olunabilir.

Bu itiraz hâkimin kazası dairesinde bulunduğu ağır ceza mahkemesinden başka itiraz edilen kararı veren mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemelerinden birinde tetkik olunur.

İkinci fasıl

Şahsî suçlar

YÜZ ONUNCU MADDE — Muavinlerle üçüncü ve ikinci sınıflara mensup hâkim ve müddeiumumilerin şahsî suçları hakkında umum hükümler dairesinde yapılacak takibat ve tahkikat maznun ağır ceza mahkemesi hâkimlerinden ise en yakın ağır ceza mahkemesi müddeiumumisi ile sorgu hâkimine, değilse kazası dairesinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi müddeiumumisi ile sorgu hâkimine ve son tahkikatları o ağır ceza mahkemesine aittir.

Temyiz hâkimleri ile müddeiumumisinin yukarıdaki fıkrada yazılı suçlarından dolayı ilk tahkikatı Temyiz birinci reisinin tensip edeceği Temyiz reislerinden birine ve son tahkikatları Temyiz ceza umumî heyetine aittir. Umumî heyetin kararı katidir.

Başmüddeiumumilik ve son hakkındaki tahkiklerde müddeiumumilik vazifesi Adliye vekiline tensip olunacak Temyiz reislerinden biri tarafından yapılır.

Üçüncü fasıl

Müşterek hükümler

YÜZ ON BİRİNCİ MADDE — Ağır cezayı müstelzim meşhut suçların hazırlık ve ilk tahkikatı umumî hükümlere tâbidir.

YÜZ ON İKİNCİ MADDE — Yedinci dereceden yukarı derece veya sınıfta bulunan hâkimlerin vazifelerinde devamı adliye kuvvetinin nüfuz ve itibarına yahut tahkikatın selâmetine hâle vereceği anlaşılırsa sınıfına göre inzibat meclisi veya haysiyet divanı kararile eli işten çektirilir.

Muavinlerle üçüncü ve ikinci sınıf müddeiumumiler ve yedinci derece altında bulunan hâkimler hakkında bu muamele Adliye vekili tarafından tatbik olunur.

YÜZ ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Eli işten çektirilenlere maaşlarının yarısı verilir. Bunlardan beraet edenler memuriyetlerine iade veya muadil bir vazifeye tayin olunmakla beraber kesilmiş olan maaşlarını da alırlar.

Haklarında memuriyete mâni olmayacak kazaî veya inzibatî bir ceza verilmiş olanlar vazifelerine iade veya muadil diğer bir vazifeye tayin olunurlar.

Şu kadar ki kesilmiş olan yarı maaşlarını alamazlar.

YÜZ ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Tahkikat sırasında tevkifiye lüzum görülen muavinlerle hâkim, müddeiumumiler son tahkikatın açılmasına karar vermeye salâhiyetli merci tarafından tevkif olunabilir.

YÜZ ON BEŞİNCİ MADDE — Adliye müfettişleriyle tahkikata memur hâkim ve müddeiumumiler tahkikat sırasında lüzum gördükleri kimselerin ifadelerini yeminle alırlar, arama yaparlar, sübut delillerini ve bütün daire ve müesseselerden icap eden malûmatı toplarlar.

Bu maddede yazılı müfettişlerin salâhiyetlerine ait hususları alâkalı şahıslarla daire ve müesseseler ifaya mecburdurlar.

YÜZ ON ALTINCI MADDE — Muavinlerle hâkim ve müddeiumumilerin takibatı müstelzim suçlarında iştiraki olanlar aynı tahkikat mercilerine tâbidir.

YÜZ ON YEDİNCİ MADDE — Bu kanun nucebinece muhakeme altına alınması icap edenlerin tahkikat mercilerini tayinde esas muhakeme altına alındıkları zamandaki sıfatlarıdır.

Bu esasa göre tahkikatı yapacak merci, suçun işlendiği yerin kazası dahilinde bulunduğu mercidir. Takip yapılmadan evvel hâkimlik veya müddeiumumilik vazifesinden ayrılanların ayrılma zamanındaki sıfatları mercii tayine esas tutulur.

Vekiller, asıllarını tâbi olduğu hükümlere tâbidir.

YÜZ ON SEKİZİNCİ MADDE — Muavinlerle hâkim ve müddeiumumilere ait davalar müstacel işlerden sayılır. Kanunî zaruretlerden doğan maniler olmadıkça üç aydan fazla devam edemez. Müddeiumumiler, nezdinde buldukları mahkemelerde derdest bulunan bu kabîl davaları ve bunların tahkikat safhalarını ve varsa gecikme sebeplerini her üç ayda bir Adliye vekilliğine bildirmeye mecburdurlar.

YÜZ ON DOKUZUNCU MADDE — Cezaî takibat inzibatî muamelenin tatbik ve icrasına mâni teşkil etmez.

Hüküm katileştikten sonra işin dosyası görülüp iade edilmek üzere Adliye vekilliğine gönderilir. Vekillik icap ederse evrakı inzibat meclisine veya haysiyet divanına tevdi eder.

YEDİNCİ BAP

Adliye memurlarının intihap ve inzibat muameleleri

YÜZ YIRMİNCİ MADDE — Temyizden başka bütün memleketlere ve Adliye-ye bağlı dairelere mensup başkâtip ve kâtip ve memurların dairesi âmirinin inhasile ağır ceza merkezlerinde müteşekkil adliye encümenlerince intihap ve memuriyetleri merkezde Adliye vekili ve vilâyetlerde vekil namına valiler tarafından tasdik olunur.

Tasdik işinde valilerle Adliye encümenleri arasında çıkacak ihtilâf Adliye vekilliğince halledilir.

Adliye encümenleri en yüksek dereceli hâkimin reisliği altında, mahallî müddei umumisile vekâletçe seçilecek mahallî hâkiminden teşekkül eder. Bu heyeti teşkil eden reis ve azanın adedi beşi geçemez.

YÜZ YIRMİ BİRİNCİ MADDE — Temyiz mahkemesi başmümeyyiz, mümeyyiz ve kâtipleri ile sair memurları, daireleri, âmiri tarafından verilecek müzekkere üzerine birinci reis tarafından tayin ve vekâlete arz olunur.

YÜZ YIRMİ İKİNCİ MADDE — İnzibatî cezalar şunlardır:

- 1 - Tevbih;
- 2 - Dörtte üçü geçmemek üzere aylıktan kesme;
- 3 - Derece tenzili veya tahvil;
- 4 - Azil.

Bunlardan tevbih veya aylıktan kesme cezalarına memur veya kâtibin mensup olduğu daire âmiri karar verir.

Bu veçhile tevbih veya aylıktan kesme cezası alanlar on beş gün içinde bu cezayı veren âmire müracaat ve esbabı mucibe göstererek cezaya itiraz edebilirler. İtiraz âmir tarafından reddolunursa ceza katileşir ve sicille geçer.

Derece tenzili ve tahvil ile azil cezaları Adliye encümenleri tarafından tatbik olunur. Bu kısım inzibatî kararlar aleyhine alâkalı veya memurun âmiri tarafından on beş gün içinde itiraz olunabilir. Bu halde keyfiyet Adliye vekâleti merkez inzibat heyetince tetkik olunur. Bu heyetçe verilen kararlardan dolayı artık hiç bir mercie müracaat olunamaz.

Bu maddede yazılı cezaların tayininde memurun kanununun yirmi altıncı maddesinde sayılan fiil ve sebeplerle bağlı olmak şart olduğu gibi derece gözetilmeksizin bu cezalardan her hangi biri tatbik olunabilir.

YÜZ YIRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Temyiz mahkemesi başmümeyyiz, mümeyyiz ve kâtip ve memurları hakkındaki inzibatî cezalar birinci reisin reisliği altında başmüddei umumî ve kıdem sırasile diğer üç ikinci reisten teşekkül eden inzibat heyetince tatbik olunur.

Bu heyetin kararları katî olup aleyhine hiç bir mercie müracaat olunamaz.

YÜZ YIRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Hâkim namzetleri hakkındaki inzibat hükümlerinin tatbiki Adliye vekilliğine aittir.

YÜZ YIRMİ BEŞİNCİ MADDE — Bu bapta yazılı memurların vazifelerinden doğan suçlardan dolayı yapılacak takibat buldukları mahal müddei umumiliklerince ve usulî hükümler dairesinde icra olunur.

YÜZ YIRMİ ALTINCI MADDE — Görülecek lüzum üzerine Adliye vekâleti ve adliye müfettişleri tarafından kâtip sınıfında bulunanlarla hapishane müdür ve memurları ve mubaşirler işlerinden çıkarılabilir. Bu salâhiyeti mahallî adliye encümenleri de haizdir.

İşlerinden çıkarılanların yerlerine diğerleri tayin olunur. Memuriyetlerinden çıkarılanlar tahkikat ve muhakeme neticesinde haklarında muamele tayinine mahal görülmediği, menî muhakeme veya beraet kararı aldıkları takdirde eski memuriyetlerine muadil memuriyetlere tayin olunurlar.

YÜZ YIRMİ YEDİNCİ MADDE — Müfettiş ve muhakkikler teftiş ve tahkikatın selâmeti için lüzum gördükleri takdirde bu bapta yazılı memurlara, teftiş ve tahkik neticesine kadar işten el çektirebilirler.

YÜZ YIRMİ SEKİZİNCİ MADDE — Bu bapta yazılı hükümlerden gayri hal-lerde memurin kanunu hükümleri caridir.

Muvakkat madde

I — 766 numaralı kanuna göre hâkim sınıfına dahil olanlarla diğer adlî vazifelerde bulunanlardan sicilleri veya ehliyetsizlikleri itibarile vazifelerinde bırakılmaları caiz olmadığı Temyiz mahkemesi reis ve azalarından Adliye vekilinece intihap edilecek dört zat ile vekâlet müsteşarı ve Hukuk, ceza ve zat işleri müdürleri, ve Teftiş reisinden teşekkül edecek bir heyetin kararile anlaşılınlar hakkında bu kanunun meriyete gireceği tarihe kadar aşağıdaki hükümler tatbik olunur:

A - Sicilleri itibarile vazifelerinde bakaları caiz olmayanların hizmetlerine nihayet verilir ve haklarında 1863 sayılı kanunun 13 üncü maddesi hükümleri tatbik olunur.

B - Ehliyetsizlikleri hasebile kendilerinden istifade edilemeyenler vazifesinden affedilir. Bu suretle vazifeden affedilenlerin hizmet müddetleri on beş sene veya daha fazla olursa bu müddet nisbetinde tekaüt maaşına müstahik olurlar. Tekait müddetini doldurmayanlar taleplerilehâkimlik ve müddeiumumilik meslekleri haricinde diğer adlî vazifelere tayin edilebilirler.

Bu madde hükmüne tevfikân verilecek kararlar üçte iki ekseriyetle verilir. Bu kararlar aleyhine itiraz ve temyiz yollarına gidilemez.

II — Meslek mektebinden mezun olup ta bu kanunun meriyete girdiği tarihte 1415 sayılı kanunun on birinci ve daha altındaki derecelerden maaş alan müstantiklar sorgu hâkim vekili itibar olunur ve almakta buldukları aylıkları alırlar.

Bunlar bu kanunun meriyeti tarihinden itibaren üç sene içinde birinci babın ikinci faslında yazılı hükümler dairesinde imtihan verdikleri takdirde 11 inci derecedeki sorgu hâkimliklerine tayin olunurlar ve bu kanunda gösterilen usul ve şartlara göre yalnız sorgu hâkimliğinde terfi edebilirler.

İmtihanda kazanamayanlar veya makbul mazeretlerine binaen giremeyenler hakkında 10 uncu madde hükmü tatbik olunur.

III — Adliye vekilliği bu kanunun namzetlik müddet ve imtihanına dair hükümlerinin yerine getirilmesini kadro vaziyetinin icaplarına göre geri bırakabilir. Şu kadar ki bu geri bırakma iki seneyi geçemez.

IV — Adliye vekilliği bu kanunun 26 ncı maddesinde yazılı ihtisas imtihanına ait hükümlerin yerine getirilmesini kadro vaziyetinin icaplarına göre üç sene geri bırakabilir.

V — Bu kanunun meriyete girdiği tarihte 766 sayılı hâkimler kanununun 3 üncü maddesinde yazılı derecelerde bulunanlardan o dereceye tahsis olunan maaşı alanlar bu kanunda o maaşın muadili olan derecelerde sayılırlar.

VI — Bu kanunun meriyete konulduğu tarihte 766 sayılı hâkimler kanununa göre hâkimlik ve müddeiumumiliklerle müfettişliklerde ve vekâlet hizmetlerinde bulunanlardan her birinin terfi lâvhasındaki derecesile maaşını gösterir bir defter tanzim ve ayırma meclisine tevdi olunur.

Ayırma meclisi altı ay içinde bunlardan her birinin derecesini 40 ncı madde hükümine göre tayin ve tesbit eder.

Şu kadar ki aynı maaşta bulunanlardan tefrik encümenlerince terfi lâvhalarına önce geçirilmiş olanlar kadronun müsaadesi nisbetinde ve sicilleri itibarile tercihasayan oldukları takdirde sonradan o dereceye geçirilmiş olanlardan önce terfi ettirilirlir.

VII — Hukuk fakültesi veya mektebinden mezun olmayanlardan hâkimlik veya müddeiumumiliklerle Adliye vekâleti hizmetlerinde bulunmuş olupta her ne suretle olursa olsun bu vazifelerden ayrılmış bulunanlar bir daha bu meslek ve memuriyetlere tayin edilemezler.

VIII — Bu kanunun meriyeti tarihinde inzibatî takibat altında bulunanlar hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur.

IX — Bu kanunun 126 ncı maddesinde yazılı hükümler Adliye vekilliği merkez teşkilâtı kanunu tanzim olununcaya kadar vekillik kâtip ve memurları hakkında da tatbik olunur.

Son maddeler

YÜZ YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — 20 mart 1926 tarih ve 766 sayılı hâkimler kanunu ile bütün zeyil ve tadilleri ve diğer kanunların bu kanuna uymayan hükümleri mülğadır.

YÜZ OTUZUNCU MADDE — Bu kanun 1 kânunuevvel 1934 tarihinden itibaren meridir.

Şu kadar ki, kanunun 120 den 128 inciye kadar olan yedinci babındaki maddelerile muvakkat maddenin I, VI, VII, ve IX uncu bentleri ahkâmı kanunun neşri tarihinden muteberdir.

YÜZ OTUZ BİRİNCİ MADDE — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Hâkimler kanununun 17 nci maddesinde yazılı (I) numaralı cetvel

Hâkimlerin sınıfları, dereceleri ve maaşları

Sınıfı	Derece	Memuriyeti	Maaşı
Muavinlik	11	Hâkim muavinliği, icra memurluğu, sorgu hâkimliği, aza muavinliği.	30
	10	Sorgu hâkimliği, sulh hâkimliği, icra memurluğu, icra muavin hâkimliği, hâkimlik.	35
Üçüncü sınıf hâkimlik	9	Sorgu hâkimliği, sulh hâkimliği, icra memurluğu, icra muavin hâkimliği, icra hâkimliği, mahkeme azalığı, hâkimlik.	40
	8	Sorgu hâkimliği, sulh hâkimliği, icra muavin hâkimliği, icra hâkimliği, mahkeme azalığı, hâkimlik.	45
	7	Sorgu hâkimliği, sulh hâkimliği, icra muavin hâkimliği, icra hâkimliği, hâkimlik, mahkeme reisliği, temyiz mahkemesi raportörlüğü.	55
İkinci sınıf hâkimlik	6	İcra hâkimliği, hâkimlik, mahkeme reisliği, temyiz mahkemesi raportörlüğü.	70
	5	İcra hâkimliği, hâkimlik, mahkeme reisliği.	80
Birinci sınıf hâkimlik	4	Hâkimlik, mahkeme reisliği.	90
	3	Temyiz mahkemesi azalığı.	100
	2	Temyiz mahkemesi ikinci reisliği.	125
	1	Temyiz mahkemesi birinci reisliği.	150

Hâkimler kanununun 18 inci maddesinde yazılı (II) numaralı cetvel

Müddeiumumilerin sınıfları, dereceleri ve maaşları

Sınıfı	Derece	Memuriyeti	Maaşı
Muavinlik	11	Cumhuriyet müddeiumumiliği muavinliği.	30
	10	Cumhuriyet müddeiumumiliği muavinliği, cumhuriyet müddeiumumiliği.	35
Üçüncü sınıf müddeiumumilik	9	Cumhuriyet müddeiumumiliği muavinliği, cumhuriyet müddeiumumiliği, başmüddeiumumilik muavinliği.	40
	8	Cumhuriyet müddeiumumiliği muavinliği, cumhuriyet müddeiumumiliği, başmüddeiumumilik muavinliği,	45
	7	Cumhuriyet müddeiumumiliği başmuavinliği, cumhuriyet müddeiumumiliği, başmüddeiumumilik muavinliği.	55
İkinci sınıf müddeiumumilik	6	Cumhuriyet müddeiumumiliği, başmüddeiumumilik muavinliği.	70
	5	Cumhuriyet müddeiumumiliği, başmüddeiumumilik başmuavinliği.	80
Birinci sınıf müddeiumumilik	4	Cumhuriyet müddeiumumiliği.	90
	2	Baş müddeiumumilik.	125

